

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Bilgi ve Belge Yönetimi Ana Bilim Dalı

**BİLGİ ve BELGE YÖNETİMİ BÖLÜMLERİ SON SINIF
ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKLERİ HAKKINDA GÖRÜŞLERİ**

Nahide Feyha Kundak

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2017

BİLGİ ve BELGE YÖNETİMİ BÖLÜMLERİ SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN
MESLEKLERİ HAKKINDA GÖRÜŞLERİ

Nahide Feyha Kundak

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bilgi ve Belge Yönetimi Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

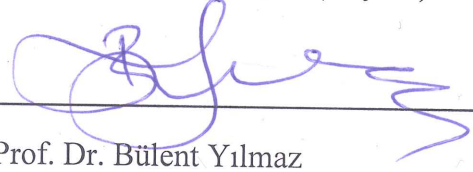
Ankara, 2017

KABUL ve ONAY

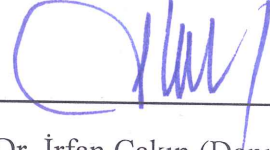
Nahide Feyha Kundak tarafından hazırlanan "Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri Son Sınıf Öğrencilerinin Meslekleri Hakkında Görüşleri" başlıklı bu çalışma, 15 Mayıs 2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Doğan Atılgan (Başkan)

Prof. Dr. Bülent Yılmaz

Prof. Dr. İrfan Çakın (Danışman)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Sibel BOZBEYOĞLU

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkesinden erişime açılabilir.
- Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonucunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tarih ve imza
30.05.2017

Nahide Feyha Kundak

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

- **Tezimin/Raporumun tamamı dünya çapında erişime açılabilir ve bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir.**

(Bu seçenekle teziniz arama motorlarında indekslenebilecek, daha sonra tezinizin erişim statüsünün değiştirilmesini talep etmeniz ve kütüphane bu talebinizi yerine getirirse bile, teziniz arama motorlarının önbelleklerinde kalmaya devam edebilecektir)

- **Tezimin/Raporumuntarihine kadar erişime açılmasını ve fotokopi alınmasını (İç Kapak, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) istemiyorum.**

(Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir, kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir)

- **Tezimin/Raporumun.....tarihine kadar erişime açılmasını istemiyorum ancak kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisinin alınmasını onaylıyorum.**

- **Serbest Seçenek/Yazarın Seçimi**

30/05/2017

(İmza)

Nahide Feyha KUNDAK

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, Prof. Dr. İrfan ÇAKIN danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

(İmza)

Nahide Feyha KUNDAK

Canım Oğlum Anıl'ıma

TEŞEKKÜR

Bilgi Çağı'nın yaşandığı günümüzde BBY mesleğinin vazgeçilmezliği herkes tarafından kabul edilmektedir. BBY eğitiminin niteliği, toplumdaki karşılığının hak ettiği zemine oturtulması ve meslek mensuplarının mutluluğunun artırılması, mesleği daha olumlu noktalara taşıyacak güçte görülmektedir.

Öncelikle, bu süreçte beni yönlendiren, yardımlarını ve desteğini daima yanımda hissettiğim değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. İrfan Çakın'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarım sırasında bana inanan ve destek veren kıymetli bölüm hocalarıma, tez jürimde yer alan Prof. Dr. Doğan Atılğan ve Prof. Dr. Bülent Yılmaz' a teşekkürü borç bilirim.

Tezimin istatistik çalışmalarında bana yol gösteren değerli hocam Güleda Düzyol Doğan'a, bilgilerinden ve yardımlarından verimli bir şekilde yararlandığım küçük arkadaşım Burak Kuzucu'ya teşekkür ederim. Uzun çalışma süresince beni destekleyen eşim Cüneyt'e ve uzakta olmasına rağmen beni daima yüreklendiren oğlum Anıl'a hayatımda oldukları ve ailem oldukları için mutluluğumu ve teşekkürlerimi bir kez daha yinelemek isterim.

ÖZET

KUNDAK, Nahide Feyha. Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri Son Sınıf Öğrencilerinin Meslekleri Hakkında Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2017.

Üniversite eğitimi gençlerin yaşamları boyunca var olacakları meslek grubunu belirleyici rol oynamaktadır. İstekli, kişisel ve mesleki özelliklerin farkında olarak yapılan meslek seçimlerin, hem kişisel mutlulukların hem de mesleki başarının gerçekleşmesi açısından gerekli olduğu görülmektedir. Mutlu ve başarılı bireylerden oluşan toplumun doğru yönde gelişmesi ve o toplumda değerlerin yükselmesi önemli bulunmaktadır. Ülkemizde var olan demokrasi kültürünün daha da kuvvetlenmesi, dayanaklarının sağlamlaştırılması açısından bilgi ve belge yöneticilerinin mesleklerine ilişkin görüşleri ve mesleklerini icra ederken gösterdikleri duruşun belirlenmesi ve bilinmesi önem taşımaktadır.

BBYB’nde okuyan ve eğitiminin büyük bir bölümünü tamamlamış olan son sınıf öğrencilerini kapsayan bu çalışma, öğrencilerin mesleklerine ilişkin görüşlerini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

Araştırma çerçevesinde öğrencilerin kişisel özellikleri, mesleği seçme nedenleri, mesleğe bakış açıları, mesleki eğitimlerinin yeterliliği ya da yetersizliği ile mesleklerinden duydukları memnuniyet ya da memnuniyetsizlik ortaya konmuştur.

Hazırlanan anket yardımıyla elde edilen veriler değerlendirilmiş, yorumlanmış, mesleğin eğitim aşamasında ve sonrasında yapılması gerekenler ile ilgili öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler

Kütüphanecilik Eğitimi, BBY, BBY Eğitimi, Bilgi Profesyoneli, Meslek, Meslek Seçimi, Meslek Farkındalığı.

ABSTRACT

KUNDAK, Nahide Feyha. The View of Senior Students of the Department of Information Management on the Profession, Master's Thesis, Ankara, 2017.

University education has a significant role on the youngsters' lives, determining the life-long profession they will have. It is observed that, a choice of profession made with enthusiasm and self-awareness of personal and professional skills is necessary for personal satisfaction and professional success. A society which is consisted of successful and satisfied people can proceed in the right way and only such societies can establish a ground for right values to develop. In order to improve the culture of democracy and strengthen its basis in our country, it is important to reach the thoughts of information professionals and determine the way they choose in their career.

This study, which includes students who are in their final year of their undergraduate education of Information Management, aims to reveal the ideas of students about their profession.

With this study, students' personal features, reasons for their choice of this profession, their perspective about this profession, their thoughts about the quality of the education they had in the universities, their satisfaction or dissatisfaction about choosing this profession are presented.

A specifically prepared questionnaire is used to obtain the information, and this information is evaluated, analyzed and concluded with the proposals about the things that need to be done during professional education and afterwards.

Key Words

Librarianship Education, Information Management, Information Management Education. Information Professional, Profession, Choice of Profession, Professional Consciousness.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	iii
ETİK BEYAN	iv
ADAMA	v
TEŞEKKÜR	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ	xvi
EKLER LİSTESİ	xvii
1.BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1. KONUNUN ÖNEMİ	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI, PROBLEMİ ve HİPOTEZİ.....	3
1.3. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI.....	4
1.4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ ve VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ..	6
1.5. ARAŞTIRMANIN DÜZENİ.....	8
1.6. KAYNAKLAR.....	9
2. BÖLÜM: MESLEK ve MESLEKİ FARKINDALIK.....	11
2.1. MESLEK NEDİR?.....	11
2.2. PROFESYONEL ve PROFESYONELLİK.....	12

2.3. MESLEKLEŞMENİN ÖLÇÜTLERİ.....	14
2.4. MESLEK SEÇİMİ.....	18
2.5. MESLEK EĞİTİMİ.....	19
2.6. MESLEK MEMNUNİYETİ.....	21
2.7. FARKINDALIK, MESLEK FARKINDALIĞI.....	23
2.7.1. Farkındalık.....	23
2.7.2.Farkındalık Bileşenleri.....	25
2.7.3.Mesleki Farkındalık.....	26
2.7.4. Farkındalık Ölçme Araçları.....	29
2.7.5. Mesleki Farkındalık Araştırmaları.....	30
3. BÖLÜM: MESLEK OLARAK BBY.....	33
3.1.BBY' NİN TEMEL KAVRAMLARI.....	33
3.1.1. Bilgi.....	33
3.1.2. Belge.....	34
3.1.3. Yönetim.....	34
3.1.4. Bilgi ve Belge Yöneticisi (Bilgi Profesyoneli).....	35
3.2. BBY' NİN MESLEK OLARAK GELİŞİMİ	36
3.2.1. Yazı ve Yansımaları.....	36
3.2.2. Matbaa ve Yansımaları.....	37
3.2.3.Bilgisayar Teknolojisi ve Yansımaları.....	38
3.3.MESLEK OLMANIN ÖLÇÜTLERİ ve BİLGİ PROFESYONELLİĞİ..39	
3.3.1. Mesleğin Kendine Özgü Özel Bilgisi.....	40
3.3.2. Üniversite Düzeyinde Mesleki Eğitim Yapılanması.....	40

3.3.3. Mesleki Değerlerin ve Etik İlkelerin Varlığı.....	41
3.3.4. Özerk Yapıda Meslek Kuruluşları.....	42
3.3.5. Bilimsel Mesleki Yayın Üretimi.....	42
3.3.6. Toplumsal Sorumluluk Anlayışı.....	43
3.4. BİLGİ PROFESYONELLERİNİN YETERLİKLERİ ve BİREYSEL NİTELİKLERİ.....	45
3.5. TÜRKİYE’DE BİLGİ PROFESYONELLERİNİN EĞİTİMİ.....	46
4. BÖLÜM: BULGULAR VE DEĞERLENDİRME.....	50
4.1. BİREYSEL ÖZELLİKLER.....	51
4.1.1. Cinsiyete Göre Dağılım.....	51
4.1.2. Öğrenci Ebeveynlerinin Eğitim Düzeyi.....	52
4.1.3. Öğrencilerin Akademik Ortalamaları.....	53
4.1.4. Akademik Ortalama ve Cinsiyet.....	54
4.1.5. Bireysel Özelliklere İlişkin Genel Değerlendirme.....	55
4.2. MESLEK SEÇİMİ.....	55
4.2.1. Meslek Seçme Nedeni.....	56
4.2.2. Mesleğe İlgi Duyulan Dönem.....	57
4.2.3. BBYB Tercih Sıralamasındaki Konumu.....	58
4.2.4. Meslek Seçimine İlişkin Genel Değerlendirme.....	59
4.3. MESLEK OLARAK BBY HAKKINDAKİ GÖRÜŞLER.....	59
4.3.1. Bilgi ve Belge Yöneticisinin Nitelikleri.....	60
4.3.2. Meslek Olarak BBY’nin Konumu ve Önemi.....	64
4.3.3. BBY’nin Meslek Olarak Sağladığı Fırsatlar.....	68

4.3.4. Meslek Olarak BBY Hakkındaki Görüşlerin Değerlendirilmesi	71
4.4. EĞİTİMİN NİTELİĞİ.....	72
4.4.1. Eğitimin Düzeyi.....	72
4.4.2. Eğitimin İçeriği.....	76
4.4.3. Meslek Eğitimi Konusundaki Görüşlerin Değerlendirilmesi	79
4.5. MESLEK MEMNUNİYETİ.....	80
4.5.1. Mesleki Tatmin.....	81
4.5.2. Mesleki Ortam.....	85
4.5.3. Meslek Sevgisi ve Gerçekleştirme İsteği.....	88
4.5.4. Meslek Memnuniyeti Konusunda Görüşlerin Değerlendirilmesi	93
5. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER.....	95
5.1. SONUÇ.....	95
5.2. ÖNERİLER.....	98
KAYNAKÇA	100
EKLER	109
ÖZGEÇMİŞ	114

TABLOLAR LİSTESİ

- Tablo 1. Türkiye’de BBY Bölümü Olan Üniversiteler
- Tablo 2. Araştırmanın Evreni ve Temsil Oranları
- Tablo 3. Öğrencilerin Üniversitelere Göre Dağılımı
- Tablo 4. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı
- Tablo 5. Ebeveynlerin Eğitim Düzeyleri
- Tablo 6. Üniversitelere Göre Öğrencilerin Akademik Ortalamaları
- Tablo 7. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Akademik Ortalamaları
- Tablo 8. Mesleği Seçme Nedenleri
- Tablo 8a. Meslek Seçme Gerekçelerinin Üniversitelere Göre Dağılımı
- Tablo 9. Mesleğe İlgi Duyulan Dönem
- Tablo 10. BBY Bölümünün Tercihlerdeki Konumu
- Tablo 11. Bilgi ve Belge Yöneticisinin Nitelikleri
- Tablo 11a. Sorumluluk Sahibi Olmalı
- Tablo 11b. BBY İnsanlarla İletişim Kurabilmeli
- Tablo 11c. Yoğun Teknoloji Kullanımı
- Tablo 11d. Meraklı ve Farklı Görüşlere Açık Olmalı
- Tablo 11e. Kadınlara Daha Uygun Meslek
- Tablo 11f. Kitap Okumayı Sevmeli
- Tablo 12. Meslek Olarak BBY’nin Konumu ve Önemi
- Tablo 12a. Herkesin Bildiği/ Tanıdığı Meslektir
- Tablo 12b. Rutin İşlerden Oluşan Bir Meslektir
- Tablo 12c Toplumsal Biçimlenmeye Katkı Sağlar

Tablo 12d. Düşünce Özgürlüğünün Gelişmesine Yardımcı Olur

Tablo 12e. Toplumda Saygı Duyulan Bir Meslektir

Tablo 13. Mesleğin Sağladığı Fırsatlar

Tablo 13a. Geleceğin Mesleğidir

Tablo 13b. Farklı Sektörlerde Çalışma Fırsatı Sağlar

Tablo 13c. Bu Alanda Kendi İşini Kurmak Zordur

Tablo 14. Mesleki Eğitimin Düzeyi Hakkındaki Görüşler

Tablo 14a. Yükseköğrenim Gerektiren Bir Meslek Değildir

Tablo 14b. Yükseköğrenim Gören Herkesin Yapabileceği Bir Meslektir

Tablo 14c. Meslekte Başarılı Olmak İçin Lisansüstü Eğitim Gerekir

Tablo 15. Öğrencilerin Eğitimin İçeriği Hakkındaki Görüşleri

Tablo 15a. Derslerin İçerikleri Günceldir

Tablo 15b. Kuramsal Bilgiler Yeterlidir

Tablo 15c. Uygulamalar Yeterlidir

Tablo 16. Mesleki Tatmin

Tablo 16a. Entelektüel Yönden Mesleki Tatmin

Tablo 16b. Maddi Tatmini

Tablo 16c. Bu Alanın Geleceğimi Güvence Altına Alacağını Düşünüyorum

Tablo 16d. BBY Bölümünde Öğrenci Olduğumu Söylemekten Çekiniyorum

Tablo 17. Mesleki Ortam

Tablo 17a. Çalışma Koşulları Beklentilere Uygun

Tablo 17b. Sessiz ve Sakin Ortamda Çalışmak Bana Göre Değil

Tablo 17c. Kişisel Özelliklerim Bu Mesleğe Uygun

Tablo 18. Meslek Sevgisi ve Gerçekleştirme İsteği

Tablo 18a. Üniversite Sınavına Girsem Yine Bu Bölümü Seçerim

Tablo 18b. Mezun Olduktan Sonra Mesleğimi Yapmak İsterim

Tablo 18c. Bilgi Yönetimi Dışında Bir Alanda Çalışmak İsterim

Tablo 18d. BBY Bölümünde Öğrenci Olduğum İçin Mutluyum

Tablo 18e. Bu Mesleği Başkalarına Öneririm.

KISALTMALAR LİSTESİ

BBY	Bilgi ve Belge Yönetimi
BBYB	Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü
LYS	Lisans Yerleştirme Sınavı
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
YGS	Yükseköğrenime Geçiş Sınavı

EKLER LİSTESİ

Ek 1. Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri Son Sınıf Öğrencilerinin Meslekleri
Hakkındaki Görüşleri Anketi

Ek 2. Orjinallik Raporu

Ek 3. Etik Kurul Formu

1.BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. KONUNUN ÖNEMİ

Türkiye’de bilgi merkezlerinde profesyonel görevler yapacak nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi çalışmaları neredeyse Cumhuriyet ile yaşıttır. Cumhuriyet tarihi, başta kütüphaneler olmak üzere bilgi merkezlerinde görev yapacak nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinin de tarihidir. Dönemin hemen başında kütüphaneler, genç Cumhuriyetin eğitimsel amaçlarının gerçekleştirilmesi için gerekli aracı kuruluşlar olarak düşünülmüş ve değerlendirilmişlerdir. Mustafa Kemal Atatürk’ün Cumhuriyet’i kurmadan önce, 1 Mart 1923’de TBMM’yi açarken yaptığı konuşmada” *amelî ve şâmil bir maarif için hudud-u vatanın merakizi mühimmesinde asrî kütüphaneler tesis etmek lâzım olduğu*” sözleri bu durumu açıkça yansıtmaktadır. (Çakın, 2013, s. 388)

Kütüphanecilik bölümleri uzun yıllar kütüphanelere, arşivlere ve dokümantasyon merkezlerine nitelikli profesyoneller yetiştiren kuruluşlar olarak algılanıp tanımlanmışlardır. Bu bölümler Yükseköğretim Kurulu’nun 29 Ocak 2002 tarihli kararı ile “Bilgi ve Belge Yönetimi” bölümleri olarak yeniden yapılanarak, kayıtlı her türlü bilgiye erişimi sağlayacak hizmetlerin tasarımından planlanmasına, uygulamasından geliştirilmesine değin sorumlulukların altından kalkabilecek profesyonellerin yetiştirilmesini amaçlamışlardır. Son yıllarda nitelikli bilgi profesyonellerinin yetiştirilmesi sürecinde çeşitli düzeylerde gerçekleştirilen iyileştirmelere karşın, bu bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin mesleği niçin seçtikleri, meslekleri hakkında görüşleri, aldıkları eğitimle ilgili düşünceleri ve yaptıkları meslek seçiminden duydukları memnuniyet konularında yapılmış araştırmaların sayısı son derece sınırlı, yok denecek kadar azdır. Bu konuda; Çelik tarafından 1996 yılında yapılan “Kütüphaneciliğin Psiko-sosyal Boyutları (II): Kütüphanecinin “Statü” Sorunu”; Çelik tarafından 1993 yılında hazırlanan”Meslek Bilinci” ;Karataş tarafından 1992yılında yayınlanan “Meslek Lobiciliği ve Kütüphanecilik” ve Kurbanoglu tarafından 2004 yılında yapılan “Öz-yeterlik İnancı ve Bilgi Profesyonelleri İçin Önemi ” araştırmalarını örnek gösterebiliriz.

Bilgi profesyonelliği insanlığa hizmet sunan önemli mesleklerden biridir. Günümüzde bilgi ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler toplumları çok yönlü olarak etkilemekte, ekonomik, politik, sosyal ve kültürel yapılanmalar bilgiyi temel alacak şekilde yeniden biçimlenmektedir. Bilgi yönetimi alanında çalışacakların en az lisans düzeyinde eğitim almış olması, güncel teknolojiden yoğun bir şekilde yararlanabilme bilgi ve becerisine sahip olması, bilgi ögesini her yönüyle ön plana çıkaran, kullanıcı odaklı yeni bir hizmet anlayışıyla çalışması artık yeterli olmamaktadır.

Sabır, özveri ve sürekli çalışma gerektiren bilgi profesyonelliğinde başarılı olabilmek için bunların dışında bir takım özelliklere sahip olunması beklenmektedir. Bilgi yöneticisi adaylarının bireysel özellikleri, bilgi yöneticiliğine ilişkin görüşünün ne olduğu ve bu mesleği isteyerek seçip seçmediği gibi konular söz konusu adayların hem öğrenim sürecini hem de meslekteki başarısını etkileyen önemli faktörler arasında yer almaktadır.

Mesleklerine karşı olumlu düşünenler mesleklerini isteyerek ve severek yapacaklardır. Olumsuz düşünenler, doğal olarak, bu görüşlerini davranışlarına yansıtacaklardır. Bu durumdan en çok etkilenenler bilgiye gereksinim duyan kullanıcılarımız ve de mesleğimiz olacaktır. Meslek hakkında olumlu düşünceler, "bireylerin bir işe ya da kariyere önem vermeleri" olarak tanımlanan ve mesleki eğitim süreciyle başlayıp, meslek yaşamı boyunca devam eden "mesleki bağlılık" anlayışının oluşumuna da büyük katkı sağlayacaktır. (Sağsan ve Fırtına, 2015, s. 3).

Bilgi profesyonellerinin nasıl yetiştirilmesi gerektiği konusu, bilgi yönetimi disiplininin önemli araştırma alanlarından biridir. Bu konuda yapılacak araştırmaların bu bölümlerde eğitim gören öğrencilerin bireysel özelliklerinin, bilgi yöneticiliğini seçme nedenlerinin, mesleklerine ilişkin düşüncelerinin, beklentilerinin ve endişelerinin neler olduğu hakkındaki bilgilere gereksinimi bulunmaktadır. Nitelikli bilgi profesyonellerinin yetiştirilmesi sürecinde bu durumun göz önünde bulundurulması hem mesleğin toplumsal konumu hem de mesleki etkinliğin artırılması kapsamında araştırılması ve irdelenmesi gereken bir konudur. Böyle bir çalışmanın, ayrıca son on-on

beş yıllık bir dönemde sayıları hızla artan BBYB açısından da yönlendirici olacağı ve mesleğimizin iyileştirilmesi ve geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI, PROBLEMİ ve HİPOTEZİ:

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişin yaşandığı son kırk-elli yıllık süreçte bilgi yönetimi hem giderek önem kazanmış hem de yeni açılımlara ve değişikliklere uğramıştır. Bilgiyi yönetmek, isteyen herkesin yapabileceği bir iş değildir. Bu işi yapmak isteyenlerin bir takım özel nitelikleri taşıması gerekir. Bilgi yönetimi sektörünün potansiyel temsilcileri olan öğrencilere, BBYB’ nde söz konusu niteliklerin kazandırılması amaçlanır. Bu nedenle de BBYB’ nde öğrenim gören öğrencilerin,

- Bireysel özelliklerinin,
- Bölümü seçme nedenlerinin,
- Meslek olarak bilgi profesyonelliği hakkında düşüncelerinin,
- Almakta oldukları eğitime ilişkin görüşlerinin,
- Meslekten duydukları memnuniyetin sorgulanması gerekmektedir.

Bu yaklaşımdan yola çıkarak bu araştırmanın amacı, ülkemizde BBYB’ ndeki son sınıf öğrencilerinin yukarıda dile getirilen kapsamda konumlarının ve görüşlerinin neler olduğunu saptamak ve ayrıca, bölümler arasında sözü edilen boyutlarda anlamlı farklılıkların olup olmadığını ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda araştırmamızın temel problemi;

- “BBYB son sınıf öğrencilerinin mesleklerinin çeşitli boyutlarıyla ilgili olarak görüşleri ve düşünceleri nedir?” ayrıca,
- “Bu görüş ve düşünceler farklı üniversitelerdeki BBYB öğrencileri bağlamında benzerlik ya da farklılık göstermekte midir?” olarak ortaya konmuştur.

Bu probleme yanıt aranırken, alt problemlerimiz şunlar olmuştur:

- Bölümlerdeki mevcut öğrenci profili nedir?
- Öğrencilerin BBYB’ni seçmelerinin gerekçeleri nelerdir?
- Öğrencilerin meslek olarak BBYB konusundaki görüşleri nelerdir?
- Öğrenciler aldıkları eğitimin düzeyini ve içeriğini yeterli buluyorlar mı?

- Öğrencilerin mesleklerinden duydukları memnuniyet ya da memnuniyetsizlikler hangi konularda yoğunlaşmaktadır?

Yukarıda tanımlamaya çalıştığımız problem alanımıza yönelik olarak yaptığımız bu çalışmanın hipotezi “BBYB son sınıf öğrencileri meslekleri konusunda genelde olumlu duygular taşıyor olmalarına karşın, mesleklerine ilişkin görüşlerinde ilgi, istek, beklenti ve imaj boyutlarında belirsizlikler taşımaktadır. Bu durum farklı üniversitelerdeki tüm öğrenciler tarafından paylaşılmaktadır” olarak yapılandırılmıştır. Bu hipotezin oluşturulmasında rol oynayan başat faktör, öğrencilerin çeşitli olumsuz düşünceler ve belirsizlikler içinde olduklarının gözlemlenmiş olmasıdır.

1.3. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Ülkemizde 2015/2016 öğretim yılı itibarıyla 15 üniversitede BBYB bulunmaktadır. Bu üniversiteler kuruluş tarihlerine göre aşağıdaki Tablo 1’de verilmiştir.

Bunlardan Karabük, Ardahan, Bartın, Fatih Sultan Mehmet, İstanbul Medeniyet, Gümüşhane ve İzmir Katip Çelebi Üniversiteleri’nde çeşitli nedenlerle lisans düzeyinde eğitime henüz başlanmadığından; Çankırı Karatekin, Kastamonu ve Yıldırım Beyazıt Üniversiteleri’nde ise henüz son sınıf düzeyinde öğrenci bulunmadığından araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.

Tablo 1. Türkiye’de BBYB Olan Üniversiteler

ÜNİVERSİTELER	BULUNDUĞU ŞEHİR	KURULUŞ TARİHİ	EĞİTİME BAŞLAMA
Ankara Üniversitesi	Ankara	1953	1954
İstanbul Üniversitesi	İstanbul	1963	1964
Hacettepe Üniversitesi	Ankara	1972	1972
Marmara Üniversitesi	İstanbul	1987	1988
Atatürk Üniversitesi	Erzurum	1994	2008
Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	Ankara	2010	2012
Karatekin Üniversitesi	Çankırı	2007	2013
Kastamonu Üniversitesi	Kastamonu	2006	2013
Karabük Üniversitesi	Karabük	2007	-
Ardahan Üniversitesi	Ardahan	2008	-
Bartın Üniversitesi	Bartın	2008	-
Fatih Sultan M. Üniversitesi	İstanbul	2010	-
Medeniyet Üniversitesi	İstanbul	2010	-
Gümüşhane Üniversitesi	Gümüşhane	2012	-
Katip Çelebi Üniversitesi	İzmir	2013	-

(Kaynak: Çakın,2014)

Araştırmamızın evrenini Ankara, Atatürk, Hacettepe, İstanbul ve Marmara Üniversitesi BBYB’ nin son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma kapsamına sadece son sınıf öğrencilerinin alınmasının nedeni; dört yıllık eğitimlerinin büyük bir bölümünü tamamlamış olmaları, bu sürede BBY öğretimini anlam ve içeriğini öğrendikleri ve meslekleriyle ilgili görüş ve düşüncelerinin gerekli olgunluğa erişmiş olduğu sayıltısıdır. Ülkemizde BBYB’ nin son sınıfında öğrenim gören öğrencilerin sayısı 2014/15 öğretim yılı itibariyle toplam 520’dir. Bu öğrencilerin 317’sine (%61) ulaşılmış ve anket uygulanmıştır. Araştırma evreninin 520 olduğu dikkate alınırsa anket uygulanan 317 kişinin evreni istatistiksel olarak temsil ettiği görülmektedir. Erişilen son sınıf öğrencilerin üniversiteler göre dağılımı ve temsil oranları Tablo 2’de verilmiştir.

Temsil oranları Ankara Üniversitesinde % 92 ile Marmara Üniversitesinde %44 arasında değişmektedir.

Tablo 2: Araştırmanın Evreni ve Temsil Oranları

Üniversitelere Göre BBY Bölümleri	Son Sınıf Öğrenci Sayısı (Evren)	Temsil Oranları (Örneklem)	
	n	n	%
Ankara Üniversitesi	80	74	92
Atatürk Üniversitesi	125	97	78
Hacettepe Üniversitesi	45	26	58
İstanbul Üniversitesi	140	63	45
Marmara Üniversitesi	130	57	44
Toplam	520	317	61

1.4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ

Son sınıf öğrencilerinin bireysel özelliklerini, bilgi yöneticiliğini seçme nedenlerinin, mesleklerine ilişkin düşüncelerinin, beklentilerinin ve endişelerinin neler olduğu hakkında değerlendirmeyi amaçlayan bu araştırma için betimleme yöntemi kullanılmıştır. Betimleme yöntemi;

“Tanımlayıcı, keşfedici veya açıklayıcı araştırmalarda en sık kullanılan yöntemdir. Yöntem çerçevesinde sırasıyla hipotez geliştirilir, araştırmanın türüne karar verilir, verilerin kaydedilme şekli belirlenir, evren ve örneklem büyüklüğü ve seçimi yapılır, denekler bulunarak görüşmeler yapılır, veriler kaydedilir ve bilgisayar ortamına aktarılır, istatistik testler uygulanır ve bulgular değerlendirilerek başkalarının değerlendirmesine sunulur. Betimleme yöntemi ile yapılan araştırmalarda davranış, tutum, görüş, özellikler, beklentiler, sınıflandırma ve bilgi konularında sorular yer almaktadır.” (Tonta, 2009)

“Bu yönetime dayanan araştırmalarda durum nedir?, neredeyiz?, ne yapmak istiyoruz?, nereye hangi yöne gitmeliyiz? gibi sorulara o güne ait güncel verilere dayanarak yanıt bulunmaktadır. Betimleme yöntemi ile mevcut olayların daha

önceki olay ve koşullarla ilişkilerini de dikkate alarak, durumlar arasındaki etkileşimin açıklanması hedeflenmektedir.” (Kaptan, 1995, s. 63,143)

Araştırma için gerekli veriler iki aşamada derlenmiştir. İlk aşamada konuyla ilgili kuramsal alt yapıyı oluşturmak için literatür taraması yapılmış ve sonucunda başta Milli Kütüphane, Hacettepe Üniversitesi Kütüphanesi ve Gazi Üniversitesi Kütüphanesi ve Türk Kütüphaneciler Derneğinin koleksiyonları olmak üzere çeşitli kaynaklara ulaşılmıştır. Ayrıca elektronik ortamda yer alan yayınlardan da yararlanılmıştır. İkinci aşamada, son sınıf öğrencilerinden konumuzla ilgili güncel verileri edinmek amacıyla anket hazırlanmıştır. Bilindiği üzere anketler standartlaştırılmış bilgiler elde etmek amacıyla, belli bir evreni temsil ettiği kabul edilen gruba yöneltilen sorulardan oluşan ölçeklerdir (Bal, 2001, s.163). Hem açık uçlu hem de likert tipi soruların yer aldığı anket, uzman görüşlerinden yararlanarak gözden geçirilmiş ve son olarak da, test etmek amacıyla Hacettepe Üniversitesi BİY son sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Yapılan bu uygulamada aksayan hiç bir yön tespit edilmediğinden uygulanma aşamasına geçilmiştir.

Kağıt ortamında hazırlanan anket Aralık 2014- Ocak 2015 tarihleri arasında 317 son sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Atatürk Üniversitesi BİYB dışındaki bölümlere anket elden götürülmüştür. Anket formları Atatürk Üniversitesi’ne Bölüm Başkanı ile yapılan görüşme sonrası posta yoluyla gönderilmiş ve aynı şekilde teslim alınmıştır.

Anket 5 bölümden ve toplam 38 sorudan oluşmaktadır. Soruların 6’sı açık uçlu olup, 3’ü öğrencilerin bireysel özellikleriyle diğer 3’ü de bilgi ve belge yönetimi bölümünü nasıl seçtikleriyle ilgilidir. Toplam 32 adet 5’li likert ölçeğine göre hazırlanmış, ancak daha sonra 3’lü likert ölçeğine göre yeniden düzenlenmiş olan önermelerin 14’ü (%44) bilgi ve belge yöneticiliği konusundaki görüşleri, 6’sı (%19) aldıkları eğitimin niteliğine ilişkin düşünceleri ve 12’si (%37) meslek seçiminden duydukları memnuniyet durumunu yansıtmaktadır.

Anketin değerlendirilmesinde Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) programı kullanılmıştır. Anketlerden elde edilen verilerin tamamı bilgisayar ortamına aktarılmış ve sayısal verilerin analizinin tümü bilgisayar yoluyla yapılmıştır. Çözümlemelerde; anketin yapısı ve hipotezin kurgusu nedeniyle ki-kare testi

kullanılmıştır. Ki-kare testi öncelikle % 95 güven düzeyinde gerçekleştirilmiştir. Ancak bazı tablolarda boş gözelerin olması, bazı tablolarda ise beklenen göze değerlerinin % 20 den fazla olması ve yanıt yığılmalarının çok açık gözlenmesi nedeniyle bu tablolar %99 güven düzeyi ile yeniden çalışılmış, çözümler %1 hata payı ile ortaya konmuştur. Öğrencilerin okudukları üniversiteler bağımlı değişken diğer parametreler ise bağımsız değişken olarak değerlendirilmiştir.

1.5. ARAŞTIRMANIN DÜZENİ

Araştırma beş bölümden oluşmaktadır.

Birinci Bölüm; araştırmanın giriş bölümü olup, bu bölümde araştırma konusunun önemi, amacı, problemi ve hipotezi, yöntemi, düzeni ile araştırma sürecinde yararlanılan kaynakların neler olduğuna yer verilmiştir.

İkinci Bölüm; mesleğin tanımı, özellikleri, değerleri, ölçütleri, eğitimi ve tatmini konularına yer verilen bu bölümde, herhangi bir çalışma alanının meslek olmasının kriterleri tanımlanmakta ve ayrıca, meslek seçimi, önemi, bireysel ve toplumsal anlamda ne ifade ettiği konuları literatür ışığında ele alınmaktadır. Farkındalığın anlamı, meslek farkındalığının önemi ve kazanımları ile farkındalık ölçme araçları olarak hazırlanmış olan bazı ölçekler yer almaktadır.

Üçüncü Bölüm; bu bölümde bilgi ve belge yöneticiliği meslek olarak ele alınmış ve incelenmiştir. Bu bağlamda bilgi yöneticiliğinin konumu meslek olma ölçütleri ışığında tartışılmakta ve gelişimi, ülkemizin kendine özgü koşullarında mesleki eğitim sürecindeki aşamalar dikkate alınarak değerlendirilmektedir.

Dördüncü Bölüm; bu bölümde ülkemizin çeşitli üniversitelerinde BBYB son sınıfındaki öğrencilerden anket yoluyla edinilen veriler çerçevesinde bulgulara yer verilmekte ve yorumlanmaktadır.

Beşinci Bölüm; araştırmanın son bölümü olup, bu bölümde araştırmaya konu olan problemler ışığında varılan sonuçlara ve bu kapsamda yapılandırılan önerilere yer verilmiştir.

Araştırmanın sonunda kaynakça ile ekler bölümünde anket formu, intihal kontrol formu(orjinallik raporu) ve etik kurul formu yer almaktadır.

1.6. KAYNAKLAR

Araştırma konusu ile yapılmış çalışmaları saptayabilmek amacıyla basılı ve elektronik kaynaklardan yayın taraması yapılmıştır. Türkiye’de konuyla ilgili yayınlanmış kaynakları tespit etmek amacıyla aşağıdaki yayınlar taranmıştır:

Bilgi Dünyası (2000-2015)

Türkiye Bibliyografyası (2003-2014)

Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni (1952-1986)

Türk Kütüphaneciliği (1987-2015)

Türkiye Makaleler Bibliyografyası (1995- 2014)

Türkiye Tez Kataloğu (1987-2015)

Türkçe dergilerden

Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi,

Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi,

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Dergisi,

Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,

Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,

Türk Eğitim Bilimleri Dergisi,

Türk Hemşireler Dergisi,

Yüksek Öğretim ve Bilim Dergisi taranmıştır.

Yurt dışında konuyla ilgili yayınlanmış kaynakları tespit etmek amacıyla aşağıdaki yayınlar ve veri tabanları kullanılmıştır:

- Academic Search Complete
- Dissertations and Thesis (1997-2015)
- DOAJ – Directory of Open Access Journals
- Education Research Complete
- ERIC
- ScienceDirect (1995-2014)

- SpringerLink (1997-2014)
- Web of Science
- Wiley Online Library (1996-2014)

Yukarıdaki yayınlara ek olarak Google ve Google Scholar arama motorları ile tarama yapılmıştır. Tarama yaparken kullanılan anahtar sözcükler şunlardır:

<u>Türkçe Terimler</u>	<u>İngilizce Karşılıkları</u>
Bilgi Profesyoneli	Information Professional
Bilgi ve Belge Yöneticisi	Information Manager
Bilgi ve Belge Yönetimi Eğitimi	Information Management Education,
Bilinç	Consciousness
Farkındalık	Awareness
Kütüphanecilik Eğitimi	Library Education / Education for Librarianship
Meslek	Profession
Meslek Bilinci	Professional Consciousness
Mesleki Farkındalık	Professional Awareness

Araştırma raporunun yazımında “Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Sanat Eseri Raporu, Doktora/Sanatta Yeterlik Tezi ve Sanatta Yeterlik Eseri Çalışması Raporu Yazım ve Basım Yönergesi (2005)” ile “Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Örnek Tez Şablonu”ndan yararlanılmıştır. Alıntılar ve kaynakça konularında “Hacettepe Üniversitesi Bilimsel Yayınlarında Kaynak Gösterme İlkeleri (2006)” ne bağlı alınarak American Psychological Association (APA) 6 kuralları kullanılmıştır.

2. BÖLÜM

MESLEK VE MESLEKİ FARKINDALIK

2.1. MESLEK NEDİR?

Mesleğin ne olduğu sorusu günlük konuşmalarda olduğu kadar bilimsel ortamlarda da ele alınan ve tartışılan konulardan biridir. Bu soruyu yanıtlamak için mesleğin genelde nasıl tanımlandığına bakmak gerekir. Uygarlık sürecinde toplumsal yaşamın zorunlu kıldığı işbirliğinin ve iş bölümünün bir sonucu olarak ortaya çıkan meslek, Büyük Türkçe Sözlükte “ *belli bir eğitim ile kazanılan, sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş* ” olarak tanımlanmaktadır. Türk Dil Kurumu tarafından yapılan bu tanımda yer alan “iş” kavramının yine bu sözlükte nasıl tanımlandığına baktığımızda, en yakın açıklamanın “*Geçim sağlamak için herhangi bir alanda yapılan çalışma, meslek*” olduğunu görmekteyiz. “Türkçe Sözlükte yer alan bu açıklamaların yeterli olmadığından hareketle bu iki kavram arasındaki temel farklılıklar Karadağ tarafından şöylece özetlenmiştir:

İŞ	MESLEK
Eğitim iş başında yapılır	Eğitim üniversitede gerçekleşir
Eğitimin süresi değişir	Uzun bir eğitim süreci söz konusudur
Değerler, inanç, etik hazırlıkta ön planda değil	Değerler, inanç, etik hazırlığın bir parçasıdır
İşe bağlılık değişir	Mesleğe bağlılık güçlüdür
Çalışanların gözlenmesi gerekir	Çalışanlar bağımsızdır
İş sıklıkla değiştirilebilir	Mesleği değiştirme eğilimine pek girilmez
Sorumluluk işverene aittir	Sorumluluk bireylere aittir

(Kaynak: Karadağ, 2002)

İş ile meslek arasında yukarıda yer alan farklılıklar, mesleklerin genellikle işten kaynaklandığını yansıtmaktadır. Bir işin meslek konumuna ulaşabilmesi için işin yapısında bir dizi değişikliklerin gerçekleştirilmesi zorunlu olmuştur. Yani “*meslek işin evrim geçirmesiyle*” ortaya çıkmıştır (Karadağ, 2002, s.1). Bir başka deyişle meslek, toplumsal bir varlık olan insanoğlunun yaşamını sürdürebilmesi için gerekli gördüğü işlerin önceden saptanmış belirli kurallar çerçevesinde özel uzmanlık alanlarına ayrılmasının bir sonucudur. Bu durumda iş kavramını, “*herhangi bir şey üretmek, ortaya koymak, bir verim, sonuç elde etmek için güç harcayarak yapılan çalışma, etkinlik veya bir ürün ortaya koyan, bir değer yaratan emek*” (Püsküllüoğlu, 1994, s.180) olarak, meslek kavramını ise, “*genellikle uzun ve yüksek dereceli bir öğrenim gerektiren, kendine özgü yasal ve ahlaksal kuralları bulunan ve bir kimsenin geçimini sağlayan uğraş*” (Ulusoy ve Görgülü 1995, s.32) olarak düşünmek doğru olacaktır. Öte yandan mesleği tanımlarken kullanılan “kuralları önceden belirlenmiş iş” ifadesi, kapsam olarak mesleğin işten daha genel bir anlam içerdiğini de yansıtmaktadır. İş, belli bir çalışma alanında yürütülen etkinlikler bütünüdür ifade ederken; meslek bireyin belli bir alanda yetkinlik sahibi olduğuna işaret etmektedir (Öztemiz, 2014, s.498).

2.2. PROFESYONEL VE PROFESYONELLİK

Büyük Türkçe Sözlüğe göre profesyonellik, “*profesyonel olma durumu*”, profesyonel ise, “*bir işi kazanç sağlamak amacıyla yapan (kimse), amatör karşısı; ustalaşmış, uzmanlaşmış*” diye tanımlanmaktadır. Her iki kavram köken itibarıyla incelendiğinde, profesyonellik ifadesinin Türkçe de “meslek” ya da meslekleşme”; profesyonel ifadesinin ise “meslek erbabı” yani “*bir işi iyi yapan kimse*” anlamlarına geldiklerini söylemek mümkündür. Sosyologlara göre profesyonel kişi, sorumluluğundaki işin kuramsal bilgi birikimi yanı sıra bu işi yapma becerisine de sahip olan ve toplumsal refahı artırma yolunda hizmet üreten bir uzmandır (Altıok ve Üstün, 2014, s. 151).

Profesyonel ve profesyonellik kavramları günümüzde son derece önemsenmekte ve bu kavramların ne anlama geldikleri, sözlüklerde yapılan tanım ve açıklamalara kıyasla, daha kapsamlı bir şekilde araştırmacılar tarafından ele alınmaktadır. Örnekleyecek olursak, profesyonel;

- “Bir alanı meslek olarak seçen, bu alanda derinleşen ve bu alandaki bilgi ve deneyimi ile hayatını kazanan kişidir” (Baltaş, 2003, s. 5).
- “İşini iyi bilen ve bunu çevresine kanıtlamış olan bilgi düzeyini sürekli güncel tutan kişidir”; ya da “kendi kariyerini kendisi çizen; bireysel niteliğe, yaptığı işin niteliğine, çevresiyle ilişkilerin niteliğine özen gösteren kişidir”; ya da “yaptığı işten coşku ve heyecan duyan, mesleğini destekleyen, mesleğin ahlak kurallarına uyan ve mesleğin gerektirdiği fazla işleri de yapan kişidir” (Phillips ve Lavin, 2004, s. 279).

Profesyonelliğin ne olduğuna ilişkin yapılan tanımlardan ı örnekler verecek olursak; profesyonellik,

- “Bir profesyonelin profesyonel kimlik düzeyine bağlanma düzeyidir” (Hwang, Lou, Han, Cao, Kim, Li 2009, s. 314)
- “profesyonellik, bir alanda gösterilen uzmanlık, bilgi, beceri ve davranış biçimidir” (Björkström ve Johansson, 2008, s. 1382).
- “Her mesleğin kendine özgü görev, rol ve işlevlerinin yanı sıra genel bazı işlevleri de bulunur. Bu mesleğe özel spesifik rol ve işlevler mesleğe profesyonellik kazandırır” (Yıldız, 2003, s. 37).

Yapılan bu açıklamalardan anlaşılabacağı üzere profesyonellik, dinamik ve çaba harcamayı içeren bir süreçtir. Her hangi bir çalışanın profesyonel olup olmadığı, ilgili olduğu çalışma alanına yönelik temel ölçütleri taşıyıp taşımadığıyla ilgili iken, profesyonellik bu ölçütlerin beklentilere uygun hizmet üretimi bağlamında uygulanmasıyla ilgilidir (Altıok ve Üstün, 2014, s. 151). Bu bağlamda profesyonellik dendiğinde, alanında eğitim almış uzman kişilerce yürütülen ve ilgili meslek örgütleriyle desteklenerek sunulan hizmetler akla gelmektedir. Bu hizmetlerin düzgün, özenli ve en az hata ile yerine getirilmesi profesyonelliğin göstergesidir (Adıgüzel, Özkan, Tanrıverdi, 2011, s. 240). Profesyonelliğin kazanılması profesyonellik ölçütlerinin uygulanmasına bağlıdır. Herhangi bir çalışma alanının profesyonellik niteliklerini taşıyıp taşımadığı, profesyonelleşmede ölçütlerin neler olduğu bilimsel literatürde uzun bir süreden beri tartışılmaktadır. Bu ölçütler mesleki boyutta belirsizlikler taşıyan bazı alanlar için kimi zaman bir savunma mekanizması, kimi zaman ise eksik yönleri tamamlama fırsatı verdiğinden ötürü önemlidir.

2.3. MESLEKLEŞMENİN ÖLÇÜTLERİ

Meslek ölçütlerinin neler içermesi gerektiği konusunda bilinen en eski çalışma, 20. yüzyılın hemen başlarında Abraham Flexner tarafından yapılmıştır. Flexner'in tıp eğitimi konusunda hazırlamış olduğu rapor sonucunda tıp eğitiminde çeşitli boyutlarda önemli düzenlemeler yapılmış, yenilikler getirilmiştir. Benzer çalışmaları diğer disiplinler içinde yapan Flexner, kendini meslek olarak tanımlamak isteyen herhangi bir çalışma alanının taşıması gereken ölçütleri 1915 yılında yayınlamıştır. Flexner'in meslek ölçütleri şunlardır:

- *“Meslekler üst düzeyde bireysel sorumluluk gerektiren zihinsel işlemler içerirler: Meslek akla dayalı yöntemlerle kazanılabilen ve bireysel yetilerle icra edilen özelliktedir.*
- *Mesleklerin üzerinde çalıştıkları materyaller bilim ve teknoloji kökenli olmalı.*
- *Bu materyaller uygulamaya yönelik belirli bir amaçla kullanılmalı: Mesleki materyaller teorik olmanın yanı sıra pratikte fayda sağlayacak amaçlarla kullanılmalı.*
- *Meslekler eğitim yoluyla aktarılabilir tekniklere sahip olmalıdır: Meslek, eğitim yoluyla öğrenilebilen ve öğretilen bir formda olmalıdır.*
- *Meslekler kendilerini örgütlenme eğilimi taşımalıdır: Meslek mensupları arasında gelişmiş düzeyde birliktelik ve “grup” bilinci vardır.*
- *Meslekler çalışmalarını yaparken başkalarına yararlı olmayı amaçlamalı: Mesleki icraatlar toplum yararına sonuçlar içermeli.”* (Flexner 1915'den akt. Öztemiz, 2014, s. 19-20).

Meslek ölçütleri konusunda yapılan bir diğer çalışma, hemşirelik alanını meslek ölçütleri bağlamında inceleyen Genevieve ve Roy Bixler tarafından 1959 yılında yürütülmüştür. Genevieve ve Roy Bixler 'in saptamış olduğu ölçütler şunlardır:

- *“Meslek uygulamalarında iyi tanımlanmış ve iyi organize edilmiş özel bilgiyi kullanır, bu bilgi ancak yüksek eğitimle öğrenilebilen zihinsel düzeyde bir bilgidir.*
- *Meslek kullandığı bilgi birikimini sürekli olarak genişletir, yeni eğitim teknikleri geliştirir ve uygulamalarında bilimsel bilgiyi kullanarak hizmet verir.*

- *Meslek kendi uygulayıcılarının eğitimi yüksek eğitim düzeyindeki kurumlara bırakır.*
- *Meslek bilgi birikimini kişiler ve sosyal refah için hayati önemi olan hizmetlerde kullanır.*
- *Meslek, mesleki politikaları oluşturmada ve mesleki aktiviteleri kontrol etmede otonomiye sahiptir.*
- *Meslek bireyleri cezbeder.*
- *Meslek uygulayıcılarına eylemlerinde serbestlik verme, sürekli mesleki gelişme fırsatı sağlama ve ekonomik güvence sağlama çabası içerisinde dir.” (Karadağ, 2002, s. 5).*

Meslek ölçütlerinin neler olduğunu belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bir başka çalışma 1971 yılında Povalko tarafından yapılmıştır. Povalko herhangi bir işi meslek yapan sekiz ölçüt saptamıştır. Bunlar, kuramsal düzeyde özel bilgi, yapılan işin temel sosyal değerlere uygunluğu, eğitim süresi, toplumsal sorumluluk, mesleki bilgi ve becerinin kullanımında özerklik (otonomi), meslek üyeleri arasında bağlılık bilinci, üyeler arasında birlik ve beraberlik bilinci ve son olarak mesleki etik ilkelerin varlığıdır (Karadağ, 2002, s. 2).

1981 yılında hemşireliğin “iş” den mesleğe geçiş sürecini inceleyen Kelly, Flexner'in ölçütlerini genişleterek, bir işin meslek sayılabilmesi için 8 temel özelliği taşıması gerektiğini vurgulamıştır (Karadağ, 2002, s. 3). Bunlar,

- *“Meslek, toplumun sağlığı ve insanlık için hayati olan hizmetler sunmalı,*
- *Araştırmalarla sürekli yenilenen ve geliştirilen bir bilgi birikimi olmalı,*
- *Hizmet entelektüel aktiviteleri içermeli ve bireysel sorumluluk alma hizmetin güçlü bir özelliği olmalı*
- *Meslek üyeleri yükseköğrenim (lisans) veren kurumlarda eğitilmeli,*
- *Meslek üyeleri kendi politika ve davranışlarının kontrolünü elinde tutmalı ve bağımsız olmalı*
- *Meslek üyelerinin verdikleri hizmetler onları güdülemeli,*
- *Meslek üyelerini yönlendiren ve mesleki kararlarına rehberlik eden etik kurallar olmalı,*

- *Uygulama standartlarını belirleyip, mesleğin gelişimini destekleyen bir mesleki örgütü olmalıdır.” (Öztemiz, 2014, s. 21).*

Yukarıda yer alan Flexner, Genevieve ve Roy Bixler, Povalko ve Kelly tarafından geliştirilen meslek ölçütlerinin genel bir değerlendirilmesi yapıldığında, sıklıkla vurgulanan ve özellikle dikkati çeken hususlar şunlardır:

Mesleğin Kendine Özgü Özel Bilgisi Olmalı:

Meslekler bilgi temeli üzerine yapılandırılmış uygulamaları içerirler. Herhangi bir işin meslek sayılabilmesinin öncelikli koşulu, mesleğe özgü özel uzmanlık bilgisinin varlığıdır. Kendini meslek olarak tanımlama konumunda olan her çalışma alanının mensupları, sahip oldukları özel bilginin ne olduğunu ve bu bilginin hangi amaçlar için kullanıldığının farkında olması gerekir. Ayrıca, dile getirilen amacın ya da amaçların “müşteri” diye tanımlanan, kişilerin durumunda iyileşmeye ya da gelişmeye yol açması beklenmektedir (Çakın, 2015, s. 24).

Üniversite Düzeyinde Mesleki Eğitim:

Bu ölçüt meslek üyelerine kazandırılması amaçlanan bilgi, beceri ve davranışların düzeyi, süresi ve içeriği ile ilgilidir. Profesyonel uygulamalar için üniversite düzeyinde eğitim son derece önemlidir. Çeşitli alanlarda yapılan araştırmalar nitelikli eğitim sürecinin ve düzeyinin meslekleşmede oldukça etkili olduğuna işaret etmektedir. Günümüzde meslek üyelerinin yükseköğrenim kuruluşlarından mezun olmaları yeterli görülmemekte, mesleki bilgi ve becerilerini geliştirme ve çeşitlendirme konularında sürekli eğitim fırsatlarını değerlendirmeleri önerilmektedir.

Temel Değerlerin ve Etik İlkelerin Varlığı:

Her meslek alanının ortak değerlerinin ve etik ilkelerinin olması bir zorunluluktur. Mesleki değerler ve etik ilkeler uzun ve zahmetli bir sürecin sonunda edinilmiş mesleki bilgi ve deneyimlerin ürünüdürler. Meslek üyeleri arasında ortak bir ideoloji ve tutum yaratarak bir yandan mesleki uygulamalara anlam kazandırır, diğer yandan da ortak bir kültür çerçevesinde bir araya gelmelerine rehberlik ederler. Böylelikle, mesleklerin

toplumsal düzeyde statü ve saygınlık kazanmasında büyük rol oynarlar (Çakın, 2015, s. 25)

Özerk Yapıda Meslek Kuruluşları:

Her meslek grubunun kendisini temsil eden örgütlere ya da derneklere ihtiyacı vardır. Meslekler gelişimlerini sürdürmek, güç birliğine ulaşmak, birlikte hareket etmek ve ortak bir çatı altında karar almak için örgütlenmek ihtiyacını duyarlar. Merih ve Arslan’a göre mesleki örgütlenme “*mesleki özgürlük kazanmak, yenilikleri takip etmek, sorunlara çözüm bulmak, sosyal güç oluşturmak, meslek vizyonu ve misyonunu bilmek için gereklidir*” (2012, s. 41). Mesleklerin gelişmelerinde en büyük katkıyı bu örgütler sağlar. Özerk yapıdaki bu kuruluşlar katılımcı demokrasinin önemli unsurları arasında yer alır. Özerklik, meslek üyelerinin kendi uygulamaları üzerinde söz sahibi olduklarını ve kendi kendilerini denetlediklerini ifade etmektedir.

Bilimsel Yayın Üretimi:

Meslek olma yolunda önemli ölçütlerden bir diğeridir. Mesleğin ilgili olduğu alan ya da alanlarda bilimsel inceleme ve araştırma sonuçlarının bilimsel nitelikli çeşitli yayınlar aracılığıyla duyurulması gerekir. Bu yayınlar meslek üyeleri tarafından gerçekleştirilen araştırmaların bir sonucu olarak ortaya çıkar. Her meslek kendini geliştirmek ve etkinleştirmek için bilimsel yöntemlerle edinilen mesleki bilgileri paylaşmak zorundadır.

Toplumsal Sorumluluk:

Meslekleri toplumların dışında düşünmek mümkün değildir. Mesleklerin hizmet verdikleri toplumla yakın bir ilişkisi bulunmaktadır. Herhangi bir iş alanının meslekleşmesi, bu alanda gerçekleştirilen hizmetlerin toplum tarafından değerli bulunup bulunmamasına büyük ölçüde bağlıdır. Toplumlar kendileri için çok önemli gördükleri mesleklere daha çok değer vermektedir. Profesyoneller işlerini ne kadar iyi yaparlarsa, gerçekleştirdikleri hizmetler toplum için o denli vazgeçilmez olur (Karadağ, 2002, s. 3).

2. 4. MESLEK SEÇİMİ

Kuzgun’a göre meslek seçimi, “*bir kimsenin kendisine açık meslekleri, çeşitli yönleriyle değerlendirip kendi ihtiyaçları açısından istenilir yönleri çok, istenmeyen yönleri az olan birine yönelmeye karar vermesi olarak tanımlanabilir*” (Kuzgun 2000’den akt. Kunduracılar, Akbaş, Büyükuysal, Biçki, 2012, s. 187). İnsan yaşamının en önemli dönüm noktalarından biri olan meslek seçimi, aynı zamanda kişinin yaşam biçimini de seçmesi anlamına gelmektedir. Bu bağlamda başarılı olmanın temel koşulu, kişinin kendini tanımasına ve seçeneklerini iyi bir şekilde araştırdıktan sonra karar vermesine bağlıdır. Kendilerine uygun meslek seçmiş olanlar işlerini severek ve isteyerek yaparken, yetenek ve ilgilerini göz önünde bulundurmadan rastgele seçim yapanlar başarısız ve mutsuz olurlar (Sarıkaya ve Khorshid, 2009, s. 394). Bu nedenle doğru ve gerçeklere dayalı olarak seçim yapılmalı, çünkü meslek seçimi, kişilerin yaşamında çok önemli kilometre taşlarından biridir.

Tuzcuoğlu, “Meslek Seçimi ve Önemi” konusundaki kapsamlı çalışmasında Donald Edwin Super’e gönderme yaparak bireyin seçimini etkileyen faktörleri şöyle tanımlar.

- Biyolojik Etmenler: Fiziksel özelliklerle, yaş, cinsiyet, görme vb.
- Sosyolojik Etmenler: Duygular, değerler, aile ilişkileri, baskılar, sosyal düzey
- Psikolojik ve Kişisel Etmenler: Bireyin ihtiyaçları, duyguları, tutum ve değerleri, ilgileri, yetenekleri.
- Ekonomik Etmenler: Ailenin ekonomik düzeyi, çevrenin ya da ülkenin ekonomik durumu, otomasyon, teknik gelişmeler ve bunların insan gücü üzerindeki etkisi.
- Politik Etmenler: Mesleğe girme olanakları, iş bulma olanağı, eğitim ve yetişme fırsatları.
- Şansla İlgili Etmenler: Doğal afetler, işleri ve iş yerlerini etkileyen beklenmedik olaylar, iç ve dış savaşlar (Tuzcuoğlu, 1994, s. 267).

Meslek seçimi sürecinde bireylere yönelik yardımcı olmak amacıyla mesleki rehberlik hizmetlerine gereksinim duyulmuştur. Bu kavram ilk kez F. Pearson tarafından kullanılmış ve “*bir meslek için hazırlanmada, mesleğe giriş yollarını aramada, mesleği*

seçmede, etkili ve başarılı bir meslek adamı haline gelmede bireylere dönük yardım süreci” olarak tanımlanmıştır (Tuzcuoğlu, 1994, s. 267). Meslek seçimiyle ilgili olarak meslek psikologları tarafından çeşitli kuramlar geliştirilmiştir. Örnekleyecek olursak,

- **Özellik Faktör Kuramı:** Bu kuram bireyin bilimsel yöntemlerle incelenmesini, güçlü ve zayıf yönlerinin neler olduğunun tespit ederek başarılı olacağı alanların neler olduğunun kendisine göstermeyi amaçlamaktadır.
- **Ekonomistlerin ve Sosyologların Yaklaşımı:** Buna göre meslek seçimi bireyin dışındaki sosyal ve ekonomik sistemlerin işleyişleriyle ilgilidir.
- **Psikoanalitik Yaklaşım:** Meslek seçiminde dış olayların değil, iç olayların (kişilik, kişilik yapısı) etkili olduğu kabul edilmiştir.
- **Roe’nun İhtiyaç Kuramı:** Bu kurama göre meslek gelişimin temeli çocukluk yıllarında atılmaktadır. Çocuk ile anne ve baba arasındaki ilişkinin düzeyi ve çocuğun psikolojik gereksinimlerinin karşılanması mesleki gelişimi belirleyen temel etmendir.
- **Super’in Benlik Kuramı:** Buna göre mesleki gelişim devamlı bir süreç, meslek seçimi de sentez yapmaktır. Bu sürecin oluşumu ve sentez yapma öğrenme ile yakından ilgilidir.
- **Tiedman ve O’Hara’nın Kuramı:** Buna göre meslek seçimi bir kimlik gelişimidir. Meslek seçimi süreci, mesleki kimliğin gelişim süreci olup, benlik bu kimliğin merkezidir.
- **Holland’ın Kişilik Kuramı:** Buna göre meslek seçimi, kişilik dinamiği ile mesleklerin yürütüldüğü ortam arasındaki ilişkiye dayalıdır. Holland’a göre insanlar kişilik tiplerine uygun meslek seçme eğilimi gösterirler (Tuzcuoğlu, 1994, s. 268-275).

2.5. MESLEK EĞİTİMİ

Eğitim, bireyin kendi potansiyelini ve yaratıcı gücünü keşfetmesine yardımcı olarak; insani gelişimini sağlar, içinde yaşadığı topluma ve doğaya duyarlılığını ve uyumunu artırır, vatandaşlık bilincini geliştirir, ulusal ve uluslar arası işgücü piyasalarının gerektirdiği bilgi beceri yetenek ve donanımı kazandırır. (Gül, 2008, s. 181-182)

Üniversite eğitimi, bireye genel anlamda hayata bakış açısı kazandırmakla birlikte mesleğini bulma anlamında da yol gösterici niteliktedir.

Eğitimbilimciler tarafından yapılan farklı tanımlarda “eğitim” in yapısı ve içeriği açıklanmıştır. Bunlar: “Eğitim” kişilik bütünlüğü olan işbirlikçi insan yetiştirme sürecidir.(Frank 1940) “Eğitim” bireyin davranışlarında istendik değişiklikler oluşturan sistematik bir süreçtir.(Tyler 1950) “Eğitim” bireyin gelişmesidir.(Laski, 1954) “Eğitim” öğrenenleri değiştiren bir süreçtir. (Bloom 1971) “Eğitim” kişilik, zeka, ilgi, yaşantı gibi kuvvetlerin etkileşimidir.(Varış 1978) (Eskimez, 2013, s. 27) Eğitim aynı zamanda kişileri mesleklerine hazırlamaya yönelik bir araçtır.

Yükseköğretim olarak kabul edilen eğitimin M. Ö. 400 yılında Eflatun tarafından kurulan Academia ile başladığı kabul edilmektedir. (İbicioğlu, Taş, Özmen, 2010, s.53-55) 18. yüzyılda Berlin Üniversitesi kurucularından Humbell, Fransız Devrimi sonrası genel kültür eğitiminin önemini vurgulamış ve okullarda her şeyden önce iyi, dürüst ve aydın kişiler yetiştirilmesi gerektiğini ve mesleki başarıların buna bağlı olduğunu savunmuştur. Yükseköğretim kurumları daima bilgiye ulaşmayı, gerçeği bulmayı ve bulduklarını toplum yararına kullanmayı ilke edinmişlerdir. Üniversite eğitiminin amacı, bilimsel araştırma yapmak ve bilgi üretmek, meslek elemanı yetiştirmek ve bireye kültür kazandırmaktır. (Kuzgun, t.y.) Eğitim ile bireyin erdemi yükseltilerek, kişilik kazandırılması ve böylelikle toplumsal refahın artırılması hedeflenmektedir.(İbicioğlu vd., 2010, s.53-55)

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçildiği günümüzde, insan” beşeri bir sermaye” olmaktan çok ”entelektüel bir sermaye” olarak gündeme gelmektedir. Bu bağlamda üniversitelere ve verdikleri eğitime büyük görev düşmektedir. Sadece mesleğe yatkın bireyler yetiştirme görevi olan üniversitelerin bu meslek bilgilerinin yanında bireye entelektüel, üretimde bireysel yeterlik ve teknolojik bilgi üretimine yatkınlık gibi özellikler katması kaçınılmaz görülmektedir. (Kabasakal, t.y.)

Bilim ve teknolojiadaki gelişmeler toplumların yapısını değiştirmekte, bu değişimler sonunda farklı nitelikte insan gücüne gereksinim duyulmaktadır. Bu nedenle, eğitim kurumları toplumların istediği nitelikteki bireyleri yetiştirmek zorundadır. (Oral,2004, s. 88)

Bir meslek eğitiminde, mesleğe hazırlanan gençlerin zihinsel yapısı/moral önemlidir. Çünkü, onların niteliği, mesleki meselelerin çözümünde en büyük destek olacaktır. Bu sebepten, meslek eğitiminin özünde, onların öncelikle insani değer yargılarını benimseyerek yetişmeleri yer almaktadır. Değişik bir şekilde insani değer yargıları ifadesi, mesleğe karşı sorumluluk ve mecburiyet içinde olma olarak anlaşılabilir. “Mesleki sorumluluk ve mecburiyet bilinci” kişinin mesleğe olan inanç ve saygısından kaynaklanır. Mesleğe duyulan inanç ve saygı “ mesleki kimliğin” özünü oluşturur. Ancak bu tür bir anlayış üzerine kurulan mesleki eğitim, o mesleğin gereklerini yerine getirebilecek elemanlar yetiştirme şansına sahip olabilir. (Çolaklar, 2014, s. 16)

2. 6. MESLEK MEMNUNİYETİ

İnsanların mutlu, üretken ve başarılı olabilmelerinin en önemli koşullarından biri, kişilerin yaptıkları işten memnuniyet duymalarıdır. Bireysel özellikleriyle uyumlu meslek seçenlerin iş doyum düzeyleri, böyle bir seçim yapmamış olanlara oranla daha yüksek olmakta ve bu kişiler ilerideki meslek yaşantılarında daha başarılı ve verimli olmaktadır (Keser, 2006, s.122).

Memnuniyet sözcüğünün kelime anlamı Büyük Türkçe Sözlükte memnun olma, sevinme, sevinç duyma olarak açıklanmaktadır. Memnuniyet, elde edilenlerin beklentileri karşılması ya da üstüne çıkması olarak düşünüldüğünde “doyum” ya da “tatmin” ifadeleriyle yakından ilişkili olduğu görülür. Çeşitli meslek kuruluşları meslek memnuniyeti konusunu irdelerken üyelerinin yaptıkları işlerle ilgili olarak duydukları “doyumu” ve “tatmini” gündeme getirmektedirler. Bu kavramlar genellikle, bir başkası tarafından doğrudan gözlenemeyen ve yalnızca ilgili kişiler tarafından hissedilerek tanımlanan ve ifade edilen zevki ya da iç huzuru anlatmak için kullanılmaktadır (Eroğlu, 1984, s.32).

İş doyumunu ya da tatmini birçok araştırmacı tarafından çeşitli boyutlarda ele alınmış ve tanımlanmıştır. En basit bir şekilde iş doyumunu , “*İş görenlerin işlerinden duydukları hoşnutluk veya hoşnutsuzluk*” diye tanımlanabilir (Keskin ve Yıldırım, 2006, s. 121). Bir başka deyişle iş doyumunu, bir profesyonelin mesleğinden beklentileri ile iş ortamında

elde ettiklerini karşılaştırması sonucunda yansıttığı duygusal tepkiyi ifade etmektedir. Kişinin iş yerinde yüksek iş doyumunu hissetmesi nasıl bu kişinin genelde işini sevdiği ve işine olumlu yönde değer verdiğini gösteriyorsa, bu doyumunu hissetmemesi de kişinin işinden uzaklaşmasına ve yabancılaşmasına yol açacaktır.

İş doyumunun önemi üç başlık altında toplanılabilir.

- Birey Açısından: İş doyumunu yüksekliğinin çalışanın mutluluğuna katkıda bulunacağı, iş doyumunu yetersizliğinin ise kişinin işine yabancılaşmasına, buna bağlı olarak da ilgisizliğe ve uyumsuzluğa neden olacağı düşünülmektedir.
- Kurum Açısından: Çalışanların beklentilerini karşılayabilen kuruluşların personel bulmakta zorlanmadıkları, buna karşın iş doyumunu sağlamayan ve beklentileri karşılamayanların ise personel bulmakta zorlandıklarını ve mevcut personelin verimliliklerinin düştüğünü göstermektedir.
- Yöneticiler Açısından: Yöneticilerin başarısı personelin kuruluşun amaçları doğrultusunda üretken çalışmasına bağlıdır. Amirleri tarafından takdir edilmek, çalışanın işe karşı isteğini ve yöneticilerine karşı saygısını arttırmaktadır (Arız, 2010, s. 60).

Ülkemizde iş doyumunu ile ilgili yapılan çeşitli çalışmalarda iş doyumunun mesleği isteyerek seçmeden, meslekte çalışma süresinden, çalışma ortamından, yönetici ve diğer çalışanlarla olan ilişkilerden, rollerde olan belirsizliklerden, çalışma koşullarından, ücretlerden, işte yükselme olasılıkları, takdir edilme yanı sıra medeni durum, sağlık, performans, güvenlik vb. diğer durumlarından etkilenmektedir.

İş doyumunun kuramsal çerçevesinin oluşturulmasında çeşitli güdülenme kuramlarının incelenmesi gerekmektedir. Bu kuramlar (Arız, 2010, s. 60),

- Maslow'un Gereksinim Hiyerarşisi Kuramı
- Alderfer'in VIG Kuramı
- Herzberg'in İki Etken Kuramı
- Kazanılmış Gereksinimler Kuramı
- Beklenti Kuramı
- Denklik Kuramı
- Amaç Kuramı

- Pekiştirme Kuramları
- Sosyal Öğrenme Kuramı

Bu kuramlar arasında en bilineni, Maslow'un Gereksinim Hiyerarşisi Kuramıdır. Maslow'a göre insanlar her zaman daha iyi durumda olmayı isterler ve henüz sahip olmadıkları şeyleri de arzularlar. Yüksek düzeyde bir gereksinimin ortaya çıkması için alt düzeydeki gereksinimlerin giderilmesi gerekmektedir. Maslow'un gereksinim hiyerarşisi alttan üste doğru şu şekilde sıralanmıştır:

- Fizyolojik Gereksinimler,
- Güvenlik Gereksinimleri,
- Ait Olma ve Sevgi Gereksinimleri,
- Saygınlık Gereksinimleri ve
- Kendini Gerçekleştirme Gereksinimi. (Çetinkanat, 2000, s.13).

2. 7. FARKINDALIK, MESLEKİ FARKINDALIK

2. 7. 1. FARKINDALIK

Büyük Türkçe Sözlük'te "farkında olmak" diye açıklanan farkındalık ifadesi, bilimsel literatürde olduğu kadar günlük yaşamda da sıklıkla kullanılıyor olmasına karşın, gerçekte, ne anlama geldiği konusunda genelde bir görüş birliğinin olduğunu söylemek oldukça zordur. Buna karşın farkındalığın önemini vurgulamaya çalışan çok sayıda özlü açıklamaların bulunduğunu belirtmek gerekir. Örneklersek,

"Farkındalık, etrafımızda olan bitene dikkat edebilmektir"

"Farkındalık, kendimiz hakkındaki gerçeği bilmektir"

"Farkındalık emek, dikkat, istek ve zaman alır"

"Bilgi farkındalığa giden yoldur, ancak farkındalığın garantisi değildir"

"Farkındalık öğrenilebilen bir beceridir"

"Farkındalık bakmanın yanında görebilmenin de önemli olduğu bir olaydır" şeklinde kullanımlara rastlamak mümkündür.

Farkındalık bir başka tanımda "şimdiki deneyimin bilincinde olma" olarak tarif edilmektedir. Türkçe literatürde farkındalık ve bilinç kavramlarının bazen aynı anlamda

kullanıldığı gözlemlenmiştir. Büyük Türkçe Sözlükte bilinç “*insanın kendisini ve çevresini tanıma yeteneği* “ olarak tanımlanmıştır. Bir başka deyişle bilinç bilme yetisidir. Farkındalık, bilinç kavramının alt başlığı olarak yer almakta ve farkındalıklağın yüksek olması bilinci artıran bir durum olarak görülmektedir.

Farkındalık kişinin neler hissettiği ve bu hislerle nasıl davrandığı ile ilişkilidir. Bilişsel ve duyuşsal bir etkinlik olan ve gelişmenin temelini oluşturan farkındalığın artırılması sürecinde birey, duyguları, istekleri, düşleri ve davranışlarına ilişkin olarak içinde oluşan yaşantıyı algılamalıdır. Farkındalık düzeyinin artması, zihinde oluşan bilişsel şemalar sayesinde bireyin yaşadığı durumlar karşısında tepki verme biçimlerinin zenginleşmesini ve ilişkilerinde ve yaşamında farklı yöntemler keşfetmesini sağlar. (Kunduracılar vd, 2012,s.187.)

Her insan dış dünyanın, iç dünyanın, diğer insanların ve evrensel bütünlüğün farkına varma potansiyeline sahiptir. Bunlar aynı zamanda farkındalık çeşitlerini oluşturur. Dış dünyada var olan her şeyin farkında olmak, bireyin iç dünyasında yaşananların farkında olması, kendisi dışındaki insanların farkındalığı (empati) ve evrensel bütünlük farkındalığı (tarihsel gelişim süreçlerini bilmek) kişilerin farkındalık düzeyini oluşturmaktadır. (Dökmen, 2000’den akt. Engin, Çam,2015, s. 34)

Farkındalık her ne kadar kişilik potansiyeli olarak görülse de, çevre faktörlerinden etkilendiği bilinmektedir. İnsanlarla başarılı iletişim kuran yetişkinlerin kişilik özellikleri incelendiğinde, bu kişilerin kendilerine güven duyan, duygusal ve düşünsel yönden olgunlaşmış kişiler olduğu ifade edilmektedir. (Kasatura, 1991, akt. Yiğit, 2012, s. 179) Kişilerarası ilişkileri başlatma, geliştirme ve sürdürme, birbirini anlama ve anlaşılma isteği bireylerin özellikle psikolojik durumları üzerinde olumlu katkılar meydana getirmektedir.(Yiğit, 2012, s.179)

Üstbilis (bilmenin bilinmesi) kavramının ortaya çıkışı ile birlikte eğitimde bilinçli bireyler yetiştirme çabaları hızla çoğalmıştır. (Özsoy, Çakıroğlu, Kuruyer, Özsoy, 2010, s. 489)

Farkındalığın doğasını anlamak için en sık kullanılan yöntem Johari Penceresidir. (Engin, Çam,2015, s. 59)Bu yöntem bir kereye mahsus olmayıp, kişisel gelişim sürecinde sıklıkla kullanılan bir kalite aracı olarak görülmelidir.(Şahin, 2015, s.16)

2.7.2. FARKINDALIK BİLEŞENLERİ

Kişilerin farkındalık sahibi olmaları bazı bilişsel ve duyuşsal özelliklere sahip olmalarını gerektirir. Bunlar, düşünce yapısı, algı durumları, olaylara karşı geliştirdikleri tutumlar ve davranışlardır. Büyük Türkçe Sözlükte bu kelimelerin karşılıklarında şu açıklamalar yer almaktadır:

Düşünce,” *düşünme sonucu varılan, düşünmenin ürünü olan görüş, fikir, ide*”

Algı,” *bir şeye dikkat yönelterek, o şeyin bilincine varma, idrak*”

Tutum, “*tutulan yol, davranış*”.

Davranış,”*davranmak işi yada biçimi, tutum, hareket*”.

Bu tanımları biraz daha sözlük anlamları dışına taşıdığımızda; düşünce “ insanın bilinçlenme süreçlerinin tümü içinde, ayırt edici özelliği, nesnel gerçeği kavramasıyla var olan bir durumdur”. Algı “ içten ve dıştan gelen uyarıcıların duyuş aracılığı ile anlamlı hale getirilmesi”, “ nesne ya da olayların, özellikleriyle ve çevrelerindeki diğer nesne ve olaylarla birlikte kavranması sürecidir”. Algı zaman, mekan, beklenti, geçmiş deneyimler, zihinsel tutum ve kültürel ortamdan etkilenir. Algıların hammaddesi duyuşlardır. Tutum “ bireylerin nesnelere, fikirlere, kurumlara, olaylara ve diğer insanlara ilişkin düşünce, duyuş ve davranışlarını organize eden bir eğilimdir”. Tutumlar öğrenme yoluyla kazanılır. Davranış “ bireylerin dış dünyaya karşı gösterdikleri her türlü bedensel ve fiziksel tepkilerin genel adıdır”. Davranışın hareketten farkı, bilinçli bir tepki olmasıdır ve bireyin iradesini, bireysel güdülerini yansıtır.

Bir konu ya da durum bireylerin önce düşünce sisteminde bir zemine oturur. Sahip olunan düşüncenin, düşünce sistemi içinde fark edilmesi ve odaklanma konunun daha da derinlemesine algılanmasına yol açar. Algı yardımı ile her düşünce davranışa

dönüşür ve bu davranış tarzı bireyde yerleşir. Böylece tutumlar ortaya çıkar. Bu olgunun tümü farkındalık olarak tanımlanmaktadır. Öğelerden herhangi birinin yokluğu sistemi kesintiye uğratacağından farkındalık oluşturulamaz.

2.7.3. MESLEKİ FARKINDALIK

Mesleki farkındalık, mesleğin yeterlilikleri, iletişimde olunacak hedef gruplar, meslekle ilgili yasa ve yönetmelikler, görev ve sorumluluklar, bireyin mesleğe psikolojik ve fiziksel olarak uygunluğu ve mesleki duyarlılık gibi tanımları içine alan bir kavramdır. Mesleki başarıda belirleyici niteliğe sahip olan faktörler, bireyin özellikleri, mesleki eğitimin nitelikleri ve performanstır. Bireyin özellikleri daha çok meslek tercihinde öne çıkmaktadır. Duyuşsal özellikler ilgi, tutum ve akademik başarı kavramlarıyla açıklanabilir. Bireyler öncelikle mesleğe karşı ilgili, istekli, gönüllü olmalı, mesleğin imajı konusunda olumlu tutum sergilemeli ve pozitif duygular taşımalıdır. Bilişsel özellikler ise mesleki eğitim ile kazanılmaktadır. (Kunduracılar vd, 2012, s. 188,190)

Mesleki farkındalık hem meslek seçme hem de mesleğin icrası aşamasında gerekli görülmektedir. Öncelikle meslek seçimi aşamasında doğru seçimlerin yapılabilmesi için önemli bulunmaktadır. Üniversite düzeyinde alınan eğitimlerde kuram ile uygulama arasındaki bağ gerektiği kadar kurulamamakta ve bu nedenle mesleğe ilişkin farkındalık yeterince oluşmamaktadır. Farkındalık meslek seçimi bağlamında ele alındığında; öz-farkındalık, yetkinlik algısı, öz-yeterlik ve mesleki olgunluk düzeyi kavramlarının öne çıktığı görülmektedir.

Öz-Farkındalık:

Öz farkındalığın var olması ve geliştirilebilmesi için, aralıksız öz değerlendirme yapmak, farkındalığı artırmak ve kişisel anlamda sistematik gelişim planları yaparak kaliteyi yakalamak, kalıcı olmak ve sürekli ilerleme kaydetmek gerekir. Sahip olunan yetenekler ve beceriler tam anlamıyla kullanılabilirse ve bunlar zaman ilerledikçe daha iyi hale gelirse başarılı olma olasılığı artmaktadır. Aynı şekilde kişinin eksik yönleri yine kendisi tarafından tespit edilip, yönetilebilirse çok az problemle karşılaşma gerçekleşir. (Şahin, 2015, s. 1-2)

Yetkinlik Algısı:

Farkındalık kavramı içinde yer alan yetkinlik algısı(self-efficacy) Bandura tarafından ortaya atılmış ve bireyin, belli performansı göstermek için gerekli etkinlikleri organize etme ve başarılı olarak yapma gücüne ilişkin kendi yargısı (bireysel farkındalık) olarak tanımlanmıştır. Yetkinlik algısı Bandura'nın kuramı sonrasında meslek danışmanlığı alanında kullanılmaya başlamıştır. Taylor ve Betz (1983) meslek kararı verme davranışında, bireyin karar becerilerindeki güven eksikliğinin, açık bir mesleki kimlik duygusunu yetersizliğinin ve meslek seçiminde karşılaşılan dışsal engeller gibi geçmiş olayların etkili olduğundan, bunların, kendini yetkin görme kuramıyla ilişkili olabileceğinden bahsetmektedirler. Meslek seçimi için kapsamlı bir kuram olarak karşımıza çıkan Sosyal ve Bilişsel Kariyer Kuramı Lent ve arkadaşları tarafından 1994 de geliştirilmiş ve bu kurama dayanılarak yapılan çeşitli çalışmalarda meslek seçiminde, bireylerin yetkinlik algılarının etkili olduğu görüşü desteklenmiştir. Lent, Brown ve Hackett yetkinlik ve sonuç beklentilerinin, meslek seçimi üzerinde birlikte bir etkiye sahip olduğunu belirlemişlerdir. (Bozgeyikli, 2004, s. 222- 223)

Öz-Yeterlik:

Bandura tarafından 1986 yılında gerçekleştirilen Sosyal Öğrenme Kuramı (Social Learning Theory) nın temeli öz-yeterliktir ve mesleki farkındalık kavramı içinde yer alır. Öz-yeterlik; kişinin bir işi başarıyla yapmak için gerekli becerilere sahip olduğu konusundaki inancıdır. Kişilerin öz-yeterlik inancı seçimlerinde etkili olmaktadır. Öz-yeterlik algısını etkileyen faktörler; kişisel deneyimler, başkalarının deneyimlerinden çıkarılan sonuçlar, sosyal onay ile kişinin fizyolojik ve duygusal durumudur. Öz-yeterlik inancı arttıkça gösterilen gayret, dayanıklılık ve azim de artmaktadır. Öz-yeterlik inancının önemli olduğu alanlardan birisi de yaşam boyu öğrenmedir.(Kurbanoglu, 2004, s. 38,144) Yüksek öz-yeterlik inançları, güçlü amaçların belirlenmesine yol açar. (Yazıcı, 2009, s. 40)

Mesleki Olgunluk Düzeyi:

Mesleki farkındalık kavramı içinde ele alınan, bir diğer konu meslek gelişiminde yer alan görevleri başarı ile tamamlama ve mesleki olgunluk düzeyidir. İnsanlar, mesleki

etkinlikler yoluyla temel fizyolojik gereksinimlerini karşılayacakları parayı kazanmakla kalmaz, toplumda yer edinme gibi psikolojik gereksinimleri de karşılar. Mesleğe karar vermedeki uygunluk, bireyin mesleksel gelişimi ile yakından ilgilidir. Yaş ilerledikçe öz kavramı giderek daha açık, net, zengin ve gerçekçi bir yapı kazanır. Meslek seçimi bir kerelik bir edim değil, bir süreçtir. Roe'nin İhtiyaç Kuramı'nda(1986) mesleklerin psikolojik ihtiyaçları karşılamak üzere seçildiği konusu yer almaktadır. Bir gencin meslek seçimiyle başa çıkma şekli onun genel olgunluğunun göstergesidir. Mesleki olgunluk düzeyi, mesleği seçmeye hazır oluş düzeyini göstermektedir. (Ürün, 2010, s. 26,37)

Super ve diğerlerinin(1965, s.59,63) yapmış oldukları mesleki gelişim çalışmasında; mesleki olgunluk ölçütleri:

- Meslek seçim oryantasyonu
- Tercih edilen mesleklerle ilgili bilgilendirme ve planlama
- Meslek tercih kararı
- Kişisel özelliklerin netleşmesi
- Meslek tercihi konusunda akıl yürütme olarak belirlenmiştir.

Super ve Savickas 1994'de beş unsurdan oluşan kariyer uyumluluğu (career adaptability) kavramını ortaya koymuşlardır. Kişinin kendisine uygun olan mesleği seçmesi anlamındaki bu kavramı oluşturan unsurlardan bir tanesi de”bireysel farkındalık” tır.(Siyez, 2013, s.193) Conkel, mesleki karar verme, öz yeterlik ve mesleki sonuç beklentisi arasında ilişki olduğunu saptamıştır. Walker, üniversite öğrencilerinin mesleki olgunluk, kariyer kararı, öz yeterlik ve öz savunma becerileri arasında pozitif yönlü bir ilişki belirlemiştir. Creed lise öğrencilerinin mesleki kararsızlıkları ile öz yetkinlik algıları arasındaki ilişkinin birbirine bağlı olarak olumlu yönde değiştiğini saptamıştır. (Seçer, Gülbahçe,Ateş, 2013, s. 29-30)

Meslek yaşamı aşamasında farkındalık söz konusu olduğunda, amacın farkında olmadan mesleği sürdürmek, deneme, yanılma, hata yapma, isabet ettirememe durumlarından daha zararlı görülmektedir. (Alkan, 2010, s. 625) Mesleğin icra edildiği dönemde mesleki farkındalığın oluşması için bireyin sorgulayıcı davranışa sahip olması gereklidir. Kişisel sorgulamanın geliştirilebilmesi için de meslek çerçevesinde neyi niçin ve nasıl yaptığı üzerinde düşünmeye gereksinim duyulmaktadır. Bu da meslek felsefesini bilmek, araştırmak ve öğrenmek ile mümkün olabilir. Felsefe, bilim dalı

olarak alanla ilgili çalışmaları yaparken kişilere kim olduklarını, ne yaptıklarını ve niçin yaptıklarını açıklayarak farkındalık kazandırması açısından önem taşımaktadır. Bütün bilim dalları ile ilişkili olan felsefe yapılan işle ilgili bilgilenme, düşünme ve sorgulama hareketlerini içermektedir. Felsefenin meslekler açısından önemi, meslekle ilgili sorunların incelenmesine, yorumlanmasına ve değerlendirilmesine temel olacak amaç, ilke ve öğretileri kendine konu alan bir düşünce sistemi olmasından kaynaklanır. Felsefe, mesleğe anlayış birlikteliği, bilimsel yaklaşım, toplumsal saygınlık, dayanışma güdüsü ve hizmetlerde verimlilik kazandırır. (Çakın, 2015, s. 5-6)

2.7.4. FARKINDALIK ÖLÇME ARAÇLARI

Mesleki farkındalık bütün meslekler açısından önem taşımaktadır. Davranış bilimlerinde, niceliksel çözümleme modelleri için gerekli olan ölçme işlemi, alan uzmanları tarafından geliştirilmiş ölçekler yardımıyla gerçekleştirilmektedir. Ölçülmek istenilen psikolojik yapıyı ölçeceği varsayılan maddeler ölçekleri oluşturmaktadır. Bu maddeler hazırlanırken konunun tüm alt boyutlarının da gözetilmesi gereklidir. (Yurdugül, t.y.) Davranış bilimlerinde değişkenlerin çoğunun fiziksel nitelikleri bilinmez ve fiziksel boyutları yoktur. Duygularımızı doğrudan ölçmenin yolu yoktur. Duygular, davranışlarla sergilendiğinde gözlenebilir ve ölçülebilir duruma gelirler. Bilimin en temel özelliği “gözlenebilirlik” tir. (Karakaş, 1988; akt. Anıl, Güler, 2006, s. 31)

Araştırmacılar meslek seçimi ve farkındalığı konusunda genel veya özel alanlara ilişkin çeşitli ölçekler geliştirmiştir. Bu ölçeklerden bazı örnekler;

- Consciousness Quotient Inventory (Bilinç Katsayı Envanteri) (Brazdau)
- Career Maturity Inventory Monterey(Mesleki Olgunluk Modeli) (Crites, 1978)
- Mesleki Karar Verme Yetkinlik Ölçeği (Bozgeyikli, 2004)
- Mesleki Seçim Hedefleri Ölçeği (Lamba, 2003)(Türkçeleştiren M. Sürücü)
- Algılanan Kariyer Engelleri Ölçeği (Lamba, 2003) (Mesleki Seçim Hedefleri Ölçeği kapsamında geliştirilmiş ve birlikte kullanılmıştır.)
- Mesleki Olgunluk Ölçeği (Kuzgun ve Bacanlı, 1996)
- Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeği (Bulut, 2009)
- Öğretmenlik Mesleğinden Beklentiler(ÖMB) (Uras ve Kunt, 2005)

- Kariyer Kararı Yetkinlik Beklentisi Ölçeği(KKYBÖ) (Betz ve diğerleri, 1996)
- Mesleki Sonuç Beklentileri Ölçeği(MSBÖ)(McWhirter, Rasheed, Crothers, 2000)
- Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları Ölçeği (Semerci, 1999)
- Meslekte Profesyonel Tutum Envanteri (MPTE)(Erbil, Bakır, 2009)
- Mesleki Yetkinlik Ölçeği (MYÖ)

Hacettepe Üniversitesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dalı'nda 2006-2007 Bahar Dönemi'nde öğrencilere farkındalık kazandırmak amacıyla geliştirilen MEDEK(Meslek Değer Kartları) anlaşılır, eğlenceli ve kolay uygulanabilen yapıda bir araçtır. Her biri bir meslek değerini içeren 38 karttan oluşan sistem ile bireyi kendi özellikleri üzerinde düşündürme, farkındalık kazanmasını sağlama, meslek seçimini etkileyen diğer özellikleri fark ettirme özelliklerine sahiptir ve farkındalık kazandırma gücünün yüksek olduğu tespit edilmiştir. (Korkut-Owen, Demir, Haskan, Kabalcı, Kutsal, Pekin, Turhan, 2009, s.62)

2.7.5. MESLEKİ FARKINDALIK ARAŞTIRMALARI

Mesleki farkındalık konusunda yapılan araştırmalar oldukça sınırlıdır. Ocakçı tarafından 1995 yılında yayınlanan "Meslek Bilincinin Profesyonelliğe Etkisi" adlı makalede meslek bilincinin oluşabilmesi için, etik karar verme ve çözümleme becerisine vurgu yapılmaktadır. Ayrıca meslek bilinci derslerinin müfredata eklenmesi ve bu derslerin meslek felsefesi ağırlıklı olması gereğine dikkat çekilmektedir.

Turhal, Kıcıroğlu, Ocakoğlu ve Karayiğit (2010) tarafından yapılan " Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Program Tercihlerinde Bireysel Farkındalık Düzeyleri" başlıklı araştırmada cinsiyet, mezun oldukları okul, gelir düzeyi, programa yerleşme şekli ve bireysel özellikler ile farkındalık arasında bir ilişki bulunamamıştır. Sadece ailede aynı işi yapanların bulunması ile farkındalık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Brazdau ve Mihai tarafından (2011) yapılan "The Consciousness Quotient: A New Predictor of the Students' Academic Performance" adlı araştırmada öğrencilerin akademik başarıları Bilinç Katsayı Endeksi ile tahmin edilmeye çalışılmıştır. Bu

araştırmanın sonucunda, akademik başarı ile bilinç arasında bir ilişki olduğunu ancak buna temkinli yaklaşarak diğer faktörlerle birlikte değerlendirilmesinin daha açıklayıcı olabileceği ortaya çıkmıştır.

Çoban (2005) tarafından yapılan “ Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Yordayıcı Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi” adlı araştırmanın sonucunda, öğrencilerin daha çok mesleki bilgilendirmeye ihtiyaçları olduğu ve mesleki rehberlik hizmetlerinin daha etkili, planlı ve sistemli yapılmasının gerekliliği vurgulanmıştır.

Türkoğlu ve diğerlerinin (2013) yaptığı “ Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Program Tercihlerinde Farkındalık Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma”da Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Köyceğiz Meslek Yüksek Okulu’nda üç farklı programda öğrenim gören öğrencilerin program tercih farkındalıkları kapsamında öğrencilerin büyük çoğunluğunun program tercihlerini yaparken ön araştırma yapmış oldukları ve kolay iş bulabilecekleri programı tercih ettikleri belirlenmiştir.

Özyeşil(2011) tarafından yapılan bir araştırmada üniversite öğrencilerinin öz anlayış puanları ile bilinçli farkındalık puanları arasında olumlu bir ilişki ortaya konmuş ve farkındalığın öz anlayışı yordadığı görülmüştür. (Yiğit, 2012, s. 179-180)

Fındıklı tarafından 2000 yılında yayınlanan “Polislik Mesleğinin Özellikleri ve Mesleki Kimlik Olgusu” başlıklı makalede, meslekte saygınlığın imaj, kimlik ve statü öğelerine bağlı olduğunu ifade edilmektedir. Mesleğin toplumsal konumu ve mesleki kimlik olgusu birbirleriyle uyumlu olduğunda mesleğin algısal bir sorun yaşadığından bahsetmek güçtür. (Öztemiz, 2013, s. 498)

Yiğit(2012) tarafından yapılan “ Polis Adaylarının Öz Anlayış ve Kişilerarası İlişkilerde Farkındalık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı araştırmada öz anlayış ile ilişki farkındalığı arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir.

Turgay (2005) tarafından yapılan “ Hemşirelik Öğrencilerinin Mesleği Algılayışları” adlı araştırmada, öğrencilerin okula başlamadan önce hemşirelik ile ilgili olumsuz görüşleri olduğu, okula başladıktan sonra meslek hakkındaki düşüncelerinin olumluya yöneldiği tespit edilmiştir.

Kunduracılar ve diğerlerinin 2012 yılında yaptıkları “Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü Öğrencilerinde Mesleki Farkındalığın Değerlendirilmesi” başlıklı araştırmada, bölümü ilgi alanı olduğu için tercih edenlerin farkındalık ve mesleki duyarlık düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir.

Çelik tarafından 2011 yılında yapılan “ Kütüphanecilik Eğitiminde Mentorluk Uygulaması: Doğu Üniversitesi Kütüphanesi Örneği” adlı çalışmada, kütüphanecilerin eğitiminin günümüzde giderek önem kazandığı bunun yanında da çalışanların eğitiminde kullanılan mentorluk uygulamasının özellikle düşünme becerilerinin üretime aktarılması ve farkındalık geliştirilmesi yönündeki olumlu etkileri ortaya konmuştur.

Kandur tarafından 2011 yılında yapılan “ Türkiye Kamu Kurumlarında Elektronik Belge Yönetimi: Mevcut Durum Analizi ve Farkındalığın Artırılması Çalışmaları” başlıklı araştırmada elde edilen sonuçlar iç açıcı bulunmamış özellikle yetkin kişilere ve profesyonellere gereksinim duyulduğu tespit edilmiş, farkındalık artırıcı çalışmaların önemine dikkat çekilmiştir.

Yap tarafından 2012 yılında gerçekleştirilen “ Kütüphane 2.0 Ortamında Tıp ve Sağlık Kütüphanecilerinin Teknik Yeterlilikleri/Yetkinlikleri” adlı araştırmada Filipinler’deki kütüphanecilerin 2.0 konusunda tutumları, algıları ve deneyimleri saptanmış ve konuyla ilgili farkındalıkları doğrulanmış, görülen eksiklikler belirlenmiştir.

Bütün bu araştırmaların sonuçlarından da anlaşılabileceği gibi, mesleki farkındalığın meslek seçimi ve mesleği sürdürme aşamalarında çok önemli olduğu görülmektedir.

3. BÖLÜM

MESLEK OLARAK BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ

3. 1. BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİNİN TEMEL KAVRAMLARI

İnsanların ihtiyaç duydukları yazılı, basılı ya da elektronik ortamda varlık bulan bilgiye erişimi mümkün kılmak amacıyla gerçekleştirilen hizmetlere ilişkin olarak yönetim ilkelerinin uygulandığı bir meslek olan “bilgi ve belge yönetiminin” toplumsal açıdan konumunun ve öneminin anlaşılabilmesi için bazı kavramların ne ifade ettiklerinin açıklanması gerekir. Bunlar arasında özellikle dikkati çekenler; bilgi, belge, yönetim, bilgi yöneticisi (bilgi profesyoneli) kavramlarıdır.

3. 1. 1. BİLGİ

Bilginin ne olduğu sorusu uygarlık sürecinde çok sayıda düşünürü ilgilendirmişse de üzerinde görüş birliğine varılmış, herkes tarafından kabul edilen ortak bir tanımdan söz etmek mümkün değildir. Yapılmış tanımlar arasında zaman zaman büyük farklılıklar söz konusudur. Her düşünür, her bilim dalı bilgiyi kullandığı, dolayısıyla anladığı şekilde tanımlamıştır. Öyle ki, “Türkçe Sözlük” de yer alan bilginin ne olduğuna ilişkin yapılan açıklamalar arasında da farklılıkların bulunduğunu görmekteyiz: Buna göre bilgi;

- “İnsan usunun kapsayabileceği (aklının erebileceği) olgu, gerçek ve ilkelerin tümüne verilen ad, malumat”.
- “Öğrenme, araştırma veya gözlem yolu ile elde edilen gerçek, malumat, vukuf”
- “İnsan anlayışının (zekâsının) çalışması sonucu ortaya çıkan düşünsel ürün, malumat, vukuf”
- “Genel olarak ve ilk sezi durumunda zihnin kavradığı temel düşünceler, malumat” olarak açıklanmıştır.

Bilgi ve Belge Yönetimini ilgilendirdiği kadarıyla bilginin, enformasyon (malumat) bağlamında yazılı, basılı ya da elektronik ortamda varlık bulan, düzenlenebilen, korunan

ve başkalarına aktarılabilen anlamlı veriler (enformasyon) topluluğu olarak açıklamak mümkündür (Çakın, 2011, s. 10; Uçak, 2010, s. 713; Tonta, 2004, s. 4).

3. 1. 2. BELGE

Belge, genelde bilginin yer aldığı her türlü fiziksel ortamı ifade etmek için kullanılmaktadır. Bugüne değin bu amaçla çok çeşitli malzemeler kullanılmıştır. Önceleri ağaç kabuğu, taş, kemik ve kumaş üzerine kaydedilen bilgi, daha sonraları kil tablet, papirüs ve parşömenin bilgi kayıt malzemesi olarak kullanılmasıyla büyük bir aşama göstermiştir. Kâğıdın başlıca yazı malzemesi olarak kullanımıyla devam eden bu süreç, ses ve görüntünün kaydını mümkün kılan farklı ortamlarla zenginleşerek günümüzdeki bilgisayar teknolojinin yol açtığı yeni bilgi kayıt ortamlarını yaratmıştır.

“Belge olmadan bilginin zaman ve mekân sorunlarını aşarak kalıcılığının sağlanması mümkün değildir. Bilginin çeşitli ortamlarda kayıt altına alınmasıyla başlayan bilgi birikiminin yönetilmesi sürecinde, bilginin somutlaştığı ortam olan belgenin önemi büyüktür. Bilginin yönetilebilmesi için, bir şekilde, somutlaştırılmış olması gerekir. Gerçekte, bilginin yönetimiyle ilgilenen tüm çalışma alanları için belge ile bilgi eş anlamlıdır. Belge olmadan bilginin kalıcılığı ve yönetiminden nasıl söz edilemezse, bilgi olmadan da belgenin varlığı düşünülemez” (Çakın, 2015, s.28).

3. 1. 3. YÖNETİM

Yönetim, toplumların ilgi duydukları bir kavramdır. İnsanların yer aldığı her türlü faaliyette yönetimden söz etmek mümkündür. İnsanlar türlü nedenlerden ötürü amaçlarına ulaşabilmek için başkaları ile işbirliği yapmayı ve tek başlarına ulaşamadıkları amaçlarına bu işbirliği sayesinde ulaşmayı zorunlu görmüşlerdir. Her kuruluşun amaçlarını başarılı bir şekilde gerçekleştirmesi için iyi yönetilmesi gerekir.

Yönetimin ne olduğu ile ilgili olarak birçok tanım yapılmıştır. Üzerinde az çok görüş birliğine varılmış tanım, yönetimin *“belirli bir amacı gerçekleştirmek için zaman, işgücü, hammadde, deneyim, beceri ve maddi kaynakları birbirleriyle uyumlu ve en verimli şekilde kullanma süreci”* olduğudur (Çakın, 2011, s. 62) ve bu süreç beş

aşamadan oluşmaktadır; planlama, örgütlenme, yönlendirme, eşgüdümleme ve denetleme.

3. 1. 4. BİLGİ VE BELGE YÖNETİCİSİ (BİLGİ PROFESYONELİ)

Bilgi ve belge yöneticisi, ilgili literatürde zaman zaman “bilgi profesyoneli” ifadesiyle yansıtılmaktaysa da, bilgi profesyoneli kavramını Çakın iki düzeyde ele alınması gerektiğini belirtir (Çakın, 2005, s.8); geniş anlamda bilgi profesyoneli ve dar anlamda bilgi profesyoneli.

Geniş anlamda bilgi profesyoneli, yaptığı işle ilgili olarak yoğun bir şekilde bilgi kullanma durumunda olan bilim insanlarını, araştırmacıları, gazetecileri, yayıncıları, turizmcileri, hekimleri, yöneticileri, mühendisleri, avukatları, öğretmenleri vb. gibi yoğun bilgi kullanma durumunda olanları içermektedir. Dar anlamda bilgi profesyoneli ise, kayıtlı her türlü bilginin sağlanmasına, düzenlenmesine, erişimine, yeniden biçimlendirilmesine, iletilmesine ve korunmasına yönelik çeşitli hizmetleri oluşturma, yürütme, yönlendirme ve geliştirme bilgi, beceri ve tekniklere sahip nitelikli insan gücünü ifade etmek için kullanılmaktadır (Çakın, 2000, s. 9).

Görüldüğü üzere, mesleki literatürümüzde bilgi ve belge yöneticisi kavramıyla eş anlamı olarak kullanılan bilgi profesyoneli, bilgi ile ilgili hizmetlerin yöneticisi ve uzmanı (Atılğan, 2009, s. 203) olup, ister kütüphane, arşiv, dokümantasyon merkezi gibi geleneksel kuruluşlarda, isterse daha farklı ortamlarında bilgi hizmetlerinin sorumluluğunu taşıyan yöneticilerdir. Bu yöneticiler yürüttükleri hizmetlerin karakteristikleri çerçevesinde çeşitli unvanlar taşımaktadırlar; kütüphaneci, arşivci, dokümantalist, belge yöneticisi, enformasyon uzmanı, bilgi uzmanı, bilgi danışmanı, bilgi sistemi koordinatörü, bilgi mimarı, internet araştırmacısı, içerik yöneticisi, web yöneticisi, veri tabanı koordinatörü, medya hizmetleri uzmanı gibi. Profesyonel bilgi yöneticileri, günümüzde, bilgi yönetimi alanında en az lisans düzeyinde mesleki eğitim almış, parçası olduğu kuruluşun ya da hizmetinde bulunduğu insanların çeşitli konulardaki bilgi gereksinimlerini karşılamak amacıyla uygun gördüğü hizmetleri tasarlayan, planlayan, uygulayan ve geliştiren profesyonellerdir.

3. 2. BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİNİN MESLEK OLARAK GELİŞİMİ

“Tarih yazıyla başlar” ifadesi, bilgi yönetimi olayının da tarih kadar eski ve uzun bir geçmişe sahip olduğunu yansıtmaktadır. Uygarlık sürecinde bilgi yönetiminin gelişimini meslek olarak yönlendiren ve biçimlendiren üç teknoloji olayından söz edilmektedir (Çakın, 2014). Bu olaylar,

- Sözlü kültürden yazılı kültüre geçişi sağlayan yazı,
- Yazılı kültürden basılı kültüre geçişi sağlayan matbaa ve
- Basılı kültürden elektronik kültüre geçişi sağlayan bilgisayar teknolojisidir.

Gerçekte bu üç olay, sadece bilginin yönetimi faaliyetlerini ve kuruluşlarını değil, aynı zamanda insanlığın sosyal, kültürel, siyasal ve ekonomik yapılanmalarını da değiştirmiştir. Kültür tarihçilerine göre insan türünün bu başarısının altında, yaşayarak öğrendiklerini güvenilir bir şekilde yeni kuşaklara aktarma yeteneği, bir diğer deyişle iletişim becerisi yatmaktadır. İnsanoğlu biyolojik uyum gücüyle değil, yarattığı kültürü, çevresine ve kendisinden sonraki kuşaklara aktarabilme becerisiyle varlığını sürdürmüş ve dünyaya egemen olmuştur.

3. 2. 1. YAZI VE YANSIMALARI

Bilim tarihçileri yazıyı insanlığın gerçekleştirdiği ilk kültür devrimlerinden biri olarak görürler. Bilginin zaman ve mekan sınırlaması olmadan paylaşılmasını mümkün kılan bu devrim, bugün kütüphane ya da arşiv diye tanımladığımız kuruluşların oluşumuna yol açmıştır. Bir diğer deyişle, yazı kütüphanelerin ve arşivlerin var oluşu nedenidir.

Kültür tarihçisi Harari’ye göre zaman içinde sürekli olarak artan belge yığını arasından gereksinim duyulanlara erişimin sağlanması hiç te kolay olmamıştır. Belgelere erişim *“yöntemleri icat etmenin yazıyı icat etmekten çok daha zor olduğu zamanla anlaşıldı. Sümer’i, firavunlar dönemi Mısır’ı, eski Çin’i ve İnka İmparatorluğu’nu diğerlerinden ayıran şey bu kültürlerin arşiv, kataloglama ve yazılı kayıtları tarama tekniklerini de geliştirmiş olmalarıydı. Bu ülkelerde kâtipler, yazıcılar, kütüphaneciler ve muhasebeciler için okullar kurulmuştu”* (Harari, 2016, s. 138).

Bu dönemde oluşturulan bilgi merkezleri hakkındaki kesin bilgilerimiz MÖ. 3600 yıllarına gitmektedir. Çoğunlukla saraylarda, tapınaklarda, zaman zaman da okullarda oluşturulan bu kuruluşların, genellikle “seçkinler” diye adlandırılan grupların hizmetinde bulundukları anlaşılmaktadır. Buralarda görev yapanlara “kutsal kitapların koruyucusu”, “yazılı tabletlerin adamı”, “tabletlerin efendisi” ya da İskenderiye Kütüphanesi’nde olduğu gibi “bilimin koruyucusu” unvanları verilmiş, statü itibarıyla yüksek düzeydeki bir rahibe eşit konumda olmuşlardır (Çakın, 2011, s.75). Başlıca sorumlulukları arasında bilgi kaynaklarının düzenlenmesi, korunması ve kopyalanması yer almaktadır. Bu nedenle de bu kuruluşlar Türkçe’de olduğu gibi birçok Batı dillerinde de kitapların bulundurulduğu/ saklandığı yer anlamına gelen adlarla anılmaktadır (Yurdadoğ, 1990, s. 541).

3. 2. 2. MATBAA VE YANSIMALARI

Bilgi profesyonelliğinin gelişimini büyük çapta etkileyen bir diğer olay, matbaanın icadıdır. Avrupa’nın politik, ekonomik, sosyal ve kültürel yapılanmasında kapsamlı değişikliklere yol açan bu buluş, bilgi merkezlerinin toplumsallaşmasında ve bilgi hizmetleri kapsamında kütüphaneciliğin de bir meslek olarak olgunlaşmasının alt yapısını hazırlamıştır. Ancak bu gelişmeler için üç yüz–dört yüz yıllık bir sürenin geçmesi gerekmiştir. Matbaanın Avrupa’da yol açtığı,

- Düşüncenin özgürleşmesi,
- Sorgulama bilincinin gelişmesi,
- Anadilde yazma ve okuma talepleri,
- Rönesans’ın yayılması,
- Protestan reformunun gerçekleşmesi,
- Bilimsel yöntemin geliştirilmesi ve
- Bilgi edinme alışkanlıklarının değişimi gibi olaylar zincirinin her bir halkası toplumları biçimlendirirken, kütüphanelerin ve kütüphaneciliğin yeniden yapılanmasına neden olmuştur (Çakın, 2004, s. 158).

Artan kitap sayısı karşısında, kütüphane koleksiyonlarının nasıl düzenlenmesi ve yönetilmesi gerektiği tartışmalara yol açmış ve bu konularda rehber kitaplar

yayınlanmıştır. Gabriel Naudé'nin 1627 yılında yayınladığı "Advis Pour Dresser une Bibliotheque", John Dury'nin 1650 yılında yayınladığı "The Reformed Librarie Keeper" bunlardan bazılarıdır (Çakın, 2011, s. 78).

Matbaanın yol açtığı aydınlanma dönemi ve onu izleyen Fransız devrimi ve sanayileşme süreci, kütüphanelerin toplumsallaşmasında olduğu kadar günümüz ölçütleri bağlamında meslekleşmesinde büyük rol oynamıştır.

Bu dönemde birçok ülkede uygulamaya konulan liberal politikalar doğrultusunda bireysel özgürlükler devletin güvencesi altına alınmaya başlamıştır. Büyük yerleşim yerlerinden başlayarak kurulan halk kütüphanelerinde görev yapacak personelin "usta-çırak" ilişkisine dayalı olarak değil, üniversite düzeyinde örgün öğretim programlarıyla yetiştirilmesi gerektiği anlayışını destekler nitelikte bir takım etkinlikler kütüphaneciliğin meslekleşmesinde önemli bir aşama olmuştur. Bunlar arasında, kütüphanecilerin il kez mesleki sorunlarını tartışmak için bir araya gelmeleri, ilk meslek örgütü olan "ALA"nın kurulması, ilk mesleki dergi "Library Journal"'ın yayınlanması, kütüphane malzemelerinin standart üretimi için "Library Bureau"nın kurulması ve Dewey Onlu Sınıflandırma Sistemi'nin 42 sayfadan oluşan ilk basımının yapılması sayılabilir. 1876 yılında gerçekleşen tüm bunlar Sefercioğlu tarafından "kütüphanecilik mesleğinin doğuşunu müjdeleyen olaylar" diye tanımlanmıştır. (Sefercioğlu, 1997, s.11). Eksik olan tek şey, üniversite düzeyinde kütüphanecilik eğitiminin gerçekleştirilmesidir ki, o da 1887 yılında gerçekleşir. Bu dönemde kütüphanecinin «kitapların koruyucusu» değil bir eğitimci olarak "*Toplunun isteklerini karşılayacak en değerli eserler hakkında okuyucularını aydınlatması...ve okuyucuları arasında okuma isteği yaratması..*" gerektiğinin altı çizilmektedir (Dewey, 1876, s. 2).

3. 2. 3. BİLGİSAYAR TEKNOLOJİSİ VE YANSIMALARI

Bilgi teknolojilerindeki gelişmeler, uygarlık sürecinde yeni bir dönemi başlatırken, sanayi toplumunun tüm kurum ve kuruluşlarını etkilemiş; onları yapısal düzeyde bir nitelik değişikliğiyle karşı karşıya bırakmıştır. Bu dönemde bilgi stratejik bir konuma gelmiş; bilgi üretimi ve sermayesi toplumsal kalkınmanın temel unsuru olmuştur.

Bilgi teknolojilerinin yol açtığı evrensel boyuttaki değişimin etkileri nasıl ekonomi, sağlık, eğitim, hukuk, din, spor ve diğer birçok alanı etkilediyse, meslek olarak bilgi ve belge yönetimini de etkilemekte ve onu her yönüyle yeniden bir yapılanmaya zorlamakta, geleceğini de belirlemektedir. Bilgi Toplumu sürecinde bilgi merkezlerini ve bilgi profesyonellerini ilgilendiren en önemli sorun; geleneksel paradigmaların dışına çıkarak, yeni paradigmaların oluşturduğu bir başka düzene geçmek yolunda ortaya çıkan engellerdir. Bilgi profesyonelleri ilk kez bu dönemde varlık alanlarını sorgulamaya başlamış, hizmetlerinin odak noktasını bilgi kaynaklarından bilginin kendisine çevirmişlerdir. Özellikle internet ve web teknolojilerinin bilgiye erişim boyutundaki etkileri devrimsel nitelikte olmuş, kütüphane, arşiv ve benzeri diğer bilgi merkezlerini adeta başkalaştırmıştır.

Bu yeni dönemde bilgi merkezleri somut mekânlar olmanın ötesine geçmişlerdir. Ortaya çıkan bu yeni bilgi merkezlerinden sanal kütüphane, elektronik kütüphane ya da dijital kütüphane diye söz edilirken, buralarda görev yapan kütüphaneciler de kendilerini kütüphanelerde bilgi hizmetlerini tasarlayan, planlayan, uygulayan, geliştiren ve yöneten profesyoneller olarak tanımlamaya başlamışlardır.

Bu yeni hizmet anlayışı, bilgi merkezlerini çok yönlü etkilemekte, bilgiyi yönetme konumunda olanları geleneksel hizmetlerin ötesinde yenilikçi, yaratıcı ve öğretici programlar düzenleyen profesyonellere dönüştürmektedir. Böylelikle, binlerce yıldır varlığını sürdüren bilgi kaynaklarını korumayı amaçlayan, hizmetlerini «bilgi kaynağı» merkezli bir bakış açısı çerçevesinde yorumlayan ve uygulayan hizmet anlayışı yerine, bilgi ögesini her yönüyle ön plana çıkaran, güncel teknolojiye yoğun bir şekilde yararlanan, kullanıcı odaklı yeni bir hizmet anlayışı benimsenmeye başlanmıştır. (Çakın, 2016).

3. 3. MESLEK OLMANIN ÖLÇÜTLERİ VE BİLGİ PROFESYONELLİĞİ

Herhangi bir çalışma alanının meslek olup olmadığını anlamak amacıyla geliştirilmiş ölçütleri bilgi profesyonelliği bağlamında ele aldığımızda, bu mesleğin oldukça uzun bir süreden beri söz konusu koşulları karşıladığını ve gereklerini gerçekleştirmiş olduğu anlaşılmaktadır. Bu koşullar,

- Mesleğin Kendine Özgü Özel Bilgisi,
- Üniversite Düzeyinde Mesleki Eğitim Yapılanması,
- Mesleki Değerlerin ve Etik İlkelerin Varlığı,
- Özerk Yapıda Meslek Kuruluşlar,
- Bilimsel Mesleki Yayın Üretimi,
- Toplumsal Sorumluluk Anlayışı.

3. 3. 1. MESLEĞİN KENDİNE ÖZGÜ ÖZEL BİLGİSİ

Bilginin kayıt altına alınmasını mümkün kılan yazı kadar eski ve uzun bir geçmişe sahip olan bilgi profesyonelliğinin özel bilgisi “bilgi hakkında bilgidir” (Çakın, 2015, s. 24). Bilgi profesyoneli bu bilgiyi kullanarak insanların gereksinim duydukları bilgilere erişmelerini mümkün kılar. İnsanların gereksinim duydukları bilgiye erişmelerini sağlayarak düşünsel yapılarını geliştireceklerini ve doğru seçimler yaparak sağlıklı kararlar alacaklarını kabul eder.

Bilgi profesyonelinin sorumluluk alanını bir üçgene benzeten Shera’ya göre bilgi profesyonelinin kendisinden beklentileri karşılayabilmesi için bilgi kullanıcıları kadar bilgi kaynaklarını tanıması ve ayrıca bu iki unsuru etkin bir şekilde bir araya getirecek, bireysel sorumluluk gerektiren özel bilgi, beceri ve tekniklere sahip olması gerekmektedir (1972, s. 58).

3. 3. 2. ÜNİVERSİTE DÜZEYİNDE MESLEKİ EĞİTİM YAPILANMASI

Bu ölçüt, bilgi profesyonellerinin taşıması gereken bilgi, beceri ve davranışların düzeyi, süresi ve içeriği ile ilgilidir. Bilgi profesyonelliği eğitimi, günümüzde, birçok ülkede, üniversitelerin alanla ilgili, farklı adlarla anılan bölümlerinde lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde yürütülen programlarla gerçekleştirilmektedir.

Bilgi merkezlerinin çok uzun bir geçmişi olmasına karşın, 19. yüzyılın sonlarına kadar bu merkezlerdeki görevlilerin usta-çırak ilişkisi çerçevesinde yetiştirildikleri, bilgi kaynaklarıyla baş edebilmek için gereken bilgi ve becerileri kendilerinden öncekilerden uygulamalarla öğrendikleri ve aynı şekilde kendilerinden sonrakilere aktardıkları ifade

edilmektedir (Çakın, 1999, s. 148). 19. yüzyılın son çeyreğine değin süregelen bu uygulama, ilk kez 1887 yılında Dewey'nin Columbia Üniversitesi'nde kurduğu "School of Library Economy" ile köklü bir değişikliğe uğramıştır.

Ülkemizde İstanbul Üniversitesinde F. E. Karatay tarafından kısa süreli kurslarla başlatılan kütüphanecilik eğitimi, 1953 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde kurulan Kütüphanecilik Bölümü ile üniversite ortamına taşınmıştır. Bu eğitim günümüzde sekiz üniversitede lisans ve lisansüstü programlarla faaliyet gösteren Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri tarafından yürütülmektedir.

3. 3. 3. MESLEKİ DEĞERLERİN VE ETİK İLKELERİN VARLIĞI

Her meslek için olduğu gibi bilgi ve belge yönetimi mesleği için de etik ilkeler ve değerler söz konusudur. Bilgi profesyonelleri için etik davranma, gerçekleştirdikleri her türlü hizmette "bilgiye erişim" ilkesini doğru bir şekilde yaşama geçirme çabası ve bu ilkeye uygun davranma anlamına gelmektedir (Yılmaz, 2009, s. 2-3). Bilgi yönetimi için etik, bilgi profesyonellerinden beklenen davranış ve tutumları belirleyen ilke ve standartlar bütünüdür. Doğruluk, dürüstlük, güvenilirlik, adil olmak, hoşgörülü olmak, kurallara saygılı, demokratik, yeniliklere açık olmak gibi değerlerden yoksun bir profesyonelin uzmanlık bilgisi ne olursa olsun, mesleğine katacağı pek bir şey olamayacağı gibi, zararı da büyük olacaktır.

Kütüphanecilikle ilgili etik ilkeler arasında düşünce özgürlüğü, bilgiye erişim hakkı, herkese eşit davranma, telif haklarına saygı, özel yaşamın gizliliği, sansüre karşı çıkma, adil ve dürüst davranma, mesleki gelişimlere duyarlı olma vb. konular yer almaktadır. İlk kez ABD'de Amerikan Kütüphane Derneği (ALA) tarafından 1939 yılında hazırlanıp yayınlanan bu ilkeler, birçok ülkede meslek örgütleri tarafından örnek alınmıştır.

Amerikan Kütüphaneler Derneğinin etik ilkeleri Türk Kütüphaneciler Derneği tarafından örnek alınarak 1996 yılında hazırlanmıştır. Türk Kütüphaneciler Derneği tarafından 2010 yılında da yeniden gözden geçirilerek yayınlanan bu ilkeler arasında düşünce özgürlüğü, bilgiye erişim hakkı, herkese eşit davranma, telif haklarına saygı,

özel yaşamın gizliliği, sansüre karşı çıkma, adil ve dürüst davranma, mesleki gelişimlere duyarlı olma vb. konular yer almaktadır.

3. 3. 4. ÖZERK YAPIDA MESLEK KURULUŞLARI

Kütüphanecilik derneklerinin diğer meslek derneklerinden farklı olarak bilginin üretiminden kullanımına kadarki tüm süreçlerde olduğu kadar, bilgi profesyonellerinin haklarının savunulmasında ve ayrıca, bilginin yönetimini ilgilendiren sosyo-ekonomik olaylara ilişkin politikalarda ve uygulamalarında etkin olmak zorundadırlar. Kütüphanecilik alanında kurulan ilk dernek olan American Library Association, yaptığı çalışmalarla sadece kendi ülkesinde değil, uluslararası düzeyde yürüttüğü etkinliklerle mesleği yönlendirmektedir (Toplu, 2009, s. 682-683).

Ulusal düzeyde etkinliklerini sürdüren özerk yapıdaki bu kuruluşların dışında, faaliyetlerini uluslararası düzeyde yürüten kuruluşlarda bulunmaktadır. Genellikle federasyon ya da konsey olarak yapılandırılan bu kuruluşlar, birçok ülkedeki bilgi profesyonelliği alanında çalışan çeşitli tür kuruluşların ortak çaba ve girişimleriyle oluşturulmuşlardır. Bunlar arasında 1927 yılında kurulan “International Federation of Library Associations and Institutions”ı (IFLA), 1895-2001 yılları arasında faaliyet göstermiş olan “International Federation for Documentation”ı (FID) ve 1945 yılında kurulan “International Council on Archives”ı (ICA) özellikle belirtmek gerekir (Atılğan, 1993, s. 247).

Çeşitli ülkelerde 19. yüzyılın son çeyreğinde başlayan bilgi yönetimi alanındaki mesleki örgütlenme, ülkemizde 20. yüzyılın ortalarında gerçekleşir. İlk oluşum, 1949 yılında kurulan Türk Kütüphaneciler Derneğidir (TKD). Bunu 1990 yılında Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği (ÜNAK), 1998 yılında Türk Arşivciler Derneği (TAD) ve son olarakta 2001 yılında Okul Kütüphanecileri Derneği (OKD) izler.

3. 3. 5. BİLİMSEL MESLEKİ YAYIN ÜRETİMİ

Mesleklerin toplumsal açıdan etkinliklerini sürdürmeleri ile ilgili oldukları alanlarda yapılan bilimsel araştırmaların niteliği ve niceliği arasında doğal bir ilişkiden söz etmek

mümkündür. Bilimsel araştırmalar bir yandan mesleki bilgi birikiminin artmasına yol açarken bir yandan da meslek üyelerinin karşılaştıkları fiziksel ya da zihinsel sorunların çözümlenmesinin ve giderilmesinin en güvenilir araçlarıdır. Meslekler açısından bilimsel bilgi temelinin oluşturulması çok önemlidir. Ancak, bilimsel yöntemlerle üretilen bilgilerin gerçek anlamda yararlı olabilmesi için yayınlanması ve paylaşılması gerekir.

BBY alanında, ABD ve İngiltere gibi bilgi hizmetlerinin iyi yapılandırıldığı ülkelerde başlayan bilimsel yayınların önemli bir çoğunluğu, meslek örgütleri tarafından çıkarılmaktadır. Akademik birimlerde olanakları çerçevesinde bu olaya katkı sağlamaktadırlar. Bilgi yönetimi alanında yapılan bilimsel nitelikli ilk dergi, Amerikan Kütüphaneler Derneği tarafından 1876 yılında yayınlanan “American Library Journal” dır. “Ulrich International Periodicals Directory” göre, günümüzde bilgi ve belge yönetimi alanında yayınlanan basılı ve elektronik dergilerin sayısı 3,500’ü aşmıştır.

Ülkemizde kütüphanecilik alanında bilimsel nitelikli ilk araştırmalar, Türk Kütüphaneciler Derneğinin kurulduğu dönemde başlamış, kütüphanecilik bölümlerinin oluşturulmasından sonra yürütülen yüksek lisans ve doktora programlarıyla gittikçe artmıştır. Yapılan araştırmaların sonuçları mesleki örgütler ve akademik birimler tarafından süreli yayınlar, kitaplar, sempozyum ve konferanslar yoluyla aktarılmakta ve paylaşılmaktadır. Ülkemizde hakemli statüde düzenli olarak yayınlanan iki mesleki dergi bulunmaktadır: Bunlar, TKD’nin 1952 yılından beri yayınladığı “Türk Kütüphaneciliği” ile ÜNAK’ın 2000 yılından beri çıkarmakta olduğu “Bilgi Dünyası”dır.

3. 3. 6. TOPLUMSAL SORUMLULUK ANLAYIŞI

Yılmaz’a göre “*kabaca, bilgiyi sağlayan, düzenleyen ve topluma aktaran*” bir kurum olan kütüphaneler, “*toplum için bilgi erişim olanağı sağlayarak iletişim hakkının gerçekleşmesine katkıda bulunur*” (2003, s. 21,26). Toplum açısından yaşamsal diye nitelendirilebilecek bu sorumluluk, bu kuruluşlarda görevli profesyonelleri toplum için vazgeçilmez konuma getirmektedir. Bilgi profesyonelleri, bilgi merkezlerinin ortaya çıktıkları ilk dönemlerden başlayarak hem teknolojinin yol açtığı değişiklikler hem de

parçası oldukları toplumların beklentileri doğrultusunda toplumsal sorumluluklarının boyutlarını genişletmişlerdir.

Bilgi merkezlerinin toplumsal açıdan geleneksel işlevlerinden biri olan bilgi kaynaklarının korunması olayı, insanlığın edinmiş olduğu bilgi birikiminin güvenilir bir şekilde geleceğe aktarılmasında büyük rol oynamıştır. Kültür tarihçilerine göre, insan türünün bu başarısının altında, yaşayarak öğrendiklerini güvenilir bir şekilde yeni kuşaklara aktarma yeteneği, bir diğer deyişle iletişim becerisi yatmaktadır (Güvenç, 2015, s. 27). Bu süreçte bilginin birikim ve aktarım merkezleri olan kütüphanelerin ve bu hizmetleri gerçekleştiren kütüphaneci, arşivci ya da diğer bilgi profesyonellerin katkılarını görmezden gelmek mümkün değildir. Çakın'ın belirttiği gibi, *“Bugün kendimizden önceki kuşakların kayıt altına alınmış her türlü bilgi birikimine ulaşıyor, yararlanıyor ve bunlara yenilerini de ekleyerek toplumsal gelişmeye katkıda bulunuyorsak, bunu büyük ölçüde bilgilerin birikim ve iletim yerleri olan bilgi merkezlerine borçluyuz. Bilgi merkezleri olmadan insanlığın bugünkü kültür düzeyine erişmesi mümkün olamazdı”* (Çakın, 2011, s. 107).

Bilgi profesyonellerinin toplumsal sorumluluğunu, bilgi kaynaklarının gelecek nesillerin kullanımını mümkün kılmak için korumak işlevi ile sınırlandırmakta doğru değildir. Bunun dışında çeşitli düzeyde hizmetlerle toplumların eğitim, öğretim, araştırma ve boş zamanların değerlendirilmesi sürecine anlamlı katkı sağlarlar.

Bilgi profesyonelleri tarafından gerçekleştirilen hizmetlerin toplum tarafından değerli görülüp görülmediği, desteklenip desteklenmediği, bilgi profesyonelliğinin meslekleşme sürecinde oldukça etkilidir. Toplumun bir hizmete ihtiyaç duyması için mesleğin verdiği hizmeti alması, tanınması ve bunun sonucunda talep etmesi gerekir. Profesyonel olmak, meslek üyelerinin üstlendikleri sorumlulukları en iyi şekilde yapmak demektir. Bu sorumlulukların toplumun sosyal değerleriyle uyumlu olması bir zorunluluktur. Çakın'a göre bilgi profesyonellerinin toplumsal sorumluluklar şunlardır.

- Bilgi hizmetlerinin geliştirilmesi konusunda mesleki ve/veya bilimsel çalışmalarda bulunmak,
- Bilgi kaynaklarının kullanımını arttırıcı etkinliklerde bulunarak insanların entelektüel düzeylerinin ve yaratıcılıklarının geliştirilmesine katkıda bulunmak,

- Kurumsal ve toplumsal düzeylerde bilgi politikalarının geliştirilmesine yardımcı olmak, (2015, s. 32)

3. 4. BİLGİ PROFESYONELİNİN YETERLİLİKLERİ VE BİREYSEL NİTELİKLERİ

Amerikan Kütüphane Derneği tarafından 2009 yılında ilan edilen “Kütüphaneciliğin Temel Yeterlilikleri” başlığını taşıyan belgede, kütüphanecilik okulu mezunlarının aşağıda sekiz genel başlık altında yer alan çeşitli konularda yeterli düzeyde bilgi birikimine sahip olması gerektiği ifade edilmektedir.

- Temel Bilgiler: Mesleğin temel ilkeleri; etik değerleri; kütüphanelerin tarihsel gelişimi; felsefi altyapısı; kütüphane türleri ve özellikleri; ilgili mevzuat bilgisi.
- Bilgi Kaynakları: Bilgi kaynaklarının seçimi, sağlanması, depolanması; koleksiyon geliştirme ve yönetimi; bilgi kaynaklarının korunması ve bakımı.
- Bilginin Organizasyonu: Bilgi kaynaklarının düzenlenmesine ilişkin ilke, yöntem ve standartlar; kataloglama, indeksleme ve sınıflandırma sistemleri hakkında bilgiler.
- Teknolojik Bilgi ve Beceriler: Bilgi kaynakları, hizmetleri ve kütüphane kullanımıyla ilgili temel ve destekleyici teknoloji ürünleri; teknoloji ürünlerinin ve hizmetlerinin maliyeti ve yeterliliği ve değerlendirilmesi; teknoloji kullanımının mesleki etik ve değerlerle uyumu.
- Danışma ve Kullanıcı Hizmetleri: Danışma hizmetleriyle ilgili kavramlar, ilkeler ve teknikler; bilgiye erişme ve edinme teknik ve yöntemleri; bilgi okuryazarlığı ve rehberlik.
- Araştırma Yöntem ve Teknikleri: Nicel ve nitel araştırma yöntemleri hakkında temel bilgiler; yeni araştırmaların değerlendirmede uygulanan yöntem ve ilkeler.
- Yaşam Boyu Öğrenme ve Sürekli Eğitim: Yaşam boyu öğrenmenin ve sürekli eğitimin gerekliliği; öğrenme ve öğretme kuram, yöntem ve teknikleri; kütüphane ortamında uygulanma koşulları, değerlendirilmesi ve erişiminin öğretilmesine ilişkin ilkeler.

- Liderlik ve Yönetim: Liderlikle ilgili temel kavramlar, ilkeler, yöntemler ve sorunlar; bütçeleme ve planlama işlemleri; insan kaynaklarının yönetimi ve ilkeleri; kütüphane hizmetlerinin değerlendirilmesine ilişkin kavram ve ilkeler.

Bu yeterliliklere sahip olması beklenen bilgi profesyonellerin bireysel özellikleri olarak da şu hususlara vurgu yapılmaktadır: Değişime ve gelişime uyum göstermesi, toplumsal ve bireysel hizmet anlayışı, yaşam boyu öğrenme alışkanlığı, problem çözebilme becerisi, grup çalışması yapabilmesi, disiplinler arası bilgi birikimi, iletişim kurma becerisi, meraklı olması ve farklı görüşlere açık olması ve yeni teknolojileri kullanma becerisi (Çakın, 2015, s. 52-53).

3. 5. TÜRKİYE’DE BİLGİ PROFESYONELLERİNİN EĞİTİMİ

Türkiye’de bilgi profesyonellerin eğitimi olayı, kütüphanelerde görev yapacak nitelikli personelin yetiştirilmesini amaçlar bir yaklaşımla, Cumhuriyetin ilk yıllarında başlamıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında bilgi profesyonellerinin nasıl yetiştirilmesi gerektiği konusuna yönlendirici nitelikte üç raporda yer verilmiştir. Bunlardan ilki John Dewey (1924), ikincisi H. Zübeyr Koşay (1925), sonuncusu da Helmut Ritter (1935) tarafından hazırlanmıştır. Dewey ve Ritter’in önerileri yurt dışına bu amaçla öğrenci gönderilmesi çerçevesinde yapılmışken, H. Zübeyr Koşay’ın önerisi, “*Darülfünunda kütüphanecilik fenni garp memleketlerinde olduğu gibi bir ders olarak tedris edilmelidir.*” şeklindedir (Koşay, 1960, s. 37).

Türkiye’de bilgi profesyonellerinin yetiştirilmesi konusundaki gelişmeleri dört aşama içinde ele alıp açıklamak mümkündür. Çakın’a göre bu aşamalar şunlardır (2005, s. 8).

- 1923 – 1952
- 1953 – 1987
- 1988 – 2001
- 2002 ve sonrası

1923- 1952 döneminde gereksinim duyulan iş gücü, yurt dışına kütüphanecilik eğitimi için gönderilen öğrencilerin yurda dönüşlerinde açtıkları kurslarla yetiştirilmeye

çalışılmıştır. Bu kurslardan ilki, Fehmi Ethem Karatay tarafından İstanbul Üniversitesi'nde Eylül 1925 - Mayıs 1926 tarihleri arasında açılmıştır. İkincisi, Ankara'da Yüksek Ziraat Enstitüsünün kütüphanesini kurmak için görevlendirilen Dr. Josef Stummvoll tarafından 1936 yılında üç ay süre için açılmıştır. Üçüncüsü ise, Türk kütüphaneciliğinin “ağa babası” olduğu ifade edilen Adnan Ötüken tarafından 1942-1952 yılları arasında Ankara'da Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde iki düzeyde yürütülmüştür (Atılgan,1999, s.145; Çakın;2005, s.9; Öztemiz, 2012, s. 27).

1953-1987 dönemi kütüphanecilik eğitiminin üniversite örgütlenmesi içinde akademik bir birim tarafından yürütülmeye başlandığı dönemdir. Bu aşama kütüphaneciliğin bir meslek olarak kurumsallaşması yolunda oldukça önemlidir. Kütüphanecilik eğitimi ilk kez bu dönemde üniversite ortamında örgün bir yapıya kavuşmuş ve kütüphaneciliğin üniversite düzeyinde eğitim gerektiren bir meslek olduğu kamu yönetimi tarafından onaylanmıştır.

Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde Ford Vakfının desteği ile kurulan “Kütüphanecilik Enstitüsü”nde ders programları 1963/64 öğretim yılı sonuna kadar Amerikalı öğretim görevlilerinin denetiminde sürdürülmüştür. Başlangıçta enstitü, sonraları kürsü ve de bölüm olarak örgütlenen bu birimin, 1954/55 öğretim yılında ilk öğrencileriyle eğitime başlarken amacı "...kütüphanecilik eğitimi ve araştırmaları yapmak, neşriyatta bulunmak, ehliyetli kütüphaneciler yetiştirmek... " olarak tanımlanmıştır. (Ötüken, 1957, s. 29-30).

Kütüphanecilik eğitiminin Ankara Üniversitesi'nde başlamasından yaklaşık on yıl sonra, 1964 yılında, ikinci bir bölüm İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde kurulur. İlk öğrencilerini Almanya'da Köln Kütüphanecilik Enstitüsü Müdürlüğünden yeni emekli olmuş Prof. Dr. Rudolf Juchhoff'un yönetiminde 1964/65 öğretim yılı başında kabul eder Bu dönemde kurulan üçüncü bölüm, öncekilerden farklı olarak, bilim uzmanlığı ve doktora düzeyinde eğitim vermek amacıyla 1972 yılında Hacettepe Üniversitesi'nde kurulmuştur. Öğretim kadrosu içinde yabancı eğitmenlerin de yer aldığı “Kütüphanecilik ve Dokümantasyon Enstitüsü” 1974/75 öğretim yılında lisans

düzeyinde de program yürütmeye başlamıştır (Artukoğlu,1979, s.7; Çakın, 2005, s. 14; Atılğan,1991, s.70).

Kütüphanecilik bölümleri 1980'li yılların sonlarına doğru, kütüphaneciler kadar dokümantalistlerin ve arşivcilerin yetiştirilmesi sorumluluğunu da taşıdıkları gerekçesiyle Yükseköğretim Kurulu'na anabilim dallarına ayrılma girişimlerinde bulunmuşlardır. Kütüphanecilik bölümlerinin "kütüphanecilik", "arşivcilik" ve "dokümantasyon-enformasyon" adlarıyla üç anabilim dalına ayrılmasından kısa bir süre sonra, önce Marmara Üniversitesinde Arşivcilik Bölümü, daha sonra 1995 yılında da Atatürk Üniversitesi'nde Kütüphanecilik Bölümü kurulur.

Bilgi profesyonellerinin yetiştirilmesi sorumluluğunu taşıyan bu bölümler, 1990'lı yılların ortalarından başlayarak lisans programlarının yapılanmasından ve işleyişinden kaynaklanan bir takım sorunları tartışmaya açarlar. Bu sorunları genel hatlarıyla özetlenecek olursak;

- Anabilim dallarının lisans programları arasındaki ayrımın gerçekçi olmadığı,
- Anabilim dallarına bölünmenin mezunların iş bulma ve yürütme konularında sorunlar yaratması,
- Teknolojideki gelişmelerin anabilim dallarına ayrılmayı anlamsızlaştırdığı.

1990'lı yılların sonlarında bölümlerin lisans programlarına ilişkin yaşadıkları sorunların giderilmesi amacıyla hazırlanan üç maddelik bir öneri paketi Yükseköğretim Kuruluna sunulmuştur. Pakette üç temel konuda yapısal değişikliklere giderilmesi önerilmektedir. Bunlar,

- Kütüphanecilik Bölümleri'nde üç ana bilim dalında yürütülen programlarının tek program olarak yeniden yapılandırılması,
- Kütüphanecilik Bölümleri'nin adının "Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü" olarak değiştirilmesi,
- Kütüphanecilik Bölümleri'ne kabul edilecek orta öğretim mezunlarının ÖSS puan türünün "Türkçe-Sosyal"den "Türkçe-Matematik"e dönüştürülmesi (Çakın, 2005, s. 18).

Bu paket Yükseköğretim Kurulu tarafından incelenmiş ve 2002/2003 öğretim yılından itibaren ilgili diğer üniversitelerde de uygulanmak üzere kabul edilmiştir. Böylelikle

Ülkemizde bilgi profesyonellerinin yetiştirilmesi sürecinde yeni bir dönem başlatılmış olur.

2000’li yıllarda ülkemizde büyük bir hızla artan niversite sayısına paralel olarak ‘‘Bilgi ve Belge Yönetimi’’ bölümlerin sayısında da büyük artışlar olmuştur. Bu bölümlerden sekiz tanesinde eēitim ve ēretim yürütülürken, diēerleri ēretim elemanları yetersizliēi nedeniyle kuruluşlarını henüz tamamlamışlardır. Halen fiilen eēitim ve ēretim programlarının yrtldē bölümler şunlardır: Ankara Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Çankırı Karatekin niversitesi ve Kastamonu Üniversitesi.

Bu bölümlerden Ankara, İstanbul, Hacettepe, Marmara ve Çankırı Karatekin niversiteleri’nde BBY alanında hem lisans hem de lisansüstü düzeylerde programlar yürütülürken, Atatürk, Kastamonu ve Yıldırım Beyazıt niversiteleri’nde sadece lisans programına ērenci kabul edilmektedir.

4. BÖLÜM

BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Bu bölümde BBYB son sınıflarında öğrenim gören öğrencilerin bireysel özellikleri, bilgi yöneticiliği mesleğini seçme nedenleri, meslek hakkında görüşleri, meslek eğitimi konusunda düşünceleri ile mesleklerinden memnun olup olmadıkları konularında anket bulgularına ve değerlendirmelere yer verilmiştir.

Araştırmanın evrenini, 2015 yılında ülkemiz üniversitelerinin BBYB'nin son sınıflarında öğrenim gören toplam 520 öğrenci oluşturmaktadır. Anketin uygulandığı dönemde 317 öğrenciye ulaşılabilmektedir. Anket, 6'sı açık uçlu olmak üzere toplam 38 sorudan oluşmaktadır. Bulgular 5 genel başlık altında çözümlenmiş ve değerlendirilmiştir:

- “Bireysel Özellikler”,
- “Meslek Seçimi”,
- “Meslek Hakkındaki Görüşler”,
- “Mesleki Eğitim Hakkında Düşünceler” ve
- “Meslek Memnuniyeti”.

Ankete katılan toplam 317 öğrencinin % 31'i (97 kişi) Atatürk, % 23'ü (74 kişi) Ankara, % 20'si (63 kişi) İstanbul, % 18'i (57 kişi) Marmara ve % 8'i (26 kişi) Hacettepe Üniversitesi öğrencileridir (Tablo,3). Öğrenciler arasında Atatürk Üniversitesi öğrencileri %31 oranında en büyük grubu oluştururken, Hacettepe Üniversitesi öğrencileri % 8 ile en küçük grubu oluşturmaktadır.¹

¹ Gerçekte Hacettepe Üniversitesi BBYB, ikinci öğretim programı olmamasına rağmen BBYB'leri arasında öğrenci girdisi en fazla olan bölümdür. Anketin uygulandığı dönemde son sınıftaki öğrenci sayısının az olmasının nedeni, bu dönem öğrencilerinin büyük bir bölümünün zorunlu İngilizce Hazırlık programı barajını aşamamış olmalarıdır.

Tablo 3: Öğrencilerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversiteler	Öğrenciler	
	n	%
Ankara	74	23
Atatürk	97	31
Hacettepe	26	8
İstanbul	63	20
Marmara	57	18
Toplam	317	100

4. 1. ÖĞRENCİLERİN BİREYSEL ÖZELLİKLERİ

Öğrencilerin bireysel özelliklerini tanımlamak amacıyla; cinsiyetleri, ebeveynlerinin eğitim durumu ve akademik not ortalamaları ele alınmış ve incelenmiştir.

4.1.1. CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMLARI

Öğrencilerin % 65'i (207) kadın, % 35'i (110 kişi) erkektir. Bölümler arasında cinsiyete dayalı dağılımın birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Buna göre BBYB'nde öğrenimlerini sürdüren öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun kadın olduğu, bu oranın her bölüm için yaklaşık 2:1 düzeyinde olduğu anlaşılmaktadır (Tablo: 4). Bu bulguya dayanarak ülkemizde BBY'nin meslek olarak daha çok kadınların ilgisini çektiğini ifade edilebiliriz.

Tablo 4: Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Üniversiteler	Kadın		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Ankara	50	67	24	33	74	23
Atatürk	61	63	36	37	97	31
Hacettepe	17	65	9	35	26	8
İstanbul	40	63	23	37	63	20
Marmara	39	68	18	32	57	18
Toplam	207	65	110	35	317	100

4.1.2. ÖĞRENCİ EBEVEYNLERİN EĞİTİM DÜZEYLERİ

Öğrenci annelerinin %64'ü (189 kişi) ilköğretim, %27'si (80 kişi) ortaöğretim ve %9'u (26 kişi) yükseköğretim mezunudur. Babalar da ise bu oranlar sırasıyla %40 (124 kişi), %40 (124 kişi) ve %20 (66 kişi) olarak saptanmıştır. Buna göre öğrenci babalarının eğitim düzeyi annelerinkinden daha yüksektir. Bulgular ayrıca, hem annelerin hem babaların eğitim düzeylerinin üniversiteler arasında da büyük ölçüde farklılaştığını göstermektedir (Tablo, 5).

Annelerin eğitim durumu ele alındığında; yükseköğretim mezunu annelerin oranı en yüksek %20 (Hacettepe) ile en düşük %4 (Atatürk) arasında; ortaöğretim mezunu olanların oranı %48 (Hacettepe) ile %18 (Atatürk) arasında; ilköğretim mezunu olanların da %78 (Atatürk) ile %32 (Hacettepe) arasında değişmektedir. Bu bağlamda bir genelleme yapmak gerekirse BBY bölümlerinde öğrenim gören öğrenci annelerinin, Hacettepe dışında, büyük çoğunluğunun ilköğretim mezunu oldukları söylenebilir.

Tablo 5: Ebeveynlerin Eğitim Düzeyleri

	Anneler								Babalar							
	İlk		Orta		Yüksek		Toplam		İlk		Orta		Yüksek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Üniversiteler																
Ankara	41	60	20	30	7	10	68	23	24	33	24	33	24	33	72	23
Atatürk	70	78	16	18	4	4	90	30	50	52	34	35	12	13	96	30
Hacettepe	8	32	12	48	5	20	25	9	6	23	13	50	7	27	26	9
İstanbul	33	60	16	28	7	12	56	19	25	40	28	44	10	16	63	20
Marmara	37	66	16	29	3	5	56	19	19	33	25	44	13	23	57	18
Toplam	189	64	80	27	26	9	295	100	124	40	124	40	66	20	314	100

Öğrenci babalarının öğretim düzeyleri incelendiğinde, yükseköğretim mezunu babaların oranı en yüksek %33 (Ankara) ile en düşük %13 (Atatürk) arasında; ortaöğretim mezunu olanların oranı %50 (Hacettepe) ile %33 (Ankara) arasında; ilköğretim mezunu olanların da %52 (Atatürk) ile %23 (Hacettepe) arasında değişmektedir. Bu durumda ortaöğretim mezunu olan öğrenci babalarının(%40) annelere(%27) göre daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Aynı durum yüksekokul mezuniyet durumu için de geçerlidir. (%20 ve %9) (Tablo, 5).

4.1.3. ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK ORTALAMALARI

Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu (%46) 70-79 arasında akademik ortalamaya sahipken, %26'sının 60-69, %22 sinin 80-89, %3'ünün 50-59 ve diğer %3'ünün de 90-100 akademik ortalaması bulunmaktadır. Tüm bölümlerde öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun not ortalaması 70-79 arasında olduğu görülmektedir.

Bölümler arasında farklılıklar, büyük ölçüde 70-79 dışındaki akademik not aralıklarında ortaya çıkmaktadır. Örneğin 50-59 aralığında Marmara'da hiç öğrenci bulunmazken,

Hacettepe öğrencilerinin %11'i bu aralıkta yer almaktadır. Akademik ortalaması 60-69 arasında olan öğrencilerin büyük çoğunluğu Ankara'da (%43); 70-79 aralığında en fazla Atatürk ve Hacettepe'de (%50); 80-89 aralığında ise en çok İstanbul'da (%33) görülmektedir. 90-100 aralığında Hacettepe'de hiç öğrenci görülmezken bu oran Marmara'da %7, İstanbul'da %6'dır (Tablo, 6).

Tablo 6: Üniversitelere Göre Öğrencilerin Akademik Ortalamaları

Üniversiteler	50-59		60-69		70-79		80-89		90-100		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	4	6	32	43	32	43	5	7	1	1	74	23
Atatürk	1	1	24	25	49	50	22	23	1	1	97	30
Hacettepe	3	11	6	23	13	50	4	16	-	-	26	9
İstanbul	2	3	11	17	26	41	21	33	3	6	63	20
Marmara	-	-	10	18	25	44	18	31	4	7	57	18
Toplam	10	3	83	26	145	46	70	22	9	3	317	100

4.1.4. AKADEMİK ORTALAMA VE CİNSİYET

Öğrencilerin akademik not ortalamaları cinsiyetleri dikkate alınarak incelendiğinde, kadın öğrencilerin erkeklerden daha başarılı olduğu görülmektedir (Tablo, 7). Kadınların %4'ünün not ortalaması 90-100 aralığında iken bu oran erkeklerde %1'dir. Aynı şekilde 80-89 aralığında not ortalaması olan kadınların oranı %25 iken, bu oran erkeklerde %16'dır. 70-79 aralığında da benzer bir durum söz konusudur; kadınlarda %47 erkeklerde ise %43'tür. Erkeklerin kadınlardan yüksek oranda olduğu not ortalamaları 50-59 ile 60-69 aralıklarıdır.

Tablo 7: Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Akademik Ortalamaları

CİNSİYET	50-59		60-69		70-79		80-89		90-100		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Kadın	6	3	43	21	98	47	52	25	8	4	207	65
Erkek	4	4	40	36	47	43	18	16	1	1	110	35
Toplam	10	3	83	26	145	46	70	22	9	3	317	100

4.1.5. ÖĞRENCİLERİN BİREYSEL ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN GENEL DEĞERLENDİRME

BBYB’ ndeki son sınıf öğrencilerinin bireysel özellikleri açısından genel bir değerlendirilmesi yapıldığında,

- BBYB’ leri kadın öğrencilerin yoğunlukta oldukları bölümlerdir. Kadın öğrencilerin erkek öğrencilere oranı yaklaşık 2:1’dir.
- Öğrencilerin akademik not ortalaması tüm bölümlerde 70-79 arasında yoğunlaşmaktadır. Kadın öğrencilerin akademik ortalaması erkek öğrencilerden yüksektir.
- Öğrenci ebeveynlerinin büyük bir çoğunluğu ilköğretim ve ortaöğretim mezunudur.

4.2. MESLEK SEÇİMİ

Meslek seçimi, kişinin gelecekteki yaşam biçimini belirlenmesinde son derece önemli bir olaydır. Kişinin çeşitli meslekler arasından kendisi için en uygun olanını, en iyi yapabileceğini düşündüğü faaliyetleri içeren ve kendisine en yüksek düzeyde doyum sağlayacağından emin olduğu bir çalışma alanına yönelmesidir. Bu bölümde BBY son sınıf öğrencilerinin, yaşamları için bu denli büyük önemi olan bir aşamayı nasıl gerçekleştirdikleri ele alınacaktır. Bu amaçla öğrencilerin BBYB’ ni niçin seçtikleri, bu mesleğe ne zaman ilgi duymaya başladıkları ve bu bölümü kaçınıcı sırada tercih ettiklerine ilişkin veriler değerlendirilecektir.

4.2.1. MESLEK SEÇME NEDENİ

Öğrencilere BBYB neden seçtikleri konusunda yedi seçenek sunulmuştur. Bunlar “ilgi duyduğu”, “kişiliğine uygunluğu”, “ailenin/yakınların yönlendirmesi”, “YGS (Yükseköğrenime Geçiş Sınavı) ve LYS (Lisans Yerleştirme Sınavı) puanı”, “öğretmen etkisi”, “iş olanaklarının iyi olması” ve “diğer” başlıkları altında tanımlanmıştır.

Öğrencilerin BBY bölümlerini seçme nedenleri arasında ilk üç sırayı genel ortalamada, iş olanaklarının iyi olması (%24), LYS puanının uygunluğu (%23) ve ailenin/yakınların yönlendirmesi (%20) almaktadır (Tablo, 8). Dördüncü sırada %15 ile rehber öğretmenin yönlendirmesi, beşinci sırayı ilgi duyma (%9), altıncı sırayı da kişilik uyumu (%4) almaktadır. İlgi duyma ve kişilik uyumu seçeneklerinin toplamda %13’ü bulması, öğrencilerin büyük çoğunluğunun bölüme kendi istekleriyle gelmediklerini göstermektedir.

Tablo 8: Mesleği Seçme Nedeni

Üniversite	İlgi duyma		Kişilik uyumu		Aile etkisi		Puan		Öğretmen etkisi		İş olanağı		Diğer		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	5	7	3	5	18	24	16	21	12	16	17	23	3	4	74	23
Atatürk	6	6	2	3	21	21	18	18	16	16	32	33	2	3	97	30
Hacettepe	1	4	1	4	7	28	8	31	5	19	2	7	2	7	26	9
İstanbul	11	18	1	1	9	14	15	24	9	14	13	20	5	9	63	20
Marmara	4	8	5	9	9	16	18	31	8	14	12	21	9	1	57	18
Toplam	27	9	12	4	64	20	72	23	50	15	76	24	13	5	317	100

Öğrenci BBY bölümlerini seçme nedenlerinin bölümler arasında farklılık gösterip göstermediği Tablo 8a’da ilk üç neden dikkate alınarak saptanmaya çalışılmıştır. Mesleğe duyulan ilgi nedeniyle seçme İstanbul’da %18 oranıyla ancak üçüncü sırada yer bulmaktadır. Mesleğe duyulan ilgi nedeniyle seçmiş olanların oranı diğer bölümlerde %4 (Hacettepe) ile %8 (Marmara) arasında değişmektedir. Hacettepe,

İstanbul ve Marmara’da öğrenciler seçme nedeni olarak LYS’ da aldıkları puanları gösterirken, Ankara’da ailenin/yakınların yönlendirmesi, Atatürk’te de iş olanakları ön plana çıkmaktadır.

Tablo 8a: Gerekçelerin Bölümlere Göre Dağılımı

Üniversiteler	1. Gerekçe	2. Gerekçe	3. Gerekçe
Ankara	Aile/Yakınlar	İş Olanağı	YGS ve LYS puanı
Atatürk	İş Olanağı	Aile/Yakınlar	YGS ve LYS puanı
Hacettepe	YGS ve LYS Puanı	Aile/Yakınlar	Öğretmen-İş Olank.
İstanbul	YGS ve LYS Puanı	İş Olanağı	Mesleğe İlgi Duymak
Marmara	YGS ve LYS Puanı	İş Olanağı	Aile/Yakınlar

4.2.2. MESLEĞE İLGİ DUYULAN DÖNEM

Öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlardan %33’nün üniversiteye başvuru aşamasında, %45’inin de BBY bölümlerine başladıktan sonra mesleğe ilgi duydukları anlaşılmaktadır. Ortaöğretim ve öncesi dönemde bu mesleğe olan ilginin çok düşük olduğu (toplamda %6) görülmektedir (Tablo, 9).

Tablo 9: Mesleğe İlgi Duyulan Dönem

Üniversiteler	Küçüklük Döneminde		Orta Öğretim Döneminde		Üniversite Başvuru Aşamasında		Bölüme Başladıktan Sonra		Hala ilgi duymuyor		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	-	-	3	4	17	23	37	50	17	23	64	100
Atatürk	3	3	2	2	39	40	38	39	15	16	97	100
Hacettepe	-	-	2	8	8	31	16	61	-	-	26	100
İstanbul	1	1	3	4	20	32	27	43	12	20	63	100
Marmara	1	1	3	5	21	37	25	44	7	13	57	100
Toplam	5	2	13	4	105	33	143	45	51	16	317	100

Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu mesleğe ilgi duymalarının başlangıcı olarak “bölüme başladıktan sonra” diye yanıtlamışlarsa da, mezun olma aşamasındaki bu öğrenciler arasında mesleğe henüz ilgi duymadıklarını açıklayanların oranının %16 olması bu konuda ciddi bir sorunun varlığına işaret etmektedir (Tablo, 9). Bu kapsamda bölümler arasında anlamlı farklılıklar söz konudur; örneğin Hacettepe’de mesleğe ilgi duymadığını ifade eden hiç öğrenci bulunmazken, Marmara’da %13’e, Atatürk’te %16’ya, İstanbul’da %20’ye, Ankara’da %23’e kadar varan oranlarda ilgi duymayan öğrenciler bulunmaktadır.

4.2.3.BBY BÖLÜMÜNÜN TERCİH SIRALAMASINDAKİ KONUMU

Ankete katılan öğrencilerin %55’i BBY bölümünü 1-5 aralığında tercih etmişlerdir. 6-10 arasında tercih edelerin oranı %19, 11-20 arasında tercih edenlerin oranı %13, 21-30 arasında tercih yapanların oranı ise %13’tür (Tablo:10). Bir başka deyişle BBY bölümlerini tercih eden öğrencilerin genelde 1-5 grubunda yoğunlaştığı ve bu yoğunluğun düzenli olarak sırasıyla 6-10 grubunda, 11-20 grubunda ve 21-30 grubunda gittikçe azaldığı görülmektedir. Sadece Hacettepe bu görünümün dışında kalmıştır. Buradaki öğrencilerin %30’u tercihlerini 21-30 grubunda yapmışlardır. Ankara’da bu oran %23, Atatürk’te %10, İstanbul’da %8, Marmara’da %6 olarak saptanmıştır.

Tablo 10: BBY Bölümünün Tercihlerdeki Konumu

Üniversiteler	1-5		6-10		11-20		21-30		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	31	42	14	19	11	16	17	23	73	23
Atatürk	56	58	16	17	15	16	10	10	97	31
Hacettepe	7	27	6	23	5	20	8	30	26	9
İstanbul	43	68	10	16	5	8	5	8	63	20
Marmara	36	63	11	19	7	12	3	6	57	18
Toplam	173	55	57	19	43	13	43	13	316	100

Bu bulgulara dayalı olarak İstanbul'daki öğrencilerin %68'i, Marmara'dakilerin %63'ü, Atatürk'tekilerin %58'i, Ankara'dakilerin %42'si ve Hacettepe'dekilerin %27'si bölümlerini 1-5 grubu içinde tercih yaptıkları anlaşılmaktadır.

4.2.4.MESLEK SEÇİMİNE İLİŞKİN GENEL DEĞERLENDİRME

BBYB' lerindeki son sınıf öğrencilerinin meslek seçimi konusunda yaptıkları bildirimlerin genel bir değerlendirilmesi yapıldığında,

- Öğrencilerin BBYB' lerini seçmeye yönlendiren nedenler arasında ilk üç sırayı iş olanaklarının iyi olduğu düşüncesi, Lisans Yerleştirme Sınavında alınan puanlar ile öğrenci ailelerinin ya da yakınlarının yönlendirmesi almaktadır.
- Öğrencilerin BBY' ne ilgi duymaları üniversiteye başvuru aşamasında başlamakta, öğrenimleri sırasında artmaktadır. İlk ve ortaöğretim aşamasında BBY alanına ilgi duyanların oranı toplamda %6'yı geçmezken, mezun olma aşamasına gelen öğrenciler arasında mesleğe hala ilgi duymadıklarını belirtenlerin oranı ise %16'dır.
- Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (%55) üniversiteye girme aşamasında yaptıkları tercih sıralamasında BBY bölümlerini 1-5 arasına yerleştirmişlerdir. 1-10 aralığı ile birlikte bu oran %74'ü bulmaktadır.

4. 3. MESLEK OLARAK BBY HAKKINDA GÖRÜŞLER

Öğrencilerin meslek olarak BBY hakkındaki görüşlerini saptamak amacıyla on dört önermeye yer verilmiştir. Bu önermeler üç ana başlık altında gruplandırılmıştır:

- “Bilgi ve Belge Yöneticisinin Nitelikleri”
- “Meslek Olarak BBY' nin Konumu ve Önemi”
- “BBY' nin Meslek Olarak Sağladığı Fırsatlar”.

4.3.1.BİLGİ VE BELGE YÖNETİCİSİNİN NİTELİKLERİ

Bu başlık altında altı önerme bulunmaktadır. Bunlar,

- ✓ “Bilgi Yöneticiliği Sorumluluk Gerektiren Meslektir”
- ✓ “İnsanlarla İletişim Kurmayı Gerektiren Meslektir”
- ✓ “Yoğun Teknoloji Kullanımı Gerektiren Meslektir”
- ✓ “Bilgi Yöneticisi Meraklı ve Farklı Görüşlere Açık Olmalıdır”
- ✓ “Kadınlar İçin Daha Uygun Meslektir”
- ✓ “Kitap Okumayı Sevenler İçin Uygun Meslektir”

Öğrencilerin bu önermelere ilişkin görüşleri Tablo 11’de toplu olarak verilmiştir.

Tablo 11: Bilgi ve Belge Yöneticisinin Nitelikleri

ÖNERMELER	Öğrencilerin Görüşleri							
	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Sorumluluk sahibi olmalı	281	89	22	7	11	4	314	100
İnsanlarla iletişim kurabilmeli	285	90	21	7	10	3	316	100
Yoğun teknoloji kullanımı gerektirdiği	246	78	39	13	29	9	314	100
Meraklı ve farklı görüşlere açık olmalı	293	93	14	4	9	3	316	100
Kadınlar için daha uygun meslek	125	40	72	22	119	38	316	100
Kitap okumayı sevmeli	209	66	51	16	57	18	317	100

(1)Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

Öğrencilerin %78 ile %93 arasında farklılaşan büyük çoğunluğu bilgi ve belge yöneticisi olacak kişilerin “sorumluluk sahibi”, “insanlarla iletişim kurabilme”, “meraklı, farklı görüşlere açık” ve “teknoloji kullanımı becerisi” niteliklerini taşıması gerektiği konularında görüş birliğinde bulundukları görülmektedir. Bilgi ve Belge Yöneticisi’nin “kitap okumayı sevmeli” görüşüne ise öğrencilerin %66’sı katılmaktadır. Bilgi yöneticiliğinin kadınlar için daha uygun bir meslek olduğu konusunda ise öğrenciler arasında daha derin bir görüş farklılığı görülmektedir. Öğrencilerin %40’ı bu görüşe katılırken, %38’i katılmadığını, %22’si da kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Bilgi ve belge yöneticisinin nitelikleri konusunda farklı üniversitelerdeki öğrencilerin görüşleri arasında hangi boyutlarda benzerlik ya da farklılıkların bulunduğu Tablo 11a, 11b, 11c, 11d, 11e ve 11f’de yer verilmiştir.

Tablo 11a: Sorumluluk Sahibi Olmalı

Üniversiteler	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	65	90	3	4	4	6	72	100
Atatürk	84	87	10	10	3	3	97	100
Hacettepe	24	92	2	8	-	-	26	100
İstanbul	56	90	4	7	2	3	62	100
Marmara	52	91	3	5	2	4	57	100
Toplam	281	89	22	7	11	4	314	100

(1) Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

Bilgi profesyonelliğinin sorumluluk gerektirdiği konusunda farklı üniversitelerdeki öğrenciler arasında yüksek oranda (%87-92 arasında) bir görüş birliği bulunmaktadır (Tablo 11a). Öğrenci yanıtlarının “katılıyorum” seçeneğindeki yığılma nedeniyle ki-kare testi uygulanmamıştır.

Tablo 11b: İnsanlarla İletişim Kurabilmeli

Üniversiteler	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	64	86	7	10	3	4	74	100
Atatürk	90	93	5	5	2	2	97	100
Hacettepe	25	96	1	4	-	-	26	100
İstanbul	57	91	2	3	4	6	63	100
Marmara	49	87	6	11	1	2	56	100
Toplam	285	90	21	7	10	3	316	100

(1)Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

Bilgi ve belge yöneticisinin insanlarla iletişim kurabilme becerisine sahip olması gerektiği konusunda öğrenciler arasındaki görüş birliği de yüksek oranda olup, %86 ile

%96 arasında değişmektedir (Tablo 11b). Öğrenci yanıtlarının “katılıyorum” seçeneğindeki yığılma nedeniyle ki-kare testi uygulanmamıştır.

Tablo 11c: Yoğun Teknoloji Kullanımı

Üniversiteler	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	58	78	11	15	5	7	74	100
Atatürk	82	86	9	9	5	5	96	100
Hacettepe	20	80	5	20	-	-	25	100
İstanbul	44	71	6	10	12	19	62	100
Marmara	42	74	8	14	7	12	57	100
Toplam	246	78	39	13	29	9	314	100

(1)Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

Bilgi yöneticiliğinin yoğun teknoloji kullanımını gerektirdiği konusunda %78'i bulan bir görüş birlikteliği gözlenmekle birlikte, üniversiteler arasında küçük ölçekte de olsa farklılıklar görülmektedir. Örneğin bu görüşe katılanların oranı Atatürk'te %86'yı bulurken, bu oran İstanbul'da %71'e düşmektedir. Hacettepe'de bu görüşe katılmayan hiç yokken, katılmayanların oranı İstanbul'da %19'dur. Bu konuda kararsız olanlar en yüksek düzeyde (%20) Hacettepe'de görülmektedir (Tablo 11c). Öğrenci yanıtlarının “katılıyorum” seçeneğindeki yığılma ve boş gözelerin olması nedeniyle ki-kare testi uygulanmamıştır.

Tablo 11d: Meraklı ve Farklı Görüşlere Açık Olmalıdır

Üniversiteler	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	67	91	1	1	6	8	74	100
Atatürk	91	94	5	5	1	1	97	100
Hacettepe	26	100	-	-	-	-	26	100
İstanbul	53	84	8	13	2	3	63	100
Marmara	56	100	-	-	-	-	56	100
Toplam	293	93	14	4	9	3	316	100

(1) Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

Bilgi ve belge yöneticisi “meraklı ve farklı görüşlere açık olmalıdır” önermesi farklı üniversitelerdeki öğrenciler arasında yüksek oranda bir görüş birliği olduğunu göstermektedir. Hacettepe’de ve Marmara’da öğrencilerin bu görüşe katılma oranı %100 iken, İstanbul için bu oran %84’tür (Tablo 11d). Öğrenci yanıtlarının “katılıyorum” seçeneğindeki yığılma ve boş gözelerin varlığı nedeniyle ki-kare testi uygulanmamıştır.

Tablo 11e: Bilgi Yöneticiliği Kadınlar İçin Daha Uygun Meslektir

Üniversiteler	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	31	42	18	24	25	34	74	100
Atatürk	49	51	16	16	32	33	97	100
Hacettepe	6	23	2	8	18	69	26	100
İstanbul	26	42	14	22	22	36	62	100
Marmara	13	24	22	38	22	38	57	100
Toplam	125	40	72	22	119	38	316	100

(p=0,001) (1) Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

“Bilgi ve belge yöneticiliği kadınlara için daha uygun meslektir” önermesine öğrencilerin toplamda %40’ı katılıyorum, %38’i katılmıyorum ve %22’si de kararsızım yanıtını vermişlerdir. Son sınıf öğrencilerinin 2:1 oranında kadınlardan oluştuğu düşünüldüğünde, kadınların önemli bir çoğunluğunun bu görüşte olmadığı söylenebilir. Ancak bu konuda bölümler arasında anlamlı düzeyde farklılıklar göze çarpmaktadır (Tablo 11e).

Bilgi yöneticiliğinin kadınlara için daha uygun olduğunu düşünenlerin oranı en yüksek %51 (Atatürk) ile en düşük %23 (Hacettepe) arasında değişmektedir. Bu görüşe katılmayanların oranı da yine bu iki üniversite arasında %33 ile %69 arasında; kararsızların oranı da %8 ile %38 arasında farklılaşmaktadır.

Yapılan ki-kare testinde öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversite ile “bilgi ve belge yöneticiliği kadınlara için daha uygun meslektir” önermesine verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak %99 güven düzeyinde bir ilişki bulunduğu anlaşılmaktadır.

Son sınıf öğrencilerinin bilgi ve belge yöneticiliğinin kadınlar için daha uygun bir meslek olduğu düşüncesi, öğrenim görülen üniversiteye göre değişmektedir.

Tablo 11f: Kitap Okumayı Sevenler İçin Uygun Meslektir

Üniversiteler	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	45	61	16	22	13	17	74	100
Atatürk	55	57	18	18	24	25	97	100
Hacettepe	14	54	5	20	7	26	26	100
İstanbul	53	84	4	6	6	10	63	100
Marmara	42	74	8	14	7	12	57	100
Toplam	209	66	51	16	57	18	317	100

(p=0,016) (1) Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

Bilgi ve belge yöneticiliği kitap okumayı sevenler için uygun bir meslektir önermesine öğrencilerin %66'sı katılıyorum, %18'i katılmıyorum ve %16'sı kararsızım yanıtı vermişlerdir. Katılıyorum yanıtı verenlerin oranı en yüksek %84 (İstanbul) ile en düşük %54 (Hacettepe) arasında değişmektedir (Tablo 11f). Yapılan ki-kare testi öğrencilerin okudukları üniversite ile bu önermeye verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmadığını göstermiştir.

4. 3. 2. MESLEK OLARAK BBY’NİN TOPLUMSAL KONUMU VE ÖNEMİ

Bu bölümde BBY’ nin meslek olarak toplumsal konumunu ve önemini yansıtan beş önermeye yer verilmiştir. Bu önermeler şunlardır:

- ✓ “BBY’ nin Ne Olduğu Herkes Tarafından Bilinmektedir”
- ✓ “Rutin İşlerden Oluşan Sıkıcı Bir Meslektir”
- ✓ “Toplumun Biçimlenmesine Katkı Sağlar”
- ✓ “Düşünce Özgürlüğünün Yerleşmesi/ Gelişmesi İçin Gerekli Bir Meslektir”
- ✓ “Toplumda Saygı Duyulan Bir Meslektir”

Öğrencilerin bu önermelere verdikleri yanıtlar toplu olarak Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12: Meslek Olarak BBY’ nin Konumu ve Önemi

ÖNERMELER	Öğrencilerin Görüşleri							
	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Herkesin bildiği/tanıdığı bir meslektir	30	10	24	7	258	83	312	100
Rutin işlerden oluşan bir meslektir	76	24	76	24	165	52	317	100
Toplumsal biçimlenmeye katkı sağlar	249	80	43	14	19	6	311	100
Düşünce özgürlüğünün gelişmesine yardımcı olur	217	69	65	21	32	10	314	100
Toplumda saygı duyulan bir meslektir	42	13	105	33	169	54	316	100

(1) Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

Meslek olarak BBY’ nin konumu ve önemine yönelik önermelere öğrencilerin verdikleri yanıtlar arasında genelde bir bütünlük ve beraberlik söz konusudur. Öğrencilerin büyük çoğunluğu (%83) BBY’ nin herkesin bildiği ve tanıdığı bir meslek olduğu görüşüne “katılmadığını” ifade ederken, bu mesleğin özellikle toplumsal biçimlenmeye katkı sağladığı (%80) ve düşünce özgürlüğünün yerleşmesinde ve gelişmesinde gerekli olduğu (%69) görüşlerine “katıldıklarını” beyan etmişlerdir. Buna karşın BBY’ nin toplumda saygı duyulan bir meslek olduğu ve rutin işlerden oluştuğu önermelerine katılanların oranı ise sırasıyla %13 ve %24 olarak hesaplanmıştır. Öğrencilerinin özellikle bu iki konuda tereddütlerinin ve hatta endişelerinin olduğu anlaşılmaktadır. Farklı üniversitelerdeki öğrencilerin bu grup önermelere ilişkin görüşleri Tablo 12a, 12b, 12c, 12d, 12e’de yansıtılmıştır.

Tablo 12 a: Herkesin Bildiği/Tanıdığı Meslektir

Üniversiteler	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	6	8	6	8	60	84	72	100
Atatürk	11	11	1	1	84	88	96	100
Hacettepe	3	12	5	19	18	69	26	100
İstanbul	8	13	6	10	47	77	61	100
Marmara	2	4	6	10	49	86	57	100
Toplam	30	10	24	7	258	83	312	100

(1) Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

“BBY” nin ne olduğu herkes tarafından bilinmektedir” önermesine katılmayan öğrencilerin oranı %69 (Hacettepe) ile % 88 (Atatürk) arasında değişmektedir. Bu görüşe katılanların oranı %10, kararsızların oranı da %7dir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun (%83) bu konudaki görüşü, BBY’ nin meslek olarak herkes tarafından bilinmediği ve tanınmadığı yönündedir. Öğrenci yanıtlarının “katılmıyorum” seçeneğinde yığılması nedeniyle ki-kare testi uygulanmamıştır (Tablo 12a).

Tablo 12 b: Rutin İşlerden Oluşan Sıkıcı Bir Meslektir

Üniversiteler	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	24	32	19	26	31	42	74	100
Atatürk	28	30	18	18	51	52	97	100
Hacettepe	2	8	7	27	17	65	26	100
İstanbul	16	25	18	29	29	46	63	100
Marmara	6	10	14	25	37	65	57	100
Toplam	76	24	76	24	165	52	317	100

(p=0,034)(1) Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

Bu soruyu öğrencilerin tamamı yanıtlamıştır. “BBY rutin işlerden oluşan sıkıcı bir meslektir” önermesine öğrenciler genelde %24 oranında katıldıklarını, %24 oranında kararsız olduklarını ve %52 oranında katılmadıklarını açıklamışlardır. Bu görüşe katılmayanlar arasında en yüksek oran %65 olarak Hacettepe’de ve Marmara’da, en düşük oran da %42 olarak Ankara’da gerçekleşmiştir. Kararsızlarla birlikte bu görüşe katılanların oranının %48’i bulması, öğrencilerin bu konuda tereddütlerinin olduğunu göstermektedir (Tablo, 12b). Yapılan ki-kare testinde öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversitelerle bu soruya verilen yanıtlar arasında istatistiksel anlamda ilişki tespit edilmemiştir. Öğrencilerin BBY’ nin rutin ve sıkıcı olduğu önermesine verdikleri yanıtlar üniversitelere göre değişiklik göstermemektedir.

Tablo 12 c: Toplumsal Biçimlenmeye Katkı Sağlar

Üniversiteler	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	59	80	10	14	4	6	73	100
Atatürk	70	74	17	18	8	8	95	100
Hacettepe	23	92	2	8	-	-	25	100
İstanbul	46	75	10	16	5	9	61	100
Marmara	51	90	4	7	2	3	57	100
Toplam	249	80	43	14	19	6	311	100

(1) Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

Bu soruya 311 öğrenci cevap vermiştir. “BBY toplumsal biçimlenmeye katkı sağlar” önermesine öğrenciler %80 oranda katılmışlardır. Önermeye katılanların oranı %74 (Atatürk) ile %92 (Hacettepe) arasında değişmektedir. Önermeye katılıyorum yanıtındaki yığılma ve boş gözelerin olması nedeniyle ki-kare testi uygulanamamıştır. Öğrencilerin “ bilgi ve belge yönetiminin toplumsal biçimlenmeye katkı sağlar” önermesine verdikleri yanıtlar üniversitelere göre farklılık göstermemektedir (Tablo 12c).

Tablo 12 d: Düşünce Özgürlüğünün Gelişmesine Yardımcı Olur

Üniversiteler	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	52	71	11	15	10	14	73	100
Atatürk	63	65	27	28	7	7	97	100
Hacettepe	21	81	5	19	-	-	26	100
İstanbul	42	69	8	13	11	18	61	100
Marmara	39	68	14	25	4	7	57	100
Toplam	217	69	65	21	32	10	314	100

(1)Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

“BBY düşünce özgürlüğünün gelişmesine yardımcı olur” önermesine öğrencilerin toplamda %69’un katıldığı, %10’unun katılmadığı, %21’ininde kararsız kaldıkları

hesaplanmıştır. Bu görüşe katılanların oranı %65 (Atatürk) ile %81 (Hacettepe) arasında değişmektedir. Katılıyorum yanıtındaki yığılma ve boş gözelerin olması nedeniyle ki-kare testi uygulanamamıştır (Tablo 12d).

Tablo 12 e: Toplumda Saygı Duyulan Bir Meslektir

Üniversiteler	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	10	13	22	30	42	57	74	100
Atatürk	17	18	26	27	53	55	96	100
Hacettepe	3	12	10	38	13	50	26	100
İstanbul	7	11	22	35	34	54	63	100
Marmara	5	9	25	44	27	47	57	100
Toplam	42	13	105	33	169	54	316	100

(p=0,584) (1) Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

“BBY toplumda saygı duyulan bir meslektir” önermesine öğrencilerin %54’ü katılmıyorum,%33’ü kararsızım ve %13’ü katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Bir başka deyişle öğrencilerin çok küçük bir oranı BBY’ nin toplumda saygın bir meslek olduğu görüşündedirler. Bu görüşe katılanların, kararsızların ve katılmayanların oranları tüm üniversitelerde birbirine oldukça yakındır. Yapılan ki-kare testinde öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversiteler ile bu önermeye verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel anlamda bir ilişki tespit edilmemiştir (Tablo 12e).

4. 3. 3. BBY’NİN MESLEK OLARAK SAĞLADIĞI FIRSATLAR

Bu bölümde BBY’nin meslek olarak sağladığı fırsatlara yönelik üç önermeye yer verilmiştir. Bu önermeler şunlardır:

- ✓ “BBY’nin Geleceğin Mesleği Olduğunu Düşünüyorum”
- ✓ “Çok Farklı Sektörlerde Çalışma Fırsatı Sağlar”
- ✓ “BBY Alanında Kendi İşini Kurmak Zordur”

Öğrencilerin bu önermelerle ilişkin toplu görüşleri Tablo 13’de yer almaktadır.

Tablo 13: Mesleğin Sağladığı Fırsatlar

ÖNERMELER	Öğrencilerin Görüşleri							
	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Geleceğin mesleğidir.	160	50	97	31	60	19	317	100
Farklı sektörlerde çalışma fırsatı sağlar	204	64	62	20	50	16	316	100
Bu alanda kendi işini kurmak zordur	143	45	92	29	80	26	315	100

(1) Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

Öğrencilerin bu üç önermeye katılımı %45 ile %64 arasında değişmektedir. Ancak, bunlar arasında “farklı sektörlerde çalışma fırsatı sağlar” önermesine “katılıyorum” diyenlerin oranının en yüksek olduğu görülmektedir. Öğrenciler BBY’nin sağladığı bu fırsatı hem BBY’nin “geleceğin mesleği” olduğu hem de “kendi işini kurma” fırsatı sağlamasından daha güçlü olduğunu düşünmektedirler. Öğrencilerin %50’si BBY’nin geleceğin mesleği olduğunu, %45’i de bu alanda kendi işini kurmanın zor olduğunu belirtmişlerdir.

Bu bulgular BBY’nin meslek olarak sağladığı fırsatlar konusunda öğrenciler arasında genelde bir belirsizliğin var olduğuna işaret etmektedir. Bu bağlamda farklı üniversitelerdeki öğrenci görüşleri arasındaki benzerliklere ya da farklılıklara Tablo 13a, 13b ve 13c de yer verilmiştir.

Tablo 13a: BBY Geleceğin Mesleğidir

Üniversiteler	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	32	43	26	35	16	22	74	100
Atatürk	51	52	26	27	20	21	97	100
Hacettepe	18	69	6	23	2	8	26	100
İstanbul	27	44	18	28	18	28	63	100
Marmara	32	56	21	37	4	7	57	100
Toplam	160	50	97	31	60	19	317	100

(p=0,058) (1) Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

BBY' nin geleceğin mesleği olduğu önermesine öğrencilerin %50'si katıldıklarını ifade etmiştir. Bu oran %43 (Ankara) ile %69 (Hacettepe) arasında değişmektedir. Mesleği geleceğin mesleği olarak görmeyenler arasında en yüksek oran ise (%28) İstanbul Üniversitesi öğrencilerine aittir. Yapılan ki-kare testinde öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversite ile bu önermeye verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin BBY'nin geleceğin mesleğidir önermesine verdikleri yanıtlar öğrenim gördükleri üniversitelere göre farklılık göstermemektedir.

Tablo 13 b. Farklı Sektörlerde Çalışma Olanağı Sağlar

Üniversiteler	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	47	64	18	24	9	12	74	100
Atatürk	54	56	18	18	25	26	97	100
Hacettepe	17	65	8	31	1	4	26	100
İstanbul	38	60	12	19	13	21	63	100
Marmara	48	86	6	11	2	3	56	100
Toplam	204	64	62	20	50	16	316	100

(p=0,002) (1) Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

BBY' nin “farklı sektörlerde çalışma olanağı sağlar” önermesine öğrencilerin %64 oranında katıldıkları görülmektedir. Bu oran Marmara’da %86’yı bulmakta ve bunu %65 ile Hacettepe ve %64 ile de Ankara izlemektedir. Bu üç üniversitede bu önermeye katılamayanların oranları sırasıyla %3, %4 ve %12 olarak hesaplanmıştır. Bu görüşe katılmayanların oranı Atatürk’te %26, İstanbul’da %21 düzeyindedir. Yapılan ki-kare testinde öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversite ile bu önermeye verdikleri yanıtlar arasında %99 güven düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunduğu saptanmıştır. Öğrencilerin BBY farklı sektörlerde çalışma olanağı sağlar önermesine verdikleri yanıtlar üniversitelere göre farklılık göstermektedir.

Tablo 13 c: BBY Alanında Kendi İşini Kurmak Zordur

Üniversiteler	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	39	52	16	22	19	26	74	100
Atatürk	48	49	25	26	24	25	97	100
Hacettepe	12	46	8	31	6	23	26	100
İstanbul	23	38	21	34	17	28	61	100
Marmara	21	37	22	38	14	25	57	100
Toplam	143	45	92	29	80	26	315	100

(p=0,539) (1) Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

Bu soruyu 315 öğrenci yanıtlamıştır. "BBY alanında kendi işini kurmak zordur" önermesine öğrencilerin %45'i katılıyorum,%26'sı katılmıyorum ve %29'u kararsızım yanıtını vermiştir. Öğrencilerin verdikleri yanıtlar üniversiteler arasında ciddi düzeyde bir farklılığın olmadığına işaret etmektedir. Yapılan ki-kare testinde öğrencilerin okudukları üniversite ile verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel anlamda bir ilişki tespit edilmemiştir. Öğrencilerin bilgi ve belge yönetimi alanında kendi işini kurmak zordur önermesine verdikleri yanıtlar üniversitelere göre farklılık göstermemektedir.

4. 3. 4. MESLEK OLARAK BBY HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ

- Öğrencilerin bilgi ve belge yöneticisinin bir profesyonel olarak "sorumluluk sahibi olma", "insanlarla iletişim kurabilme", "güncel teknolojiyi kullanabilme", "meraklı ve farklı görüşlere açık olma" ve "okumayı sevmeli" niteliklerini taşıması gerektiği konularında görüş birliği içinde oldukları görülmektedir. Bölümler arasında anlamlı düzeyde görüş farklılığı, "bilgi yöneticiliğinin kadınlar için daha uygun bir meslek olduğu" önermesine verilen yanıtlardan kaynaklanmaktadır. Hacettepe'de bu görüşe katılmayanların oranı %69 iken, diğerlerinde bu oran %33 ile %38 arasında değişmektedir.

Öğrencilerin bilgi ve belge yönetiminin meslek olarak toplumsal konumu ve önemi ile ilgili olarak,

- ✓ BBY’ nin düşünce özgürlüğünün gelişimine yardımcı olduğu ve toplumsal biçimlenmeye katkı sağladığı konularında olumlu düşünmekle birlikte, bu alanın herkes tarafından tanınıp bilinmediğini ve toplumsal açıdan saygı duyulan bir meslek konumuna henüz gelemediği düşüncesini taşıdıkları,
 - ✓ BBY’ nin rutin işlerden oluşan bir meslek olup olmadığı konusunda tereddütler yaşadıkları anlaşılmaktadır.
- BBY’ nin meslek olarak sağladığı fırsatlar konusunda öğrenci görüşlerinde genelde bir belirsizliğin varlığından söz edilebilir. Bu belirsizlik BBY’ nin “geleceğin mesleği olduğu” ve “bu alanda kendi işini kurmak zordur” önermelerinde daha belirgin bir şekilde genelde ön plana çıkarken, BBY “farklı sektörlerde çalışma fırsatı sağlar” önermesine verilen yanıtlar üniversitelere göre farklılık göstermektedir. Bu görüşe katılanların oranı %86 (Marmara) ile %56 (Atatürk) arasında değişmektedir.

4.4. EĞİTİMİN NİTELİĞİ

Öğrencilerin almakta oldukları eğitim konusunda ne düşündükleri konusunda bulgular iki başlık altında ele alınmış ve değerlendirilmiştir;

- “Eğitimin düzeyi”
- “Eğitimin içeriği”.

4.4.1. EĞİTİMİN DÜZEYİ

Son sınıf öğrencilerinin aldıkları eğitimin düzeyi konusunda görüşlerini saptamak amacıyla üç önermeye yer verilmiştir. Bunlar,

- ✓ “Yükseköğretim Gerektiren Bir Meslek Değildir.”
- ✓ “Yükseköğrenim Gören Herkesin Yapabileceği Bir Meslektir”
- ✓ “Meslekte Başarılı Olmak İçin Lisansüstü Eğitim Gerekir”

Öğrencilerin bu önermeler hakkındaki görüşleri toplu olarak Tablo14’de verilmiştir.

Tablo 14: Mesleki Eğitimin Düzeyi Hakkındaki Görüşler

Önermeler	Öğrencilerin görüşleri							
	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Yükseköğretim Gerektiren Bir Meslek Değildir.	71	23	42	13	203	64	316	100
Yükseköğrenimli Herkesin Yapabileceği Bir Meslektir.	112	36	44	14	154	50	310	100
Meslekte Başarılı Olmak İçin Lisansüstü Eğitim Gereklidir	130	41	86	27	100	32	316	100

(1) Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

“Yükseköğretim gerektiren bir meslek değildir” önermesine öğrencilerin %64’ünün katılmadığı, %23’ünün katıldığı, % 13’ünün de bu konuda kararsız oldukları görülmektedir. Öğrencilerin her ne kadar önemli bir çoğunluğu bu görüşe katılmamışsa da, lisans öğrenimlerini tamamlama aşamasındaki meslek adaylarının kararsızlarla birlikte %36 oranında, bir profesyonel olarak yürütecekleri etkinliklerin yükseköğretimi gerektirmediği görüşünde olması oldukça düşündürücüdür.

Bilgi yöneticilerinin yaklaşık yüz elli yıldan beri üniversite ortamında yetiştirildiği gerçeği göz önünde tutulduğunda, son sınıf öğrencilerinin mesleklerinin toplumsal açıdan önemi konusunda yeterli düzeyde entelektüel birikime sahip olmadıkları anlaşılmaktadır. Öğrencilerin ikinci önermeye verdikleri yanıt bu durumu kanıtlar niteliktedir. Kararsızlarla birlikte öğrencilerin %50’si bilgi yöneticiliğinin “yükseköğrenim gören herkesin yapabileceği bir meslektir” önermesine katıldıklarını açıklamışlardır. Mesleki öğrenimlerini tamamlama konumundaki son sınıf öğrencilerinin bu görüşü, mesleklerinin toplumsal açıdan ne ifade ettiği konusunda henüz yeterince olgunlaşamadıklarını yansıtmaktadır.

“Meslekte başarı için lisansüstü eğitim gereklidir” önermesine öğrencilerin %41’i katılmış, %27’si bu konuda kararsız olduklarını, %32’si de katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu bulgular öğrencilerin genelde mesleki başarı için lisansüstü eğitimin yararlı olduğunu konusunda net bir görüşe sahip olmadıklarını ancak, öğrenimleri

sırasında edindikleri mesleki bilgi ve becerilerin mezuniyet sonrasında yeterliliği konusunda endişelerinin bulunduğu işaret etmektedir.

Öğrencilerin mesleki eğitimlerinin düzeyi konusundaki görüşlerinin bölümler arasında hangi boyutlarda benzerlikler ya da farklılıklar gösterdiği Tablo 14a,14b ve14c verilmiştir.

Tablo 14 a: Yükseköğretim Gerektiren Bir Meslek Değildir.

Üniversiteler	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	24	32	13	18	37	50	74	100
Atatürk	19	20	10	10	68	70	97	100
Hacettepe	2	8	4	15	20	77	26	100
İstanbul	14	22	6	10	42	68	62	100
Marmara	12	21	9	16	36	63	57	100
Toplam	71	23	42	13	203	64	316	100

(p=0,112) (1) Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

Bu soruyu 316 öğrenci yanıtlamıştır. Öğrencilerin önemli bir çoğunluğu (%64) bilgi ve belge yönetiminin yükseköğrenim gerektiren bir meslek olduğunu belirtmişse de, %32 (Ankara) ile % 8 (Hacettepe) arasında değişen oranlarda öğrencilerin bu görüşü paylaşmadıkları görülmektedir (Tablo, 14a). Bu konuda kararsız olan öğrencilerin oranları da %18 (Ankara) ile %10 (Atatürk ve İstanbul) arasında değişmektedir.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu (%64), BİY alanında yükseköğrenimin gerekli gördüğünü belirtmekle birlikte, bu oran bölümler düzeyinde %50 (Ankara) ile %77 (Hacettepe) arasında farklılaşmaktadır. Yapılan ki-kare testinde öğrencilerin okudukları üniversite ile “Bilgi ve Belge Yönetiminde yükseköğrenim gereksizdir” önermesi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Öğrencilerin bilgi ve belge yönetimi eğitiminde yükseköğrenim gereksizdir düşünceleri üniversitelere göre farklılık göstermemektedir.

Tablo 14 b: Yükseköğrenim Gören Herkes Bilgi Yöneticisi Olabilir

Üniversiteler	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	28	38	20	28	25	34	73	100
Atatürk	30	32	7	7	57	61	94	100
Hacettepe	5	19	3	12	18	69	26	100
İstanbul	29	48	5	8	27	44	61	100
Marmara	20	36	9	16	27	48	56	100
Toplam	112	36	44	14	154	50	310	100

(p=0,001) (1) Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

Bu soruya 310 öğrenci cevap vermiştir. “Yükseköğrenim gören herkes bilgi yöneticisi olabilir” konusunda öğrenci görüşleri arasında anlamlı farklılıklar söz konusudur. Bu görüşe katılmayanların oranı %34 (Ankara) ile %69 (Hacettepe) arasında değişmektedir. Yükseköğrenim gören herkesin bilgi yöneticisi olabileceği görüşünde olanların oranı kararsızlarla birlikte Ankara’da %66’yı, İstanbul’da %56’yı, Marmara’da %52’yi, Atatürk’te %39’u, Hacettepe’de de %31’i bulmaktadır. Yapılan ki-kare testinde öğrencilerin okudukları bölümler ile “yüksek öğrenim gören herkes bilgi yöneticiliği yapabilir” önermesi arasında istatistiksel açıdan %99 güvenle anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Son sınıf öğrencilerinin yükseköğrenim gören herkesin bilgi ve belge yöneticiliği yapabileceği konusundaki düşünceleri öğrencisi oldukları üniversitelere göre değişmektedir.

Tablo 14 c: Meslekte Başarı İçin Lisansüstü Eğitim Gereklidir

Üniversiteler	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	31	42	21	28	22	30	74	100
Atatürk	43	44	22	23	32	33	97	100
Hacettepe	4	15	12	46	10	39	26	100
İstanbul	25	40	17	28	20	32	62	100
Marmara	27	47	14	25	16	28	57	100
Toplam	130	41	86	27	100	32	316	100

(p=0,267) (1) Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

Bu önermeye 316 öğrenci görüş bildirmiştir. Hacettepe Üniversitesi dışındaki öğrencilerin görüşleri arasında büyük ölçüde benzerlikler bulunmaktadır. “Meslekte başarı için lisansüstü eğitim gereklidir” görüşüne katılanların oranı Hacettepe dışındaki üniversitelerde %40-%47 arasında, kararsızların oranı %23-%28 arasında, katılmayanların oranı da %28-%33 arasında değişmektedir. Hacettepe’de bu oranlar sırasıyla %15 (katılanlar), %46 (kararsızlar) ve %39 (katılmayanlar) olarak gerçekleşmiştir.

Uygulanan ki-kare testinde öğrencilerin okudukları üniversite ile “ meslek başarısı için lisansüstü eğitim gereklidir” önermesi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Meslekte başarılı olmak için lisansüstü eğitim gereklidir önermesine verdikleri yanıtlar öğrencilerin okudukları üniversitelere göre farklılık göstermemektedir.

4. 4. 2. EĞİTİMİN İÇERİĞİ

Son sınıf öğrencilerinin aldıkları eğitimin içeriği konusundaki görüşlerini öğrenmek amacıyla üç önermeye yer verilmiştir. Bunlar,

- ✓ “Ders İçerikleri Alanla İlgili Güncel Gelişmeleri İçeriyor”
- ✓ “Eğitimim Sırasında Aldığım Kuramsal Bilgileri Yeterli Buluyorum”
- ✓ “Eğitimim Sırasında Yaptırılan Uygulamalı Çalışmalar Yeterlidir”

Öğrencilerin bu önermeler hakkındaki görüşleri Tablo 15’de verilmiştir.

Tablo 15: Öğrencilerin Eğitimin İçeriği Hakkındaki Görüşleri

Önermeler	Öğrencilerin Görüşleri							
	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Derslerin İçerikleri Günceldir	179	56	75	24	62	20	316	100
Kuramsal Bilgiler Yeterlidir	118	38	83	26	113	36	314	100
Uygulamalar Yeterlidir	86	27	74	24	154	49	314	100

(1) Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

Öğrencilerin %56'sının lisans programlarındaki derslerin içeriklerinin güncel olduğu konusunda hemfikir olduğu, %24'ü kararsız olduğu, %20'sinin ise bu görüşe katılmadığı anlaşılmaktadır (Tablo: 15a). Kuramsal bilgilerin yeterli olduğu görüşüne %38'i katılırken, %36'sı bu görüşe katılmadıklarını, %26'sı da bu konuda kararsız olduklarını açıklamışlardır. Uygulamaların yeterliliği konusunda öğrencilerin %27'si olumlu görüş bildirirken, kararsız olanların oranı %24, uygulamaları yeterli bulmayanların oranı ise %49'dur.

Bu bulgular ışığında öğrencilerin aldıkları eğitimin hem kuramsal hem de uygulama düzeyinde beklentilerini karşılamadığı, buna karşın ders içeriklerinin güncelliğini bir dereceye kadar yeterli gördüklerini ifade etmek mümkündür. Bu konuda bölümler arasında farklılıkların olup olmadığı Tablo 15a,15b,15c'de verilmeye çalışılmıştır.

Tablo 15a: Ders İçerikleri Günceldir

Üniversiteler	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	29	39	23	31	22	30	74	100
Atatürk	64	66	19	20	14	14	97	100
Hacettepe	20	77	4	15	2	8	26	100
İstanbul	26	42	16	26	20	32	62	100
Marmara	40	70	13	23	4	7	57	100
Toplam	179	56	75	24	62	20	316	100

(p=0,000) (1) Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

Öğrencilerin %56'si aldıkları derslerin içerik açısından güncel bilgiler içerdiğini düşünüyor olmakla birlikte bu oran bölümler arasında farklılıklar göstermektedir. Örneğin ders içeriklerini güncel bulanların oranı Ankara'da %39 iken, bu oran Hacettepe'de %77'e çıkmaktadır. Yine ders içeriklerini güncel bulmayanların oranı %7 (Marmara) ile %32 (İstanbul) arasında değişmektedir (Tablo 14a). Uygulanan ki-kare testine göre “ders içerikleri günceldir” önermesiyle öğrencilerin okudukları üniversiteler

arasında %99 güven düzeyinde istatistiksel anlamda bir ilişki tespit edilmiştir. Öğrencilerin ders içeriklerini güncel önermesine verdikleri yanıtlar okudukları üniversitelere göre farklılık göstermektedir.

Tablo 15b: Kuramsal Bilgiler Yeterlidir

Üniversiteler	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	30	40	17	23	27	36	74	100
Atatürk	50	53	20	21	25	26	95	100
Hacettepe	11	42	10	38	5	19	26	100
İstanbul	12	19	19	31	31	50	62	100
Marmara	15	26	17	30	25	44	57	100
Toplam	118	38	83	26	113	36	314	100

(p=0,001) (1) Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

Ankara, Atatürk ve Hacettepe üniversitelerindeki öğrenciler aldıkları kuramsal bilgilerin (%40 - %53 oranlarda) yeterli olduğunu düşünürken, İstanbul ve Marmara üniversitelerindeki öğrencilerin durumunda bu oranlar sırasıyla %19'a ve %26'ya düşmektedir. Kuramsal bilgilerin yeterli olmadığını düşünenler arasında en düşük oran (%19) Hacettepe'de en yüksek oran da (%50) İstanbul'da görülmüştür. Bu konuda kararsızların büyük çoğunluğu, %38'le Hacettepe öğrencileridir (Tablo14b). Yapılan ki-kare testinde öğrencilerin okudukları üniversite ile eğitimleri süresince aldıkları “kuramsal bilgiler yeterlidir” önermesi arasında %99 güvenle istatistiksel anlamda ilişki olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin eğitimleri sırasında aldıkları “kuramsal bilgiler yeterlidir” önermesine verdikleri yanıtlar, okudukları üniversitelere göre farklılık göstermektedir.

Tablo 15c. Uygulamalar Yeterlidir

Üniversiteler	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	20	27	12	16	42	57	74	100
Atatürk	35	36	19	20	43	44	97	100
Hacettepe	10	38	8	31	8	31	26	100
İstanbul	12	20	13	22	35	58	60	100
Marmara	9	16	22	38	26	46	57	100
Toplam	86	27	74	24	154	49	314	100

(p=0,007) (1) Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

Bu soruya 314 öğrenci yanıt vermiştir. Yapıtılan uygulamaların yeterli olduğunu belirtenlerin oranı %16 (Marmara) ile %38 (Hacettepe) arasında, yeterli bulmayanların oranı ise %31(Hacettepe) ile %58(İstanbul) arasında değişmektedir (Tablo, 15c). Yapılan ki-kare testi sonucunda öğrencilerin okudukları üniversite ile “eğitim sırasında yaptırılan uygulamalar yeterlidir” önermesi arasında istatistiksel olarak %99 güven düzeyinde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Eğitim döneminde öğrencilere yaptırılan uygulamaların yeterli olduğu önermesine verilen yanıtlar öğrencinin devam ettiği üniversiteye göre farklılık göstermektedir.

4. 4. 3. MESLEK EĞİTİMİ KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİNİN GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ

- Öğrencilerin ilgili oldukları bölümlerde almakta oldukları mesleki eğitim konusunda yaptıkları bildirimlerin genel bir değerlendirilmesi yapıldığında; eğitimin düzeyi bağlamında,
 - ✓ Öğrencilerin çoğunluğu bilgi yöneticiliğinin yükseköğretim gerektiren bir meslek olduğu görüşünü paylaşmakla birlikte, kararsızlarla birlikte bu görüşe katılmayanların oranının %36 olması, bu bağlamda bir sorunun varlığını işaret etmektedir. Bu sorun, öğrencilerin %50’sinin “yükseköğrenim gören herkes bilgi yöneticisi olabilir” görüşüne katılmasıyla daha da

belirginleşmekte ve somutlaşmaktadır. Ancak bu konuda bölümler arasında anlamlı düzeyde farklılıklar bulunmaktadır. Bu görüşe katılanların oranı İstanbul’da %48, Ankara’da %38, Marmara’da %36, Atatürk’te %32 ve Hacettepe’de %19 dur.

- ✓ Öğrencilerin lisans eğitimi sırasında edindikleri mesleki bilgi ve becerilerin lisansüstü eğitimle desteklenmesi konusunda genelde net bir görüşe sahip olmadıkları görülmektedir.
- Mesleki eğitimin içeriğiyle ilgili olarak, öğrencilerin “ders içeriklerinin güncelliği”, “kuramsal bilgilerin yeterliliği” ve “uygulamaların yeterliliği” konularındaki görüşleri, bölümler arasında büyük ölçüde farklılık göstermektedir.
 - ✓ Hacettepe, Marmara ve Atatürk üniversitesi öğrencileri ders içeriklerini sırasıyla %77, %70 ve %66 oranlarında güncel bulduklarını belirtirken. Bu oran İstanbul’da %42’ye, Ankara’da %39’a düşmektedir.
 - ✓ Atatürk, Hacettepe ve Ankara üniversitesi öğrencileri sırasıyla (%53), (%42) ve (%40) oranlarında kuramsal bilgileri yeterli bulurken, bu oranlar Marmara’da %26, İstanbul’da %19’dur.
 - ✓ Öğrenciler mesleki eğitimleri süresince yapılan uygulamaları çalışmaların her ne kadar yeterli olmadığını ifade ediyorlarsa da, bölümler arasında anlamlı ölçekte farklılıklar olduğu görülmektedir. Uygulamaları yeterli bulanların oranı %38 (Hacettepe) ile %16 (Marmara) arasında, yeterli bulmayanların oranı da %58 (İstanbul) ile %31(Hacettepe) arasında değişmektedir.

4.5. MESLEK MEMNUNİYETİ

Öğrencilerin meslek seçiminden duydukları memnuniyet ile ilgili düşüncelerinin yer aldığı bu bölümde on iki önerme yer almaktadır. Bu önermelere ilişkin bulgular üç ana başlık altında gruplandırılmış ve değerlendirilmiştir:

- “Mesleki Tatmin”
- “Mesleki Ortam”
- “Meslek Sevgisi ve Gerçekleştirme İsteği”

4. 5. 1. MESLEKİ TATMİN

Bu başlık altında dört önerme bulunmaktadır. Bunlar,

- ✓ “Entelektüel Yönden Beni Tatmin Edecektir”
- ✓ “Maddi Yönden Beni Tatmin Edecektir”
- ✓ “Bu Alanın Geleceğimi Güvence Altına Alacağını Düşünüyorum”
- ✓ “BBY Bölümünde Öğrenci Olduğumu Söylemekten Çekiniyorum”

Öğrencilerin bu önermelere ilişkin toplu görüşlerine Tablo 16’da yer verilmiştir.

Tablo 16: Mesleki Tatmin Hakkında Görüşler

Önermeler	Öğrencilerin Görüşleri							
	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Entelektüel Yönden Tatmin Etmek	168	55	87	29	50	16	305	100
Maddi Yönden Tatmin Etmek	118	39	99	33	85	28	302	100
Geleceği Güvence Altına Almak	88	29	119	39	95	32	302	100
BBY Öğrencisi Olmayı Söylemekten Çekinmek	59	19	37	12	209	69	305	100

(1) Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

Öğrencilerin mesleki tatmin boyutunda görüşleri sorgulandığında, BBY’ nin kendilerini entelektüel açıdan tatmin edeceğini düşünenlerin oranı %55, kararsızların oranı %29 ve bu görüşe katılmayanların oranı ise %16 dır. Kararsızlarla birlikte öğrencilerin yaklaşık yarısı (%45), BBY’ nin entelektüel içeriğinden memnun olmadıklarını belirtmişlerdir.

Mesleki tatmin olayının “maddi yönü” ile “geleceği güvence altına alma” boyutları konularında öğrenci görüşlerinin “entelektüel içeriği” konusundan çok daha olumsuz

olduğu görülmektedir. “Maddi Yönden Beni Tatmin Edecektir” önermesine katılmayanların oranı kararsızlarla birlikte %61’i, “Bu Alanın Geleceğimi Güvence Altına Alacağını Düşünüyorum” önermesinde ise bu oran %71’e ulaşmaktadır (Tablo, 16).

Öğrenciler BBY’ nin gerek entelektüel içeriğinden gerekse sağlayacağı maddi güvenceden genelde memnun olmamakla birlikte, “BBY Bölümünde Öğrenci Olduğumu Söylemekten Çekiniyorum” önermesine %69 oranında katılmadıklarını açıklamışlardır. Bu görüşe katılanların oranı %19, kararsızların oranı %12 dir.

Mesleki tatmin boyutunda farklı üniversitelerdeki öğrencilerin görüşleri arasında farklılıkların olup olmadığı, varsa düzeyine ilişkin veriler Tablo 16a, 16b, 16c ve 16d de yansıtılmaya çalışılmıştır.

Tablo 16a: Entelektüel Yönden Mesleki Tatmin

Üniversiteler	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	33	48	20	29	16	23	69	100
Atatürk	51	55	27	30	14	15	92	100
Hacettepe	15	60	9	36	1	4	25	100
İstanbul	32	51	18	28	13	21	63	100
Marmara	37	66	13	23	6	11	56	100
Toplam	168	55	87	29	50	16	305	100

(p=0,308) (1) Katılıyorum (2) Kararsızım (3) Katılmıyorum

Bu soruyu 305 öğrenci yanıtlamıştır. Bilgi ve belge yönetimi “entelektüel yönden beni tatmin edecektir” önermesine öğrencilerin %55’i olumlu yanıt vermişlerdir. Önermeye katılanların oranı %66 (Marmara) ile %48 (Ankara) arasında değişmektedir. Katılmayanlar arasında en yüksek oran (%23) Ankara’da, en düşük oran da (%4) Hacettepe’de gözlenmiştir. Kararsızların oranı ise %36 (Hacettepe) ile %23 (Marmara) arasında farklılık göstermektedir. Genelde kararsızlarla birlikte tüm bölümlerde öğrencilerin en az %77’si (Ankara) mesleklerinin entelektüel açıdan kendilerini tatmin ettiğini ifade etmişlerdir.

Yapılan ki-kare testinde öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversiteler ile verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel anlamda bir ilişki tespit edilmemiştir. Öğrencilerin BBY “entelektüel yönden beni tatmin edecektir” önermesine verdikleri yanıtlar üniversitelere göre farklılık göstermemektedir.

Tablo 16b: Mesleğin Maddi Yönden Tatmini

Üniversiteler	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	24	35	25	37	19	28	68	100
Atatürk	48	52	19	21	25	27	92	100
Hacettepe	10	40	9	36	6	24	25	100
İstanbul	17	28	21	34	23	38	61	100
Marmara	19	34	25	45	12	21	56	100
Toplam	118	38	99	34	85	28	302	100

(p=0,028) (1) Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

“BBY mesleği maddi yönden beni tatmin edecektir” önermesine öğrencilerin %38’i katılıyorum, %34’ü kararsızım ve %28’i katılmıyorum yanıtı vermişlerdir. Bu bağlamda öğrenciler arasında bir belirsizliğin varlığından söz etmek mümkündür. Bu önermeye ilişkin görüşlerin dağılımı genelde olduğu gibi, her üniversite için de büyük ölçüde benzerlik göstermektedir (Tablo 16b).

Yapılan ki-kare testinde öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversiteler ile bu önermeye verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin mesleklerinin kendilerini maddi yönden tatmin edeceği önermesine verdikleri yanıtlar üniversitelere göre farklılık göstermemektedir.

Tablo 16c: Mesleğin Geleceği Güvence Altına Alması

Üniversiteler	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	15	22	31	45	23	33	69	100
Atatürk	27	29	34	37	31	34	92	100
Hacettepe	6	26	9	37	9	37	24	100
İstanbul	18	30	22	36	21	34	61	100
Marmara	22	39	23	41	11	20	56	100
Toplam	88	29	119	39	95	32	302	100

(p=0,512) (1) Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

Bu soruyu 302 öğrenci yanıtlamıştır. “BBY” nin geleceğimi güvence altına alacağını düşünüyorum” önermesini öğrencilerin %39’u kararsız olduklarını, %32’si katılmadıklarını ve %29’u da katıldıklarını ifade etmişlerdir. Öğrenciler arasında bir önceki önermede de olduğu gibi bu konuda genelde bir belirsizliğin bulunduğu ve bunun üniversiteler arasında büyük ölçüde benzerlikler gösterdiği anlaşılmaktadır (Tablo 16c).

Yapılan ki-kare testinde öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversiteler ile verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel anlamda bir ilişki tespit edilememiştir. Öğrencilerin “BBY” nin geleceğimi güvence altına alacağını düşünüyorum” önermesine verdikleri yanıtlar üniversitelere göre farklılık göstermemektedir.

Tablo 16d: BBY Bölümünde Öğrenci Olduğunu Söylemekten Çekinmek

Üniversiteler	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	12	17	7	11	50	72	69	100
Atatürk	21	23	8	9	63	68	92	100
Hacettepe	3	12	4	16	18	72	25	100
İstanbul	17	27	10	16	36	57	63	100
Marmara	6	11	8	14	42	75	56	100
Toplam	59	19	37	12	209	69	305	100

(p=0,276) (1) Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

Bu soruyu 305 öğrenci yanıtlamıştır. “BBY bölümünde öğrenci olduğumu söylemekten çekiniyorum” önermesine öğrencilerin %69’u katılmadıklarını, %19’u katıldıklarını, %12’si de kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Katılmayanların oranı %75 (Marmara) ile %57 (İstanbul) arasında değişirken, önermeye katılanların oranı %27 (İstanbul) ile %11 (Marmara) arasında değişmektedir. BBY öğrencilerinin büyük bir oranının (kararsızlarla birlikte %81) bu konuda herhangi bir çekincelerinin bulunmadığını açıklaması olumlu görülmekle birlikte, kararsızlarla birlikte öğrencilerin %27’sinin bu görüşte olmadıklarını da unutmamak gerekir.

Yapılan ki-kare testinde öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversitelerle bu önermeye verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel anlamda bir ilişki tespit edilmemiştir. Öğrencilerin BBY öğrencisi olduğumu söylemekten çekiniyorum önermesine verdikleri yanıtlar üniversitelere göre farklılık göstermemektedir (Tablo 16d).

4. 5. 2. MESLEKİ ORTAM

Bu bölümde bilgi hizmetlerinin gerçekleştirildiği ortam konusunda öğrencilerin neler düşündüklerini yansıtacağı düşünülen üç önermeye yer verilmiştir.

- ✓ “Çalışma koşulları beklentilerime uygundur”
- ✓ “Sessiz ve sakin bir ortamda çalışmak bana göre değil”
- ✓ “Kişisel özelliklerimin bu mesleğe uygun olduğunu düşünüyorum”

Öğrencilerin bu önermeler ile ilgili görüşleri toplu olarak Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17: Mesleki Ortam

Önermeler	Öğrencilerin Görüşleri							
	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Çalışma koşulları beklentilerime uygundur	133	44	92	30	80	26	305	100
Sessiz/sakin ortamda çalışmak bana göre değil	84	28	46	15	175	57	305	100
Kişisel özelliklerim bu mesleğe uygundur	184	61	65	21	56	18	305	100

(1) Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

Bilgi hizmetlerinin gerçekleştirildiği çalışma koşullarının beklentilere uygun olduğu önermesine öğrencilerin %44'ü katılıyorum, %30'u kararsızım ve %26'sı katılmıyorum yanıtını vermişlerdir. Mesleki beklentilerin, mesleği seçme ve eğitimini alma sürecinde şekillendiği düşünüldüğünde, kararsızlarla birlikte bu görüşe katılmayan toplam %56 oranındaki öğrencilerin mesleği gerçekleştirirken zorlanacaklarını göstermektedir (Tablo 17).

“Sessiz ve sakin bir ortamda çalışmak bana göre değil” önermesine verilen tepkilerden, öğrencilerin bilgi hizmetlerinin geleneksel olarak sessiz ve sakin ortamlarda yürütüldüğünün farkında olduğu ve %57'sinin bu bağlamda bir sorununun bulunmadığı anlaşılmaktadır. Ancak, son sınıfa gelmiş öğrenciler arasında %28'inin sessiz ve sakin ortamların kendileri için uygun olmadığını belirtmesi ve ayrıca %15'inin de bu konuda henüz karar verememiş olması, öğrencilerin bu bağlamda da sorunlarla karşılaşacaklarına işaret etmektedir.

“Kişisel özelliklerim bu mesleğe uygundur” önermesine öğrencilerin %61'i katılıyorum, %21'i kararsızım ve % 18'i katılmıyorum yanıtını vermişlerdir. Son sınıfa gelmiş öğrencilerin kararsızlarla birlikte %39'unun kişisel özelliklerinin bu mesleğe uygun olmadığını açıklaması bir diğer soruna işaret etmektedir. Öğrencilerin bilgi hizmetlerinin yürütüldüğü ortama ilişkin görüşlerinin öğrenim gördükleri üniversiteler açısından benzerlik ya da farklılıkların neler olduğu Tablo 17a, 17b ve 17c'de ele alınmıştır.

Tablo 17a: Çalışma Koşulları Beklentilerime Uygundur

Üniversiteler	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	31	45	23	33	15	22	69	100
Atatürk	44	48	19	21	29	31	92	100
Hacettepe	8	32	13	52	4	16	25	100
İstanbul	26	41	18	29	19	30	63	100
Marmara	24	43	19	34	13	23	56	100
Toplam	133	44	92	30	80	26	305	100

(p=0,174) (1) Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

Öğrencilerin toplam %44'ü çalışma koşullarının beklentilerine uygun olduğunu belirtmişlerdir. Bu oran %48' (Atatürk) ile %32 (Hacettepe) arasında değişmektedir. Bu görüşe katılmayanların oranı %31 (Atatürk) ile %16 (Hacettepe); kararsızların %52 (Hacettepe) ile %21 (Atatürk) arasında değişmektedir. (Tablo 17a). Yapılan ki-kare testinde öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversite ile “çalışma koşulları beklentilerime uygundur” önermesi konusunda açıkladıkları görüşler arasında istatistiksel anlamda bir ilişki tespit edilmemiştir. Öğrencilerin bu konuda verdikleri yanıtlar okudukları üniversitelere göre farklılık göstermemektedir.

Tablo 17b: Sessiz/Sakin Çalışma Ortamı Bana Uygun Değil

Üniversiteler	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	24	35	13	19	32	46	69	100
Atatürk	27	29	9	10	56	61	92	100
Hacettepe	10	40	1	4	14	56	25	100
İstanbul	13	21	9	14	41	65	63	100
Marmara	10	18	14	25	32	57	56	100
Toplam	84	28	46	15	175	57	305	100

(p=0,035) (1) Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

“Sessiz ve sakin bir ortamda çalışmak bana göre değil” önermesine öğrencilerin %57’si katılmamış, %28’i katılmış ve %15’i kararsız kalmışlardır. Bu görüşe katılmayanların büyük bir çoğunluğu (%65) İstanbul Üniversitesi öğrencileridir. Bir diğer deyişle, İstanbul Üniversitesi öğrencileri en yüksek oranla sessiz ve sakin ortamı kendileri için uygun bulduklarını belirtmişlerdir. Sessiz ve sakin ortamda çalışmayı kendilerine uygun görmeyen Hacettepe Üniversitesi öğrencileri, %40 oranla bu kapsamda en büyük dilimi oluşturmaktadırlar. Marmara Üniversitesi öğrencileri de kararsızım yanıtında en yüksek paya(%25) sahiptir.

Yapılan ki-kare testinde öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversite ile bu önermeye verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin sessiz/sakin ortamda çalışmak bana uygun değil önermesine verdikleri yanıtlar üniversitelere göre farklılık göstermemektedir.

Tablo 17c: Kişisel Özelliklerim Bu Mesleğe Uygundur.

Üniversiteler	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	35	51	18	26	16	23	69	100
Atatürk	61	66	12	13	19	21	92	100
Hacettepe	15	60	10	40	-	-	25	100
İstanbul	37	59	14	22	12	19	63	100
Marmara	36	64	11	20	9	16	56	100
Toplam	184	61	65	21	56	18	305	100

(1) Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

Bu soruya 305 öğrenci cevap vermiştir. “Kişisel özelliklerim bu mesleğe uygundur” önermesine öğrencilerin % 61 oranında katıldıklarını ifade etmişlerdir. Bu oran %51(Ankara) ile %66 (Atatürk) arasında değişmektedir. Hacettepe %40’la kararsızlar arasında, Ankara %23’le katılmayanlar arasında en yüksek orana sahiptir. Hacettepe Üniversitesi’nde bu önermeye katılmadığını açıklayan öğrenci bulunmamaktadır. Bu görüşe katılmayanların oranı Ankara’da %23, Atatürk’te %21, İstanbul’da %19 ve Marmara’da %16’dır. Katılıyorum yanıtındaki yığılma ve boş gözelerin olması nedeniyle ki-kare testi uygulanamamıştır.

4. 5. 3. MESLEK SEVGİSİ VE GERÇEKLEŞTİRME İSTEĞİ

Öğrencilerin BBY’ ni meslek olarak sevip sevmediklerini ve ayrıca, bu mesleğin bir üyesi olmak konusunda ne düşündüklerini sorgulamak amacıyla beş önermeye yer verilmiştir. Bu önemeler şunlardır:

- ✓ “Üniversite sınavlarına girsem, yine bu bölümü seçerim”
- ✓ “Mezun olduktan sonra mesleğimi yapmak isterim”
- ✓ “Bilgi yönetimi dışında bir alanda çalışmak isterim”
- ✓ “BBY Bölümünde öğrenci olduğum için memnunum”
- ✓ “Bu mesleği başkalarına öneririm”

Öğrencilerin bu önermelere ilişkin görüşleri toplu olarak Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18: Meslek Sevgisi ve Gerçekleştirme İsteği

Önermeler	Öğrencilerin Görüşleri							
	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Yeniden aynı bölümü seçmek	69	23	90	29	145	48	304	100
Mesleği yapmayı istemek	214	70	57	19	33	11	304	100
BBY dışında bir alanda çalışmayı istemek	131	43	95	31	78	26	304	100
BBY öğrencisi olduğum için memnunum	184	61	64	21	56	18	304	100
Mesleği başkalarına önermek	153	50	81	27	70	23	304	100

(1) Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

Öğrencilerin “meslek sevgisi ve gerçekleştirme isteği” konusundaki görüşlerini belirlemek amacıyla yapılandırılan önermelere verdikleri yanıtlar öğrencilerin bu bağlamda görüşlerinin genelde yeterince netleşmediğini ortaya koymaktadır.

Öğrenciler “üniversite sınavlarına girsem yeniden aynı bölümü seçerim” görüşüne %23 oranında katılırken, “bu mesleği başkalarına öneririm” görüşüne %50 oranında katılmakta ve yine aynı öğrencilerin %61’i “BBY bölümünde öğrenci olduğum için memnunum” görüşüne katıldığını açıklamıştır.

Benzer bir durum öğrencilerin ileride mesleği yapmak isteyip istemediklerini saptamak amacıyla yöneltilen önermeler için de geçerlidir. Öğrencilerin %70’i “mezun olduktan sonra mesleğimi yapmak isterim” görüşüne katılırken, “bilgi yönetimi alanı dışında bir alanda çalışmak isterim” diyenlerin oranı %43’ü bulmaktadır.

Farklı üniversitelerdeki öğrenciler arasında, meslek sevgisi ve mesleği gerçekleştirme isteği bağlamında benzerlikler ya da farklılıklar Tablo 18a,18b, 18c, 18d ve 18e de yansıtılmaya çalışılmıştır.

Tablo 18a: Yeniden Aynı Bölümü Seçerim

Üniversiteler	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	13	19	17	25	39	56	69	100
Atatürk	21	23	24	26	46	51	91	100
Hacettepe	9	36	11	44	5	20	25	100
İstanbul	13	21	14	22	36	57	63	100
Marmara	13	23	24	43	19	34	56	100
Toplam	69	23	90	29	145	48	304	100

(p=0,020) (1) Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

Bu soruyu 304 öğrenci cevaplamıştır. “Üniversite sınavına yeniden girsem yine aynı bölümü seçerim” önermesine öğrenciler %48 oranında katılmadıklarını, %29 oranında kararsız olduklarını ve %23 oranında da katıldıklarını belirtmişlerdir. Bu durum, öğrencilerin bölüm seçme döneminde iyi ve isabetli bir gelecek planı yapamadıklarını, bazı tesadüfi koşullarla bu bölümde olduklarını ve ayrıca, mesleki farkındalığın lisans eğitimi boyunca da oluşturulamadığına işaret etmektedir.

“Yeniden aynı bölümü seçerim” görüşüne katılmayanlar arasında en yüksek oran (%57) İstanbul’da, en düşük oran da (%20) Hacettepe’de görülmektedir. Kararsızların oranı ise %44 (Hacettepe) ile %22 (İstanbul) arasında değişmektedir. Kararsızlarla birlikte tüm öğrencilerin %77’si “üniversite sınavlarına girsem yeniden aynı bölümü seçerim” görüşüne katılmadıklarını ifade etmek yanlış olmayacaktır.

Yapılan ki-kare testinde öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversiteler ile bu önermeye verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Öğrencilerin yeniden üniversiteye giriş sınavına girsem yine aynı bölümü seçerim önermesine verdikleri yanıtlar üniversitelere göre farklılık göstermemektedir.

Tablo 18b: Mezun Olunca Mesleği Yapma İsteği

Üniversiteler	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	41	59	17	25	11	16	69	100
Atatürk	71	78	13	14	7	8	91	100
Hacettepe	20	80	4	16	1	4	25	100
İstanbul	38	60	17	27	8	13	63	100
Marmara	44	78	6	11	6	11	56	100
Toplam	214	70	57	19	33	11	304	100

(1) Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

“Mezun olduktan sonra mesleğimi yapmak isterim” önermesine öğrencilerin %70’i katılıyorum, %11’i katılmıyorum ve % 19’u kararsızım yanıtını vermişlerdir. Öğrencilerin büyük bir bölümünün mezun olduktan sonra eğitimini aldıkları mesleği yapmak istedikleri anlaşılmaktadır. Önceki önerme dikkate alındığında, bu önermeye verilen yanıtlar, öğrencilerin pek istekli olmasalar da geline bu aşamadan sonra, bilgi yöneticiliğinin kendileri için en uygun meslek olduğunu düşündüklerini yansıtmaktadır. Bu önermeye katılanların oranı %80 (Hacettepe) ile %59 (Ankara) arasında, katılmayanların oranı da %4 (Hacettepe) ile %16 (Ankara) arasında değişmektedir.

Katılıyorum yanıtındaki yığılma nedeniyle ki-kare testi uygulanamamıştır. Öğrencilerin mesleğimi yapmak isterim önermesine verdikleri yanıtlar öğrenim gördükleri üniversitelere göre farklılık göstermemektedir.

Tablo 18c: Bilgi Yönetimi Dışında Bir Alanda Çalışma İsteği

Üniversiteler	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	31	45	18	27	19	28	68	100
Atatürk	38	41	26	28	28	31	92	100
Hacettepe	10	41	12	48	3	12	25	100
İstanbul	33	52	15	24	15	24	63	100
Marmara	19	34	24	43	13	23	56	100
Toplam	131	43	95	31	78	26	304	100

(p=0,153) (1) Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

“Bilgi yönetimi dışında bir alanda çalışmak isterim” önermesini yanıtlayan 304 öğrencinin %43’ü katılıyorum, %31’i kararsızım ve %26’sı katılmıyorum yanıtını vermişlerdir. Bilgi yönetimi alanında çalışmak istemeyenlerin oranı kararsızlarla birlikte %74’tür. Bu oldukça yüksek bir orandır. Daha önce de belirtildiği gibi hem öğrencilerin tesadüfi koşullarla bu bölümde olduklarını hem de öğrenimleri sırasında mesleki farkındalığın yeterli boyutta kazandırılmadığını göstermektedir.

BBY dışında bir alanda çalışmak isteyenlerin oranı en yüksek %52 (İstanbul) ile en düşük %34 (Marmara) arasında oynamaktadır. Kararsız kalanların en yüksek oranı (%48) Hacettepe Üniversitesi öğrencilerine aittir. Katılmayanlar içinde ise en yüksek oranı %31 ile Atatürk Üniversitesi öğrencileridir.

Yapılan ki-kare testinde öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversiteler ile verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel anlamda bir ilişki tespit edilmemiştir. Öğrencilerin BBY dışında bir alanda çalışmak isterim önermesine verdikleri yanıtlar üniversitelere göre farklılık göstermemektedir.

Tablo 18d: BBY Bölümü Öğrencisi Olmaktan Duyulan Memnuniyet

Üniversiteler	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	31	46	19	27	19	27	69	100
Atatürk	60	66	16	17	16	17	92	100
Hacettepe	18	72	5	20	2	8	25	100
İstanbul	32	52	17	27	13	21	62	100
Marmara	43	77	7	12	6	11	56	100
Toplam	184	61	64	21	56	18	304	100

(p=0,022) (1) Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

“Bölüm öğrencisi olmaktan memnunum” önermesine öğrencilerin %61’i katıldıklarını, %18’i katılmadıklarını ve %21’i de kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Bu önermeye olumlu yanıt veren Marmara Üniversitesi öğrencilerinde bu oran %77 ile en yüksek düzeydedir. En düşük oran %46 ile Ankara Üniversitesi öğrencilerine aittir. Yapılan ki-kare testinde öğrencilerin okudukları üniversite ile bu önermeye verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin

bölüm öğrencisi olmaktan memnunun önermesine verdikleri yanıtlar üniversitelere göre farklılık göstermemektedir.

Tablo 18e: Mesleği Başkalarına Önerme

Üniversiteler	(1)		(2)		(3)		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Ankara	31	45	22	32	16	23	69	100
Atatürk	45	49	23	25	24	26	92	100
Hacettepe	18	72	4	16	3	12	25	100
İstanbul	27	43	17	28	18	29	62	100
Marmara	32	57	15	27	9	16	56	100
Toplam	153	50	81	27	70	23	304	100

(p=0,327) (1) Katılıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılmıyorum

“Mesleği başkalarına öneririm” önermesine öğrencilerin %50’si katılıyorum, %27’si kararsızım ve %23’ü katılmıyorum yanıtı vermişlerdir. Bu görüşe katılanların oranı %72 (Hacettepe) ile %43 (İstanbul) arasında; katılmayanların oranı %12 (Hacettepe) ile %29 (İstanbul) arasında değişmektedir. Bu konuda kararsız olanların daha çok (%32) Ankara üniversitesi öğrencileri olduğu görülmektedir (Tablo 18e).

Yapılan ki-kare testinde öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversite ile verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel anlamda bir ilişki tespit edilmemiştir. Öğrencilerin mesleği başkalarına öneririm sorusuna verdikleri yanıtlar üniversitelere göre farklılık göstermemektedir.

4. 5. 4. MESLEK MEMNUNİYETİ KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Öğrencilerin meslek memnuniyeti konusundaki görüşleri üç başlık altında ele alınmış ve incelenmiştir: Mesleki Tatmin, Mesleki Ortam ile Meslek Sevgisi ve Gerçekleştirme İsteği.

- Mesleki Tatmin boyutunda öğrenciler genelde BBY bölümünde öğrenci olduklarını başkalarıyla paylaşmaktan büyük ölçüde (%69) çekinmediklerini belirtmiş olmakla birlikte, BBY’ nin entelektüel yönden kendilerini kısmen tatmin edebildiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin bu bağlamdaki memnuniyetsizliklerinin altında BBY’ nin kendilerini “maddi yönden tatmin edemeyeceği” (kararsızlarla birlikte %61) ile “geleceklerini güvence altına alamayacağı” (kararsızlarla birlikte %71) düşüncesi yer almaktadır. Bu görüş tüm üniversitelerdeki öğrenciler için büyük çapta geçerlidir.
- Bilgi hizmetlerinin gerçekleştirildiği ortama ilişkin olarak verilen yanıtlardan öğrencilerin bu konudaki görüşlerinin henüz netleşmediğini söylemek mümkün görünmektedir. Kişisel özelliklerinin BBY’ ne uygun olduğunu belirtenlerin oranı genelde %61 iken, çalışma koşullarının beklentilerine uygun olmadığını (kararsızlarla birlikte) ifade edenlerin oranı %56’dır. Yine sessiz ve sakin çalışma ortamlarının kendilerine uygun olmadığını düşünenlerin oranı kararsızlarla birlikte %43 olarak hesaplanmıştır. Bu bulgular öğrencilerin ileride mesleklerini gerçekleştirmeleri durumunda zorlanacaklarını ya da mutsuz olabileceklerini göstermektedir.
- Öğrencilerin BBY’ ni meslek olarak sevip sevmediklerini ve bu mesleği gerçekleştirmek için ne denli istekli olduklarını saptamak amacıyla yöneltilen sorulara verdikleri yanıtlardan, çeşitli boyutlarda tereddütlerinin olduğu ve bu konularda net bir görüşe henüz sahip olmadıkları anlaşılmaktadır. Öyle ki,
 - ✓ Yeniden sınavlara girsem yine aynı bölümü seçerim diyenlerin oranı %23 olmasına karşın, BBY’ ni başkalarına da öneririm diyenlerin oranı %50dir.
 - ✓ Mezun olduktan sonra mesleğimi yapmak isterim diyenlerin oranı kararsızlarla birlikte %89, buna karşın BBY dışında bir alanda çalışmak isteyenlerin kararsızlarla birlikte toplam oranı %74’ü bulmakta.

BBY bölümünde öğrenci olmaktan memnunum diyenlerin oranı %61 iken, yine aynı bölümü seçerim diyenlerin oranı %23’ü geçmediği görülmektedir.

5. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇ

İçinde bulunduğumuz “**Bilgi Çağı**”nda bilgi profesyonellerinin mesleklerini seçmekteki istek ve ilgileri, mesleklerini icra ederken gösterdikleri performans ve ait olma duyguları kuşkusuz ki onların motivasyonlarını ve buna bağlı olarak başarılarını artıracaktır. BBY alanında nitelikli çalışanların yetiştirilmesi ile birlikte hem toplumsal hem de mesleksi ilerleme sağlanacaktır. Bu nedenle meslek çalışanlarının yeni bir hizmet anlayışıyla birlikte meslek farkındalıklarını da geliştirmeleri gerekmektedir. Araştırma konusu olarak seçilen” **Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri Son Sınıf Öğrencilerinin Meslekleri Hakkında Görüşleri** “ konusu meslek bütünlüğü içinde önem kazanmaktadır. Konunun seçilmesinin amacı, öğrencilerin meslekleri ile ilgili görüşlerinin, meslek farkındalığı açısından ne denli önemli olduğunun vurgulanmasıdır. Meslek farkındalığı yüksek olan meslek adaylarının kim olduklarını ne yaptıklarını ve niçin yaptıklarını sorgulamalarını sağlayarak daha verimli ve başarılı bireyler olarak hayata atılmalarının önemini ortaya koymaktır. Konu ile ilgili olarak yapılan literatür taramasında, toplumsal statü sıralamasında üst sıralarda yer almayan öğretmenlik, hemşirelik gibi meslek gruplarında farkındalık çalışmalarının yoğun olarak ele alındığı görülmektedir. Toplumsal bilinirlik açısından gereken önem ve statüye kavuşamamış olan BBY mesleğine ilişkin farkındalık çalışmalarının yapılmadığı, bilimsel yayınlarda farkındalık kavramından çok az söz edildiği saptanmıştır. BBY mesleğine yönelik farkındalık çalışmalarının yapılması, mesleksi kazanımlar (statü, bilinirlik) açısından çok önemli bulunmaktadır. Araştırmanın amacı, ülkemizde son sınıf düzeyinde öğrencisi bulunan BBY bölümü (Ankara, Atatürk, Hacettepe, İstanbul ve Marmara Üniversiteleri) öğrencilerinin,

- Bireysel özelliklerini
- Bölüm seçme nedenlerini
- Meslek olarak BBY ile ilgili düşüncelerini

- Almakta oldukları eğitime ilişkin görüşlerini
- Mesleklerinden duydukları memnuniyeti saptamak, üniversiteler arasındaki benzerlik ya da farklılıkları ortaya koymaktır.

Araştırmanın temel problemi “ BBY son sınıf öğrencilerinin mesleklerinin çeşitli boyutlarıyla ilgili görüşleri ve düşünceleri nelerdir?” ve “ Bu konuda üniversiteler arasında benzerlik yada farklılıklar nelerdir?” olarak yapılandırılmıştır. Belirlenen amaç ve problem doğrultusunda araştırmanın hipotezi “ BBYB son sınıf öğrencileri meslekleri konusunda genelde olumlu duygular taşıyor olmalarına karşın, mesleklerine ilişkin görüşlerinde ilgi, istek, beklenti ve imaj boyutlarında belirsizlikler taşımaktadır. Bu durum farklı üniversitelerdeki tüm öğrenciler tarafından paylaşılmaktadır” olarak ortaya konmuştur.

Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri son sınıf öğrencilerinin meslekleri hakkında görüşlerini ortaya koymak amacıyla yapılan bu araştırmanın sonuçlarına göre;

Bireysel özellikler:

Bütün üniversitelerde öğrencilerin çoğunluğunu kadın öğrenciler oluşturmaktadır. Öğrencilerin çoğunluğunun akademik not ortalaması 70-79 diliminde yoğunlaşmıştır ve bu durum bütün üniversiteler için aynıdır. Bütün üniversitelerde öğrenci ebeveynlerinin çoğunluğu ilk ve ortaöğretim mezunudur. Babaların eğitim düzeyleri annelere oranla daha yüksektir. Yüksek öğrenim görmüş olan babalar en yüksek oranda Ankara ve Hacettepe Üniversiteleri’ nde yer almaktadır.

Bölümü seçme nedenleri:

Meslek seçimi, kişinin yaşamında bir dönüm noktasıdır. Kişinin kendisine en uygun mesleğe yönelmesi, onun yaşam biçimini, mutluluğunu, beklentilerini ve doyumunu gerçekleştirme açısından çok önemlidir.

Öğrencilerin meslek seçme nedenlerine bakıldığında, her ne kadar çoğunluğunun BBYB ‘ nı ilk beş tercihlerinde seçtikleri görülse de, bu durum öğrencinin bölüme karşı çok istekli olduğunu göstermemektedir. Çünkü diğer sorulara verilen yanıtlar incelendiğinde, öğrencilerin çoğunluğunun tercih aşamasında ve bölüme girdikten sonra mesleğe ilgi duydukları, ayrıca aldıkları LYS puanının BBYB girmek için ancak yeterli olduğunun görülmesiyle aile bireylerinin ve yakınlarının yönlendirmesi ve iş

olanaklarının iyi olduğunun düşünülmesi sonucunda bu bölüme girmeye karar verdikleri görülmektedir. Çoğunlukla zorunluluk haliyle seçildiği belirlenen BBY mesleği öğrenciler açısından “ istendik” bir anlama sahip olmaktan uzak kalmaktadır. Mesleğe karşı hala bir ilgisinin olmadığını belirten ve son sınıfa gelmiş öğrencilerin oranının % 16 olması oldukça düşündürücüdür. Bu yanıt sadece Hacettepe Üniversitesi öğrencileri tarafından karşılık bulmamıştır.

Mesleğe Bakış Açısı :

Bütün üniversitelerin öğrencilerinin çoğunlukla mesleksen özelliklerin gerektirdiği, sorumluluk, iletişim, teknoloji kullanımı, vizyon (görüş açıklığı) ve okuma sevgisi konularında hem fikir oldukları görülmektedir. Kadın öğrencilerin sayısal çoğunluğuna rağmen, mesleğin kadınlar için daha uygun olduğu görüşü genel kabul görmemiş ve üniversiteler arasında farklı görüşler olduğu saptanmıştır. Kabul etmeyerek konuyu en yüksek oranda savunan Hacettepe Üniversitesi öğrencileri olmuştur. Bilgi ve belge yönetimi mesleğinin önemi ve toplumsal konumu ile ilgili görüşlerde; düşünce özgürlüğüne ve toplumsal gelişmeye yararlı olduğu düşünülen mesleğin henüz yeterince tanınıp bilinmediği ve gerekli toplumsal saygınlığa ulaşamadığı ortaya çıkmıştır. Mesleğin sıkıcı olduğu konusunda kesin yargılara rastlanmamıştır. Mesleğin sağladığı fırsatlar açısından verilen yanıtlarda üniversitelerin tümünde benzerlik bulunmaktadır. Ancak bu benzerlik çeşitli belirsizlikler ile kendini göstermektedir. Belirsizlikler daha çok, mesleğin geleceğin mesleği olduğu ve kendi işini kurmanın zorluğunda saptanmıştır. Mesleğin farklı sektörlerde çalışma olanağı sağlaması konusunda üniversiteler arasında farklılıklar belirlenmiştir.

Eğitimin niteliği

Eğitimin düzeyi konusunda, öğrencilerin meslekleri için yükseköğrenim gerekliliği konusunda hem fikir olsalar da spesifik alan eğitimi konusunda tereddütlü oldukları görülmektedir. Herhangi bir alanda yükseköğrenim görenlerin mesleği icra edebileceğini düşünenlerin sayısı azımsanmayacak boyuttadır. Ancak bu konuda üniversiteler arasında farklılıklar saptanmıştır. Hacettepe ve Atatürk üniversiteleri öğrencileri soruya katılmayarak bu anlamda umut vaat etmektedir. Konu profesyonellik bilincinin düzeyi bağlamında düşündürücüdür.

Öğrencilerin eğitimin içeriği ile ilgili düşüncelerinde üniversiteler arasında farklar tespit edilmiştir. Ders içeriklerinin güncelliği konusu İstanbul ve Ankara üniversitelerinde karşılık bulmamış olarak belirlenmiştir. Kuramsal bilgilerin yeterliliği konusu Marmara ve İstanbul üniversitelerinde zayıf kalmıştır. Uygulamaların yetersizliği yanıt oranı yarıya yakın olarak saptanmıştır.

Meslek memnuniyeti:

Mesleki tatmin konusunda tüm üniversitelerin öğrencileri benzer yanıtlar vermişlerdir. Mesleklerinin geleceklerini güvence altına alamayacağı ve maddi yönden tatmin olmayacakları görüşü yaygın olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışma ortamı koşullarını ile ilgili bilgilerinin yetersiz olduğu görülmektedir. Her ne kadar kişilik özelliklerinin mesleğe uygun olduğunu ifade etseler de bilgi merkezlerinin çoğunda var olan sessiz ve özellikli ortamların kendilerine çok da uygun olmadığını bildirmişlerdir. Mezuniyet sonrası mesleği gerçekleştirme isteğine ilişkin yanıtlar üniversiteler açısından benzerlik göstermekle birlikte bu isteğin çok güçlü olmadığı gözlenmektedir.

Bulgular çerçevesinde hipotezimiz doğrulanmış, üniversitelerin tamamında kişisel özellikler, bölüm seçme nedenleri, mesleğe ilişkin görüşler, eğitim ile ilgili düşünceler ve meslek memnuniyeti konularında benzerlikler bulunmakla birlikte yanıtlar arasında tutarsızlıklar saptanmıştır. Eğitimin yeterliği konusunda üniversiteler arasında farklılıklar belirlenmiştir. Bu durumun BBYB son sınıf öğrencilerinin mesleki farkındalıklarının eksikliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

5.2. ÖNERİLER

Bu bulgular çerçevesinde, ülkemizde bilgi ve belge yönetimi bölümlerinin son sınıflarında öğrenim gören öğrencilerin genelde mesleki farkındalık bağlamında çeşitli düzeylerde sorunlar yaşadığını ifade etmek gerekir. Bu konuda başlıca önerilerimiz şunlardır:

- Mesleğe ilgi duyulan yaşam diliminin, bölüme girdikten sonraki dönemi işaret ediyor olması, eğitim verilen üniversitelere, öğrencilerin bilinçlendirilmesi açısından önemli rol atfetmektedir. Üniversitelerin birinci sınıf öğrencilerine farkındalık eğitimi verilmesi düşünülmelidir. Bu kapsamda mesleğin felsefi

yönlerinin vurgulanması, sorgulayıcı yaklaşımın ve çözümsel düşünmenin geliştirilmesi ile bilgi sosyolojisi konularına değinilmelidir. Meslek felsefesinin öğrenilmesi ve üretilmesi ile birlikte öğrencilerin mesleklerine ilişkin konularda toplumsal etkiler yaratması mümkün olacaktır. Birinci sınıf öğrencilerine yönelik öz farkındalık ve kişilerarası ilişkilerde farkındalık ölçümleri yapılmalı, düzeyler belirlenmeli ve bu doğrultuda hedefler oluşturulmalıdır. Lisans eğitiminin başında verilen farkındalık dersleri sonraki dönemlerde BBY meslek farkındalığı dersleri olarak devam ettirilmelidir. Bu kapsamda BBY mesleğine ait değer ve ayrıcalıkların farkında olup olmadıklarını ölçmek için yöntemler geliştirilmelidir. Bilgi ve belge yönetimi mesleği farkındalık araştırmalarının yapılabilmesi için ölçek geliştirilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir

- Meslek oryantasyon eğitimlerinde yer alacak ilkeler ortak bir bildirge haline getirilmeli, kurumsal özellikler göz önünde bulundurularak farkındalık artırıcı tip projeler geliştirilmeli ve böylece standardizasyon sağlanmalıdır.
- Kütüphanecilik Haftası programlarında ortaöğretim kurumlarını kapsayacak şekilde merkezi bir organizasyon yapılması ve öğrencilerin hafta kutlaması sırasında bilgi ve belge yönetimine ilişkin fikir edinmeleri ve farkındalık oluşturulması sağlanmalıdır.
- Öğrencilerin mezun olduktan sonra çalışabilecekleri iş ve pozisyonların analizi yapılmalı, tanımlar ortaya konmalı böylece daha olumlu beklentiler ile mezun olmaları sağlanmalıdır. Bilgi profesyonellerinin mesleki ideolojilerinin, mesleki kimliklerinin ve profesyonel davranışlarının geliştirmesi ve mesleki farkındalıklarının artırılması için devlet, üniversiteler ve sektör işbirliğinde uygun hedef ve politikalar üretilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir. Üniversitelerin konuyla ilgili projeler üreterek Kalkınma Planları'nda konuya yer ayrılması sağlanmalıdır.
- Yapılan lisansüstü çalışmalarda meslek farkındalığı konusunun öncelikli olarak seçilmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, O., Özkan, D. S. ve Tanrıverdi, H. (2011). Mesleki Profesyonellik ve Bir Meslek Mensupları Olarak Hemşireler Örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, (9: 2) 237-259.
- Alkan, N. (2010) Kütüphanecinin Felsefi Düşünme Eyleminin Önemi ve Etkileri. *Türk Kütüphaneciliği*, 24 (4), 596-643.
- Altıok, H. E. ve Üstün, B. (2014). *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 7(2). 151-155
- Anıl, D. ,Güler, N. (2006) İkili Karşılaştırma Yöntemi İle Ölçekleme Çalışmasına Bir Örnek. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 30, 30-36. APA ve MLA Alıntı Sistemlerini Kullanma Kılavuzu. <http://www.ybu.edu.tr>. adresinden 03.03. 2016 tarihinde erişilmiştir.
- Arız, Tuğba. İş Tatmini ile Stres Düzeyleri İlişkisi: Ankara Gölbaşı, Havsak ve Kalecik Devlet Hastaneleri Örneği. Ankara Üniversitesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- Artukoğlu, A. (1979). Türkiye’de kütüphanecilik eğitime genel bakış. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 28(1-2):1-11.
- Atılğan, D. 1991). Eğitim ve kütüphane. *Türk Kütüphaneciliği*, 5(2),69-72.
- Atıgan, D. (1993). IFLA Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu. *Türk Kütüphaneciliği*, 7 (4), 247-250.
- Atılğan, D. (2009) Bilgi Yönetimi Kavramı ve Gelişimi. *Türk Kütüphaneciliği*. 23(1), 201-212.

- Bal, H.(2001) Bilimsel Araştırma Yöntem ve Teknikleri. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Yayınları.
- Baltaş, A. (2003). Başarı İçin Pasaport: Profesyonel Davranış. *Kaynak Dergisi*, Nisan-Eylül:14.1-16.
- Björkström, M.N., Athlin, E.A. Johansson, I.S. (2008). Nurses’development of Professional Self – From Being a Nursing Student in a Baccalaureate Programme to an Experienced Nurse, *Journal of Clinical Nursing*, 1380-1391.
- Bozgeyikli, H. (2004) Meslek Kararı Verme Yetkinlik Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, 221-234.
- Brazdau, O. (t.y.) Consciousness Quotient Inventory (CQI) www.ovidibrazdau.com adresinden 17.01.2014 tarihinde erişildi.
- Brazdau, O.; Mihai, C. (2011) The Consciousness Quotient: A New Predictor of the Students’ Academic Performance. *Procedia-Social Behavioral Sciences*, 11, 245-250.
- Bulut, İ. (2009) Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarının Değerlendirilmesi (Dicle ve Fırat Üniversitesi Örneği) *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 13-24.
- Çakın, İ. (1999) Sanayi Toplumunda Bilgi Profesyonellerinin Eğitimi: Etkileşim ve Değişim. *Düşünceler TKD’ nin 50. Yılına Armağan*. Ankara: TKD Ankara Şubesi, 137-160.
- Çakın, İ. (2004). Müteferrika Matbaasının Düşündürdükleri ve Avrupa’da Basımcılığın Etkileri: Gelecek İçin Geçmiş Anlamak. *Bilgi Dünyası*, 5, 1: 153-167.
- Çakın, İ. (2000) Bilgi Profesyonellerinin Eğitiminde Yeniden Yapılanma: Hacettepe Üniversitesi Örneği. *Türk Kütüphaneciliği*,14(1) 3-17.
- Çakın, İ. (2005) Cumhuriyet’ten Günümüze Bilgi Profesyonellerinin Eğitiminde Başlıca Yönelişler. *Türk Kütüphaneciliği*, 19(1), 7-24.
- Çakın, İ. (2011). Bilgi ve Belge Yönetimine Giriş. Yayınlanmamış Teksir. Ankara.

- Çakın, İ. (2013) Türkiye’de Cumhuriyet Dönemi Kütüphanecilik Eğitimi. B. Yılmaz(Ed.) Anadolu Kütüphaneleri içinde.(ss. 387-404) Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdürlüğü.
- Çakın, İ. (2014). Kütüphanecilikten Bilgi Yönetimine: Dönüşümün Meslek Felsefesi Açısından Önemi. (Slaytlar). Kastamonu Üniversitesi, Uluslararası Kütüphane ve Bilgibilim Felsefesi Sempozyumu 3-5 Eylül 2014, Kastamonu.
- Çakın, İ. Halk Kütüphanesi Çalışanları İçin Kütüphanecilik Felsefesi. <http://uzem.kutuphane.turkiye> adresinden 11. 09. 2015 tarihinde erişildi.
- Çakın, İ. (2016). Toplumsal Değişim ve Kütüphaneler; Slaytlar. Hacettepe Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Yaz Semineri, 13-17 Haziran 2016. Ankara.
- Çelik, A.(1996) Kütüphaneciliğin Psiko-sosyal Boyutları (II): Kütüphanecinin “Statü” Sorunu. *Türk Kütüphaneciliği*, 10(4), 331-338.
- Çelik, S. (1993) Meslek Bilinci. *Türk Kütüphaneciliği*, 7(4), 297-298.
- Çelik, S. (2011) Kütüphaneci Eğitiminde Mentorluk Uygulaması: Doğu Üniversitesi Örneği. *Bilgi Dünyası*, 12(2), 295-318.
- Çetinkanat, C. (2000). Örgütlerde Güdülenme ve İş Doyumu. Ankara, Anı Yayıncılık
- Çoban, A. E. (2005) Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Yordayıcı Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(10) 39-54.
- Çolaklar, H. (2014) Profesyonellik ve Kütüphanecilik Mesleği. TKD İstanbul Şubesinden Haberler. İstanbul: TKD, 9-18.
- Dewey, J. (1876) Decimal Classification:DC.
- Dewey, J. (1958). Meslek Olarak Kütüphanecilik. Çev: Osman Ersoy. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 7(3-4), 1958. 1-3.

- Engin, E. Çam, O. (2015) Hemşirelik Yüksekokulu Hakkında Farkındalık ve Psikiyatri Hemşireliği. Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Bakım Sanatı içinde. İstanbul; İstanbul Tıp Kitabevi.
- Erbil, N., Bakır, A. (2006) Meslekte Profesyonel Tutum Envanterinin Geliştirilmesi. 5. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi 20-21 Nisan 2006, Şanlıurfa.
- Eroğlu, F. (1984). Davranış Bilimleri. 4. Baskı. İstanbul, Beta Basım Yayım.
- Eskimez, Z. (2012) Hemşirelik Öğrencilerinin Bakım Davranışlarını Algılamaları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Gül, H. (2008) Türkiye'nin Eğitim Sorunları, AKP'nin Eğitime Bakışı ve Çözüm Önerileri. *Toplum ve Demokrasi*, 2(3) Mayıs- Ağustos, 181-196.
- Güvenç, B. (2015). Kültürün ABC'si. Yapı ve Kredi Yayınları.
- Hacettepe Üniversitesi Bilimsel Yayınlarında Kaynak Gösterme İlkeleri(2006). Ankara. Hubo.bilgiyonetimi.net adresinden 03.03.2016 tarihinde erişilmiştir.
- Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Örnek Tez Şablonu. Hubo.bilgiyonetimi.net adresinden 03.03.2016 tarihinde erişilmiştir.
- Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Sanat Eseri Raporu, Doktora/Sanatta Yeterlik Tezi ve Sanatta Yeterlik Çalışması Raporu Yazım ve Basım Yönergesi (2005) Hubo.bilgiyonetimi.net adresinden 03.03.2016 tarihinde erişilmiştir.
- Harari, Y. N. (2016). Hayvanlardan Tanrılara Sapiens: İnsan Türünün Kısa Bir Tarihi. (Çev. E. Genç). İstanbul: Kolektif Kitap.
- Hwang J.-I., Lou F., Han S.S., Cao F., Kim W.O., Li P. (2009). Professionalism: the major factor influencing job satisfaction among Korean and Chinese nurses. *International Council of Nurses*, 313-318.

- İbicioğlu, H. , Taş, S. , Özmen, İ.(2010) Üniversite Eğitiminin Girişimcilik Düşüncesinin Değişime Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama. *Uluslar arası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 2(1) 53-74.
- Kabasakal, Ö. Bilgi Toplumuna Geçişte Üniversitelerin Önemi. <http://www.ekodialog.com/makaleler> adresinden 01.02.2017 tarihinde erişildi.
- Kandur, H. (2011) Türkiye’de Kamu Kurumlarında Elektronik Belge Yönetimi: Mevcut Durum Analizi ve Farkındalığın Artırılması Çalışmaları. *Bilgi Dünyası*, 12(1) 2-12.
- Kaptan, S. (1995) Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri. Ankara: Tekışık Yayıncılık.
- Karadağ, A.(2002). Meslek Olarak Hemşirelik. *Atatürk Üniv. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 5 (2), 1-8.
- Karataş, A. (1992) Meslek Lobiciliği ve Kütüphanecilik. *Türk Kütüphaneciliği*, 6(3) ,172-173.
- Keser, A.(2006) Çalışma Yaşamında Motivasyon. İstanbul: Alfa Aktüel Yayınları.
- Keskin, G. Ve Yıldırım, G. (2006). Hemşirelerin Kişisel Değerlerinin ve İş Doyumlarının İncelenmesi. *Ege Üniversitesi . Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 22(1), 119-133.
- Korkut-Owen, F. Acar, T. Demir, Y. Haskan, Ö. Kabalcı, T. Kytsal, D. Pekin, İ. M. Turhan, E.(2009) Card Sort Technique in Vocational Guidance/Career Counseling: Pilot Study about Career Values. İnönü Üniversitesi Journal of the Faculty of Education. 10(2) 53-70.
- Koşay, H. Z. (1960). Kütüphanelere dair (I). *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 9 (1-2), 36-40.

Kunduracılar, Z.; Akbaş. E.; Büyükuysal, Ç.; Biçki, D.(2012) Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü Öğrencilerinde Mesleki Farkındalığın Değerlendirilmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(3), 186-192.

Kurbanoğlu, S. S. (2004) Öz-yeterlik İnancı ve Bilgi Profesyonelleri İçin Önemi. *Bilgi Dünyası*, 5(2), 137-152.

Kuzgun, Y. Meslek Seçiminde Bilinmesi Gerekenler.

www.sosyalhizmetuzmani.org/mesleksecimi.doc adresinden 21.01.2016 tarihinde erişilmiştir.

Kuzgun, Y. Bacanlı, F. (1996) Mesleki Olgunluk Ölçeği.

Merih, Y. D. ve Arslan, H. (2012). Hemşire ve Ebelerin Mesleki Bilinç–Örgütlenmeye Yönelik Görüşlerinin ve İş Doyumlarının Belirlenmesi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 9 (3): 40-46

Ocakçı, A. (1995) Meslek Bilincinin Profesyonelliğe Etkisi. *Türk Hemşireler Dergisi*, 45(3-4), 19-20.

Oral, B. (2004) Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları. <http://www.researchgate.net/publication> adresinden 30.05.2014 tarihinde erişildi.

Ötüken, Adnan. (1957). Türkiye'de Kütüphanecilik Öğretiminin Tarihçesi. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 6(1-2): 1-35.

Özsoy, G. Çakıroğlu, A. Kuruyer, G. Özsoy, S. (2010) Sınıf Öğretmeni Adaylarının Üstbilişsel Farkındalık Düzeylerinin Bazı Değişkenler Bakımından İncelenmesi. 9. Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (20-22 Mayıs 2010) Elazığ, 2010, 489-492.

Öztemiz, S. (2013) Bilgi Teknolojilerinin Statü Bağlamında Bilgi Profesyonellerine Yansıması: Ankara'da Çalışan Kütüphaneciler Üzerine Bir Araştırma. *Türk Kütüphaneciliği*, 27(3), 496-514.

- Phillps, S, ve Lawin, R. (2004). Help Needed Now From Professional Nursing Associations. *Journal of Professional Nursing*. Semptember-October: 279-280.
- Püsküllüoğlu, A. (1994). Arkadaş Türkçe Sözlük, Arkadaş Yayınevi, Feray Matbaası, Ankara.
- Sağsan. M.,Fırtına, B.(2015) Bilgi Mesleğine Bağlılık ve Adanmışlık:Platonik Bir İlişkinin Gelgitleri ve Profesyonellikle İmtihani. *Bilgi Dünyası* 16(1) 1-22.
- Sarıkaya, T.; Khorshid, L. (2009) Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi. Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 393-423.
- Seçer, İ. , Gülbahçe, A. , Ateş, B. (2013) Mesleki Grup Rehberlik Etkinliğinin İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Yetkinlik Düzeylerine Etkisi. *Turkish Journal of Education*, 2(1), 29-38.
- Sefercioğlu, N.(1977). Kütüphanecilik Mesleğinin Yüzüncü Yılı. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 26(1).
- Semerci, N. (1999) Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeği. *Eğitim ve Bilim*, 23(111) 51-55.
- Shera, J. H. (1972). The Foundation of Education for Libraiianship. Becker and Hayes Inc.
- Siyez, D. M. (2013) Gelişimsel Yaklaşımlar. Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı; Kuramdan Uygulamaya içinde. 4. bs. Ankara: PEGEM, 171-217.
- Super, D. ve diğerleri (1965) Vocational Development; A Framework for Research. 3 th. ed.New York: Teacher College, Columbia University.
- Sürücü, M. (2011) Mesleki Seçim Hedeflerinin Kariyer Engelleri ve Sosyal Bilişsel Değişkenler Tarafından Yordanmasına İlişkin Bir Model Sınaması. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi.

- Şahin, A. E. Öz Farkındalık Araçları: SWOT Analizi ve Johari Penceresi. <http://uzem.kutuphane.turkiye> adresinden 11. 09. 2015 tarihinde erişildi.
- Tonta, Y. Betimleme Yöntemi. Yunus.hacettepe.edu.tr/tonta/courses/spring2009/bby606. adresinden 17. 05.2014 tarihinde erişildi.
- Tonta, Y. (2004). Bilgi yönetiminin kavramsal tanımları ve uygulama alanları. Kütüphaneciliğin Destanı Sempozyumu, 21-24 Ekim 2004, Ankara.
- Toplu, M. (2009). Mesleki Bir Örgüt Olarak Türk Kütüphaneciler Derneği'nin Altmış Yıllık Gelişim Çizgisi. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(4): 678-741
- Turgay, A. S. (2005) Hemşirelik Öğrencilerinin Mesleği Algılayışları. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 8 (1), 51-60.
- Turhal, E.; Kıcıroğlu, B.; Ocakoğlu, N.; Karayığit, D.(2010) Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Program Tercihlerinde Bireysel Farkındalık Düzeyleri. Ulusal Meslek Yüksekokulları Öğrenci Sempozyumu 21-22 Ekim 2010 Düzce içinde, 1-9.
- Tuzcuoğlu, S. (1994) Meslek Seçimi ve Önemi. *M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6, 265-280.
- Türkçe Sözlük. TDK. <http://tdk.org.tr> adresinden 02.05.2014 tarihinde erişildi.
- Uçak,N. (2010) Bilgi:Çok yüzlü bir kavram. *Türk Kütüphaneciliği*,24(4):705-722.
- Türkoğlu, T. , Gavcar, E. , Büyüksakallı, H. (2013) Meslek Yüksekokul Öğrencilerinin Program Tercihlerinde Farkındalık Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, UMYSO Özel sayı, 98-106.
- Ulusoy, M.F. ve Görgülü, S. (1995). Hemşirelik Esasları: Temel Kuram, Kavram, İlke ve Yöntemler. Cilt; 1, Çağın Ofset, Ankara.

- Uras, M. , Kunt, M. (2005) Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğinden Beklentileri ve Beklentilerinin Karşılanmasını Umma Düzeyleri. XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 28*30 Eylül 2005, Denizli, Türkiye.
- Ürün, E.(2010) Lise Öğrencilerinin Kendine Saygı Düzeyleri İle Mesleki Olgunlukları Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi.
- Yap, J. M. (2012) Technical Competencies of Medical and Health Librarians in a Library 2.0 Environment. *Bilgi Dünyası*, 13(2) 507-528.
- Yazıcı, H.(2009) Öğretmenlik Mesleği, Motivasyon Kaynakları ve Temel Tutumlar: Kuramsal Bir Bakış. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(1) 33-46.
- Yıldız S. (2003). Profesyonel Hemşirenin Rol ve İşlevleri. *Modern Hastane Dergisi*, 7(2):35-40.
- Yılmaz, B. (2003). Toplumsal İletişim ve Kütüphane. *Türk Kütüphaneciliği*, 20(2), 11-29.
- Yılmaz, B. (2009). Bilgi ve Belge Yönetiminde (Kütüphanecilikte) Etik: Kuramsal Bir Yaklaşım. <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~byilmaz/byilmaz/etiksempozyum.doc>. Temmuz, 2016'da erişildi
- Yiğit, R. (2012) Polis Adaylarının Öz Anlayış ve Kişilerarası İlişkilerde Farkındalık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*11(41), 174-182 .
- Yurdadoğ, B. U.(1990). Enformasyon Çağında Kütüphaneler ve Kütüphanecilik. *A.Ü.D.T.C.F. Dergisi*, 33(1-2), 1990 dan ayrı basım. 539-556.
- Yurdugül, H. (t. y.) Davranış Bilimlerinde Ölçek Geliştirme Çalışmaları İçin Bazı Ayrıntılar. <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~yurdugul>.

EKLER

EK 1. ANKET

Sayın Katılımcı,

Bu anket, Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü’nde yürütmekte olduğum “**Bilgi ve Belge Yönetimi Son Sınıf Öğrencilerinin Meslekleri Hakkında Görüşleri**” başlıklı yüksek lisans tezi kapsamında hazırlanmıştır.

Bu anket formundan elde edilecek olan verilerle kişisel herhangi bir değerlendirme yapılmayacak ve ankete vereceğiniz cevaplar kesinlikle gizli tutulacaktır. Soruları yanıtlarken en uygun olan seçeneği işaretlemeniz, araştırmanın güvenilirliği açısından son derece önemlidir.

Katkılarınız için teşekkür ederim.

N. Feyha Kundak

Hacettepe Üniversitesi
Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Yüksek
Lisans Öğrencisi

A. BİREYSEL ÖZELLİKLER

1. Cinsiyetiniz:

() Kadın () Erkek

2. Ebeveyninizin eğitim durumu?

Anne	Baba
()	() İlköğretim
()	() Ortaöğretim
()	() Yükseköğretim
()	() Lisansüstü

3. Akademik başarı notunuz(İçinde bulunduğunuz döneme kadarki akademik ortalamanız) (Size göre uygun gruptaki seçeneği işaretleyiniz)

() 1.75-2.00	50-59
() 2.01-2.50	60-69
() 2.51-3.00	70-79
() 3.01-3.50	80-89
() 3.51-4.00	90-100

B. MESLEK SECİMİ

4. Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünü seçme nedeniniz? (Birisini seçiniz)

() İlgi duyduğum için
 () Kişiliğime uygun olduğu için
 () Ailemin/Yakınlarımla yönlendirmesi ile
 () YGS ve LYS puanı nedeniyle
 () Öğretmen/Rehber öğretmen önerisiyle
 () İş olanakları iyi olduğu için

- () Anılarımda özel bir yeri olduğu için
 () Diğer (Lütfen açıklayınız)

5. Bilgi ve Belge Yönetimine ne zaman ilgi duymaya başladınız?

- () Küçüklüğümde beri
 () Ortaöğretim döneminde
 () Üniversite başvuru aşamasında
 () BBY Bölümüne girdikten sonra
 () Hala ilgi duymuyorum

6. BBY Bölümü kaçınıcı tercihinizdi?

- () 1 – 5
 () 6 – 10
 () 11 – 20
 () 21 – 30

C. MESLEĞE BAKIŞ AÇISI

Bu grupta yer alan ifadelere katılım düzeyinizi ilgili parantezin içine (X) işareti koyarak belirtiniz: (5)Kesinlikle katılıyorum (4)Katılıyorum (3)Kararsızım (2)Katılmıyorum (1)Kesinlikle katılmıyorum.

Düşünce özgürlüğünün yerleşmesi ve gelişimi için gerekli bir (5) (4) (3) (2) (1) meslektir.

Çok farklı sektörlerde çalışma fırsatı sağlar. (5) (4) (3) (2) (1)

Toplumun biçimlenmesine katkı sağlar. (5) (4) (3) (2) (1)

Bilgi yöneticiliği sorumluluk gerektiren bir meslektir. (5) (4) (3) (2) (1)

İnsanlarla iletişim kurmayı gerektiren bir meslektir. (5) (4) (3) (2) (1)

Yoğun teknoloji kullanımı gerektiren bir meslektir. (5) (4) (3) (2) (1)

Bilgi ve Belge Yönetiminin ne olduğu herkes tarafından bilinmektedir. (5) (4) (3) (2) (1)

Kadınlar için daha uygun bir meslektir. (5) (4) (3) (2) (1)

Bilgi yöneticisi meraklı ve farklı görüşlere açık olmalıdır. (5) (4) (3) (2) (1)

Kitap okumayı sevenler için uygun bir meslektir. (5) (4) (3) (2) (1)

Bilgi yönetimi alanında kendi işini kurmak zordur. (5) (4) (3) (2) (1)

Bilgi yönetiminin geleceğin mesleği olduğunu düşünüyorum. (5) (4) (3) (2) (1)

Rutin işlerden oluşan sıkıcı bir meslektir. (5) (4) (3) (2) (1)

Toplumda saygı duyulan bir meslektir. (5) (4) (3) (2) (1)

D. EĞİTİMİN NİTELİĞİ

Bu grupta yer alan ifadelere katılım düzeyinizi ilgili parantezin içine (X) işareti koyarak belirtiniz: (5)Kesinlikle katılıyorum (4)Katılıyorum (3)Kararsızım (2)Katılmıyorum (1)Kesinlikle katılmıyorum.

Yükseköğretim gerektiren bir meslek değildir. (5) (4) (3) (2) (1)

Eğitimim sırasında aldığım kuramsal bilgileri yeterli buluyorum. (5) (4) (3) (2) (1)

Yükseköğretim gören herkesin yapabileceği bir meslektir. (5) (4) (3) (2) (1)

Eğitimim sırasında yaptırılan uygulamalı çalışmalar yeterlidir. (5) (4) (3) (2) (1)

Meslekte başarılı olmak için lisansüstü eğitim gerekir. (5) (4) (3) (2) (1)

Ders içerikleri alanla ilgili güncel gelişmeleri içeriyor. (5) (4) (3) (2) (1)

E. MESLEK MEMNUNİYETİ

Bu grupta yer alan ifadelere katılım düzeyinizi ilgili parantezin içine (X) işareti koyarak belirtiniz: (5)Kesinlikle katılıyorum (4)Katılıyorum (3)Kararsızım (2)Katılmıyorum (1)Kesinlikle katılmıyorum.

Entelektüel yönden beni tatmin edecektir. (5) (4) (3) (2) (1)

Çalışma koşulları beklentilerime uygundur. (5) (4) (3) (2) (1)

Maddi yönden beni tatmin edecektir.. (5) (4) (3) (2) (1)

BBY Bölümünde öğrenci olduğum için memnunum. (5) (4) (3) (2) (1)

Kişisel özelliklerimin bu mesleğe uygun olduğunu düşünüyorum. (5) (4) (3) (2) (1)

Bilgi yönetimi alanı dışında bir alanda çalışmak isterim. (5) (4) (3) (2) (1)

Üniversite sınavlarına girsem, yine bu bölümü seçerim. (5) (4) (3) (2) (1)

Sessiz ve sakin bir ortamda çalışmak bana göre değil. (5) (4) (3) (2) (1)

Bu alanın geleceğini güvence altına alacağını düşünüyorum. (5) (4) (3) (2) (1)

BBY Bölümünde öğrenci olduğumu çevremdekilere söylemekten çekiniyorum. (5) (4) (3) (2) (1)

Bu mesleği başkalarına öneririm. (5) (4) (3) (2) (1)

Mezun olduktan sonra mesleğimi yapmak isterim. (5) (4) (3) (2) (1)

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

.....Bilgi ve Belge Yönetimi..... ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 30.05.2017

Tez Başlığı / Konusu: BBY Bölümlerinin Son Sınıf Öğrencilerinin Meslekleri Hakkında Görüşleri

Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam...130...sayfalık kısmına ilişkin...10./03./2017. tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %..18..'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar ~~hariç~~ dâhil
- 4- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orjinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarını inceledim ve bu Uygulama Esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Feyha
Tarih ve İmza

30.05.2017

Adı Soyadı: N. Feyha Kundak

Öğrenci No: N 11126223

Anabilim Dalı: BBY

Programı: Tezli Yüksek Lisans

Statüsü: ☒ Y.Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Dp.

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

(Signature)

Prof. Dr. İrfan Çakın

(Unvan, Ad Soyad, İmza)

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ETİK KURUL İZİN MUAFİYETİ FORMU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Bilgi ve Belge Yönetimi ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih:24/04/2017

Tez Başlığı / Konusu: Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri Son Sınıf Öğrencilerinin Meslekleri Hakkındaki Görüşleri

Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmam:

1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır,
2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir.
3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir.
4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir.

Hacettepe Üniversitesi Etik Kurullar ve Komisyonlarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kuruldan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Adı Soyadı: Nahide Feyha Kundak
Öğrenci No: N11126223
Anabilim Dalı: Bilgi ve Belge Yönetimi
Programı: Tezli Yüksek Lisans
Statüsü: ☒ Y.Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Dr.

Tarih ve İmza
30.05.2017

DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI

Uygun dur. Çünkü bu çalışma son sınıf öğrencilerinin meslekleri konusunda görüşlerini sorgulamakta olup, etik sorun yaratabilecek bir boyutu bulunmamaktadır.

Prof. Dr. İrfan Çakın

(Unvan, Ad Soyad, İmza)

Detaylı Bilgi: <http://www.sosyalbilimler.hacettepe.edu.tr>

Telefon: 0-312-2976860

Faks: 0-3122992147

E-posta: sosyalbilimler@hacettepe.edu.tr

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Nahide Feyha Kundak

Doğum Yeri ve Tarihi : Antakya, 1957

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : D. T. C. F. Kütüphanecilik Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi :

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetler :

İş Deneyimi

Stajlar : P. T. T. Kütüphanesi.

Projeler : UNDP/ Turizm Sektöründe Eğitimcilerin Eğitimi/ Ulusal Turizm Dokümantasyon Merkezi Projesi.

Çalıştığı Kurumlar : P. T. T. Uluslar arası Santral , Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Diploma Sonrası Yüksek Okulu Kütüphanesi, Ankara Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, Turizm Bakanlığı, CMS Sağlık Danışmanlığı, TSK Ankara Tandoğan Kız Öğrenci Yurdu.

İletişim

E-Posta Adresi : feyha.kundak@hotmail.com

Tarih : 19. 03. 2017